

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР**

**Підготовка фахівців нової генерації – завдання
вищої освіти**

**ТЕЗИ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
КАФЕДР УНІВЕРСИТЕТУ**

(29 – 30 листопада 2017 року)

Харків 2017

Редакційна колегія

Шумик Д. В. (відп. редактор), Руденко Г. І.,
Калабухін Ю. Є., Колісник К. Е.,
Мкртичьян Д. І., Прогонний О. М.,
Скорик О. О., Устенко О. В., Захарченко В. В.

ТЕЗИ ОБ'ЄДНАНІ ПО СЕКЦІЯХ

Секція навчально-наукового центру гуманітарної освіти	3
Секція економічного факультету	48
Секція факультету інформаційно-керуючих систем та технологій	104
Секція будівельного факультету	119
Секція механіко-енергетичного факультету	128
Секція факультету управління процесами перевезень	137
Секція фізичного виховання	150
Секція Краснолиманської філії	162
Секція Навчально-наукового інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів	179

СЕКЦІЯ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ЦЕНТРУ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ

Н. В. Алексєєнко

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ЯК ВАЖЛИВОЇ СКЛАДОВОЇ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Важливою метою розбудови української держави є розвиток всебічно розвиненої, активної та відповідальної особистості, яка вміє швидко приймати рішення в умовах постійних змін, адекватно реагувати, гнучко змінювати поведінку. Суттєві зміни, що мають місце у житті українського суспільства, нові соціальні умови його розвитку також підсилюють необхідність розвитку активності, самостійності та відповідальності як особистісних та професійних рис успішного фахівця.

Найбільш перспективними для цілеспрямованого розвитку соціальної відповідальності є майбутні фахівці, які під час навчання у вищих навчальних закладах засвоюють цінності суспільства та його культуру і потенційно можуть стати відповідальними та соціально зрілими особистостями. Саме на них в майбутньому буде покладатися відповідальність як за результати професійної діяльності, так і за державне управління на всіх рівнях.

Саме тому одним з пріоритетних завдань вищої школи, в тому числі будь-якого вищого навчального закладу технічного профілю, є підготовка генерації фахівців, що є професіоналами своєї справи – з одного боку, мають високу професійну компетентність, інноваційне мислення, системний підхід до аналізу складних ситуацій, вміють орієнтуватися на сучасні технології, напрацьовувати власну стратегію професійної діяльності; з іншого – здатних на основі поєднання загальнолюдських і професійних цінностей реалізовувати індивідуальний спосіб життєдіяльності, реально оцінювати свої можливості та нести відповідальність за результати своєї праці.

Важливість розвитку соціальної відповідальності зумовлена тим, що вона виявляється в усіх сферах життєдіяльності особистості, є критерієм оцінювання успішності взаємодії з іншими членами соціуму, зумовлена як характером суспільних відносин, так і місцем індивіда у системі цих відносин.

В роботах вітчизняних психологів відповідальність особистості визначається як готовність «відповісти, відізватися» (на рівні ідей, почуттів, вчинків тощо) і розглядається як: форма свідомості та саморегуляції (Е. Л. Васильєва); системна властивість особистості (А. І. Крупнов, К. Муздибаєв) або ресурс особистості (Л. І. Дементій), який дозволяє більш усвідомлено підходити до ситуацій та самостійно їх

вирішувати особистісно-оптимальним способом, опосередковує вплив зовнішньо несприятливих факторів, сприяючи тим самим більш успішній адаптації до середовища, вирішенню складних, неприємних і навіть критичних життєвих ситуацій.

Різні підходи до розуміння відповідальності об'єднують те, що остання розглядається як форма контролю за діяльністю суб'єкта, що має на меті встановлення меж відповідальності суб'єкта діяльності. Соціально відповідальна особистість здатна: усвідомлювати свої обов'язки; виконувати суспільні норми та правила; готова відповідати за свої вчинки, їх наслідки і вплив на життя інших людей.

Відповідальність не дана людині від народження, вона формується в ситуаціях, які вимагають її прояву. Соціальна відповідальність виникає тоді, коли поведінка людини має суспільне значення і регулюється прийнятими соціальними нормами. Кожна конкретна діяльність висуває певні вимоги до прояву відповідальності, тому і формування цієї якості часто вивчається в певних сферах життєдіяльності людини.

В межах системного підходу до визначення складових процесу формування соціальної відповідальності виокремлюють такі: усвідомлення і прийняття студентами норм і правил поведінки, що відповідає високому рівню сформованості соціальної відповідальності; формування, розвиток і поглиблення мотивів і мотивації процесу вдосконалення і самовдосконалення соціальної відповідальності; осмислення, опанування норм і правил соціально відповідальної поведінки, дотримання їх у повсякденній життєдіяльності; формування стійких переконань; прояв емоційно-вольового ставлення до власних дій у сфері соціальної відповідальності; самоконтроль, самооцінка своєї поведінки та внесення до неї відповідних коректив та змін.

Розвиток соціальної відповідальності студентів вищих навчальних закладів має передбачати участь студентів у самоврядуванні; різних видах предметно-перетворювальної діяльності – як у господарсько-побутовій, так і продуктивній (суспільно-корисній, благочинній, дослідно-пошуковій тощо); а також спеціальне навчання (можливо, з елементами тренінгу), що дозволить розширити когнітивні знання та отримати емоційний відгук і практичний досвід реалізації соціально-відповідальної поведінки.

В. Ф. Антонова

ГУМАНІТАРИЗАЦІЯ ВИЩОЇ ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Сучасному суспільству притаманні динамічні зміни в економіці, політиці, культурі, у відносинах між особистістю й суспільством, суспільством і державою. Ці зміни впливають на вищу освіту, яка є частиною соціальної системи та перебудовує власну структуру, зміст і напрям розвитку. Однією із найважливіших змін, що відбуваються, є

посилення уваги до особистості, розвиток її свідомості, самосвідомості, культурного і професійного потенціалу.

Науково-технічний прогрес пропонує людині потужні засоби оволодіння природою, викликає технологічні й екологічні проблеми, докорінно змінює розуміння і тлумачення поведінки людини, її духовного життя, світу людської культури. Це спровокувало вже неодноразово за останні десятиліття низку найгостріших соціальних, економічних та екологічних проблем, тісно пов'язаних із людським фактором.

Ідеї гуманізму й виховання ідеальної людини-гуманіста вже кілька століть розробляють представники людинознавчих наук. Проте у сприйнятті зазначених ідей мають місце періоди їх високого піднесення та повного забуття.

Наприкінці ХХ століття у європейських країнах знову стали сучасними проблеми гуманізації освіти. Це викликано соціокультурними процесами, які відбуваються в усьому світі, Європі, зміною парадигми освіти від технократичної до гуманістичної, а також новими вимогами до професійної підготовки, формування особистості спеціаліста. Зараз розробляється стратегія співробітництва, яка передбачає зближення планів і програм, створюється загальний для всіх країн Євросоюзу стандарт вищої освіти, постійно проводяться конференції ректорів університетів, складається європейська система документації та інформації з використанням мережі Інтернет; значна увага приділяється уніфікації професійно-технічної освіти.

Г. Ф. Арбузов

РИТОРИЧНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНЬОГО ПЕРЕКЛАДАЧА ТА ЗАСОБИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ

Підготовка перекладачів передбачає формування комплексу базових фахових компетенцій, серед яких важливе місце посідають володіння переконливим мислёмовленням, ефективним спілкуванням, текстотворенням. Ці компетенції створюють основу риторичної культури, що сприяє утвердженню перекладача як особистості у професійній та міжособистісній взаємодії, підвищенню його конкурентоспроможності на ринку праці.

Дослідники (Я. Білоусова, Л. Ткаченко, О. Шупта та ін.) визначають риторичну культуру як специфічний вияв загальної культури людини в межах її риторичної діяльності та виділяють в її змісті щонайменше два аспекти. По-перше, риторична культура як якісна характеристика особистості є показником духовного розвитку, сформованих риторичних знань, умінь і навичок, а також здібностей і потреб у риторичній діяльності. По-друге, риторична культура як діяльнісна категорія реалізується в усіх видах фахової діяльності випускників вищої школи,

сприяє формуванню багатогранних відносин, забезпечує самопізнання, саморозвиток, самовиховання через володіння риторичним досвідом, набутим людством.

До складу риторичної культури перекладача входить комплекс фахових знань, мовленнєвих навичок і комунікативних вмінь, які обумовлюють певні мовленнєві дії для досягнення комунікативного ефекту висловлювання, та виявляється в умінні добирати такі засоби мови, що найбільш точно й зрозуміло передають зміст, думки й почуття, переконання, стилістичну виразність мовця. Риторична культура є одночасно і передумовою, і процесом, і результатом творення перекладачем різноманітних повідомлень, які дозволяють сторонам спілкування найповніше зрозуміти одна одну.

Формування риторичної культури майбутнього перекладача досягається створенням й удосконаленням таких її основних складників:

- **мовленнєвий компонент**, тобто система мовленнєвих знань і вмінь, що забезпечує володіння професійним мовленням, культурою мовлення, визначає оптимальний рівень спілкування в різних видах мовленнєвої діяльності перекладача, активне використання засобів мови, вміння сприймати та відтворювати зміст чужого мовлення та ін.;

- **комунікативний компонент** включає усвідомлення перекладачем особливостей цільової аудиторії, її мотивацій, очікувань і цілей; розуміння ситуації і мети мовленнєвої взаємодії; врахування соціальних та індивідуальних рис учасників процесу спілкування, їхніх міжкультурних відмінностей; ефективне слухання та прогнозування діалогу; забезпечення риторичної коректності тексту перекладу; підтримування доброзичливої атмосфери спілкування, дотримання правил ділового етикету тощо;

- **психофізіологічний компонент** полягає у психологічній готовності перекладача до публічного спілкування; швидкості реакції, високій працездатності та стійкості до психічних і емоційних навантажень у процесі перекладацької діяльності, контролі власного емоційного стану; здатності концентрувати увагу, запам'ятовувати великий обсяг інформації; виразності інтонації; вмінні використовувати невербальні засоби спілкування та ін.;

- **рефлексивний компонент** складається з усвідомлення значущості перекладацької діяльності для суспільства, самооцінки власної професійної роботи; пошуку оптимальних дій для досягнення бажаного результату; вміння адекватно аналізувати якість виконання професійного завдання, а також причин професійних невдач тощо.

Засобами формування риторичної культури майбутнього перекладача є зміст навчального матеріалу, застосування активних методів навчання (вирішення проблемних ситуацій, моделювання умов перекладацької діяльності, участь у тренінгах, рольових іграх, виконання

різноманітних вправ і завдань, спрямованих на розвиток професійно важливих риторичних вмінь), вплив особистості викладача та ін.

В. М. Березний

ВИЩА ОСВІТА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сучасний світ живе в умовах глобалізації. Згідно з Вікіпедією, глобалізація – це процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації. Наш світ стає усе більш взаємозалежним, і разом з формуванням національної самоідентичності і появою нових держав йдуть процеси формування міжнародних ринків, створення транснаціональних і наднаціональних економічних, політичних і військових інститутів, що у майбутньому, можливо, приведе до створення деякої планетарної цивілізації.

У цих умовах постає питання про конкурентоспроможність вищої освіти в умовах взаємопроникнення культур і уніфікації економічних сторін нашого життя. Якими критеріями повинен керуватися виш, щоб не просто вижити, а бути успішним і затребуваним на міжнародному ринку праці? Передусім це якість продукції, тобто високий рівень знань і умінь бакалаврів і магістрів цього вишу. Розвиток науки і техніки відбувається так нестримно, що знання, отримані студентами на перших курсах, можуть просто застаріти на момент отримання диплому. Виникає потреба у безперервному навчанні, оновленні професійних знань і навичок упродовж усієї трудової діяльності, що приведе до створення нових форм і підходів до навчання. По-друге, це інтернаціоналізація вищої освіти, що включає інтернаціоналізацію навчальних планів, мобільність студентів і викладачів, транснаціональну освіту. По-третє, це гнучке реагування вишів на вимоги ринку і прогнозування попиту на ті або інші спеціальності.

Таким чином, в умовах глобалізації з одного боку відкриваються широкі перспективи для розвитку вишів, а з іншого боку нестримно зростає конкуренція. Тепер виші конкурують не лише на національному, але і міжнародному рівні, що вимагає кардинальної перебудови та розвитку навчального процесу.

Л. М. Близнюк

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

На порозі входження світової спільноти в третє тисячоліття виняткового значення набуває освітньо-наукова сфера і, зокрема, вища освіта, яка в умовах швидкого наростання глобальних загроз поступальному розвитку окремих країн та всього людства покликана стати

основним засобом формування здатних до вирішення нових проблем фахівців, джерелом знань і методів для урівноваженого співіснування людини та її довкілля. Розвиток творчих здібностей людини як основна мета освіти набуває особливої актуальності, потребує якісно нового підходу до освіти на основі інтеграції зусиль науковців, педагогів, громадськості всіх країн. Доля України також залежить від того, наскільки ефективно будуть задіяні інтелектуальні, творчі можливості її народу, кожного її громадянина.

Як відомо, до основних факторів розвитку економіки належать освітній, професійний і кваліфікаційний рівень зайнятого населення, що значною мірою залежить від наявного інфраструктурного потенціалу освіти, який створює конкретні умови і можливості для задоволення матеріальних і духовних потреб людини. Тому й не дивно, що переважна частина країн з соціально-орієнтованою ринковою економікою надає пріоритет всебічному розвитку освітнього комплексу.

На всіх стадіях розвитку суспільства на освіту і науку покладалися функції основного рушія прогресу. Немає сумніву, що вони є найефективнішою сферою інвестування, адже освіті відводиться пріоритетне місце у вихованні і формуванні в підростаючого покоління світогляду громадянина, патріота, висококваліфікованого фахівця. Громадяни, що здобули освіту належного рівня, стають головною продуктивною силою, джерелом духовної культури суспільства. Прогрес і динаміка розвитку суспільства потребують створення таких умов, за яких вища освіта повинна бути доступною людині протягом усього її життя, особливо в період підготовки та здійснення творчої і виробничої діяльності. Відомо, що з давніх часів освіта належить до важливої сфери людської життєдіяльності, яка забезпечує соціальний прогрес. Але вона протягом багатьох століть не була пов'язана безпосередньо з виробництвом і, за оцінкою ЮНЕСКО, в кінці XIX – на початку XX століття у всьому світі працівники освіти виконували насамперед педагогічні і культурологічні завдання. Середина XX століття характеризується різким стрибком у розвитку технологій, прискоренням темпів науково-технічного прогресу. Відповідно й перед освітою постали нові завдання. Вона дедалі більше набувала рис окремої галузі економіки, продукуючи знання як певний специфічний товар, що користується постійним попитом у постіндустріальному суспільстві. В освіті, зокрема у вищій, з'явилися нові напрями в електроніці, машинобудуванні, біоінженерії тощо.

Євроінтеграційний процес входження національної системи освіти України, нові питання стосовно гуманітаризації освіти, підвищення її якісного рівня, впровадження системи незалежного оцінювання знань, удосконалення методів управління навчальним процесом потребуватимуть подальшого вирішення шляхом оптимізації управління інформаційними потоками в освіті. Ці та інші питання становитимуть предмет подальших досліджень.

НАУКОВА ТВОРЧІСТЬ – ВАЖЛИВА РИСА ФАХІВЦІВ НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ

Наукова творчість – це діяльність, яка спрямована на виробництво нового знання, яке отримує соціальну апробацію і входить в систему наук. Наукова творчість передбачає певний культурно ціннісний рівень орієнтації особистості і відповідних їй особливих способів сприйняття діяльності і реалізації своїх внутрішніх можливостей. Вона орієнтована на пристосування до конкретно-історичних, логічних, психологічних та інших установлень, які склалися, а не на їх перетворення, що часто пов'язане з ризиком, з загрозою благополуччя.

Сьогодні виникла проблема відбору індивідів з певними якостями, які дозволяють їм взяти участь у вирішенні складних завдань в галузі науки, техніки та інших сфер суспільного життя. Це стимулювало розвиток робіт в галузі психології наукової творчості і створення нових методів для цього, бо існуюча система методів тестування часто призводить до певного «бракування» тих індивідів, які мислили нестандартно. Популярною стає ідея про незбіг інтелекту (вимірювати який були покликані колишні тести) і творчості. Розробляються нові системи тестів для визначення творчих ознак особистості. Найбільш відома з цих систем належить сучасному американському психологу Дж. Гілфорду, який надає особливу роль так званому «дивергентному мисленню» (мисленню вбік), яке необхідне при можливості різних рішень задачі і перетворенню для цього наявної інформації. У статистичних обслідуваннях вчених ставиться мета виявити кореляцію між освітою та успішністю роботи, віком і динамікою творчості. У «менеджеральній психології» з'являється особливий розділ, присвячений вивченню проблем керівництва науковими колективами, організації таких груп в науці, діяльності такої нової фігури, як вчений-організатор, зміні мотивації наукової творчості. Особлива увага надається розробці методик стимуляції групової творчості, серед яких виділяється методика під назвою «Синектика».

На нашу думку, викладачам слід враховувати у викладацькій і виховній роботі напрацювання у сучасній теорії і практиці наукової творчості як важливий стимул заохочування студентів до самовдосконалення як потенціально творчо-наукової особистості, що відповідає якостям фахівців нової генерації.

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДЕННЯ МОВ

В історії викладання мов завжди шукали найбільш ефективні способи викладання. Починались вони з традиційних підходів. Традиційні підходи викладання мов були сфокусовані на формі і відомі як ТПП підходи (теперішній час, практика та продуктивність). Ці сфокусовані на формі підходи закінчувалися, коли студенти не могли застосувати свої знання мови при спілкуванні. Наступним був підхід, сфокусований на вивченні не граматичних особливостей мови, а на здатності використовувати мову для автентичного спілкування. Тобто викладання мови, засноване на завданнях. Прихильники цього підходу стверджують, що найефективніший спосіб викладання мови – це занурення студентів у реальне мовне середовище у класі та залучення до завдань, які потребують використання власних знань мови.

При перспективному підході до обробки інформації пропонується використовувати комплексність завдань як критерій послідовності завдань.

Існують дві добре відомі моделі комплексності завдань: модель обмеженої уваги та модель гіпотези пізнання.

Перша модель заснована на перспективах обробки інформації. При застосуванні цієї моделі студенти не можуть робити все однаково. При використанні мови між собою конкурують три показники: точність, вільне володіння та комплексність. Ці показники базуються на двох різних системах – системі правил та системі прикладів. Застосовуючи таку модель, студенти повинні аналізувати, порівнювати та робити все послідовно. Це допомагає створити ефективний баланс між точністю, вільним володінням та комплексністю.

Модель гіпотези пізнання передбачає, що при комплексних когнітивних завданнях використовуються різні джерела для уваги і, як результат, зміст та форма не конкурують між собою. В цій моделі педагогічні завдання повинні бути розроблені і складені на основі збільшення когнітивної комплексності. Потрібно враховувати три компоненти: комплексність завдання, умови виконання завдання та складність завдання. Ці компоненти, які є основою завдань, можуть бути збільшені чи зменшені при виконанні студентами завдань.

При порівнянні цих двох моделей слід зазначити, що при використанні першої моделі збільшується вільне володіння мовою та точність, а комплексність зменшується, або зменшується точність та збільшується комплексність і вільне володіння мовою. При застосуванні другої моделі зменшується вільне володіння мовою, але збільшується точність та комплексність, або точність, комплексність та вільне володіння мовою зменшуються.

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОГО СИСТЕМНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ

Спеціалісти високої кваліфікації у будь-якій галузі характеризуються не тільки глибокими предметними знаннями, але й здатністю успішно застосовувати ці знання для вирішення складних завдань, що виникають у ході професійної діяльності. Ефективне практичне мислення професіонала – це перш за все мислення системне. Поняття «інформаційне системне мислення» набуло широкої популярності останніми десятиліттями. Системним мисленням можна назвати здатність розуміти (і інколи передбачувати) взаємодію та взаємовідношення у складних динамічних системах. Інформаційне системне мислення, як і мислення взагалі має в собі низку характеристик: опосередкованість, узагальненість, діалогічність, пошуковий характер. Системне мислення – це нелінійне мислення, яке враховує відносини між поведінкою системи та факторами, що діють на цю систему. Погляд на світ як на єдине ціле сприяє розвитку інформаційного системного мислення.

В рамках навчального процесу сутнісним завданням викладача є формування у студентів інтегрованої моделі інформаційного системного мислення з урахуванням основних соціальних та психологічних функцій людини. Інструменти для цього в розрізі викладання суто гуманітарних дисциплін можуть бути такі: застосування метафор, аналізу, зрозуміти ціле на основі властивостей його частин, а також на основі сприйняття цілого як окремого механізму, розгляд та обговорення конкретних ситуацій, яким властиві соціальний або особистісний характер.

Важливим моментом у розвитку інформаційного системного мислення є можливості сучасного інформаційного суспільства. Характерними для сучасного суспільства є постійні зміни, темп яких все більш зростає з розширенням комп'ютерних технологій. У таких умовах саме процес обміну інформацією на різних рівнях системно-ієрархічного утворення – людина, суспільство, природа – має найважливіше значення для забезпечення життєздатності, ефективного функціонування розвитку людської спільноти. Забезпечення інформаційного обміну на міжособистісному рівні можливо при використанні цілого ряду функцій: подання інформації, засоби передачі інформації, інтерпретація отриманої інформації, аналіз як самої інформації, так і її джерела, та прийняття рішення.

Враховуючи переваги інформаційно-системного мислення, викладачам слід в рамках своїх дисциплін формувати такий понятійний апарат у студента, який розкривав би закони утворення, функціонування й розвитку особистості.

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ЗАПОЗИЧЕНЬ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

На різних етапах існування мови відбуваються процеси та причини, які впливають на саму мову. Виділяють лінгвістичні та екстралінгвістичні фактори. Лінгвістичними називають причини змін, які закладені в самій мові, а екстралінгвістичними називають фактори, які пов'язані з історією народу, з загальним розвитком людського суспільства. Ці два поняття і дві сторони історії мови постійно переплітаються. Запозичення також є невід'ємним процесом розвитку мови. Хотілось би виділити декілька основних причин виникнення запозичень:

- історичні обставини, які виникають в залежності від епохи;
- необхідність заповнення проміжку в словнику, а саме потреба в найменуванні нової речі, нового явища;
- необхідність надання відтінку значення або різного емоційного забарвлення.

Чи добре впливають запозичення на мову, чи несуть негативний відтінок – це питання, які турбують багатьох науковців. Однозначної відповіді не існує, так як, з одного боку, в еру сучасних технологій з'являються нові технічні засоби, різні жанри фільмів і це призводить до потреби у нових запозиченнях, з іншого боку, запозичення засмічують мову, завдають їй непоправної шкоди, оскільки руйнують зв'язки між споконвічними словами і привносять в її систему чужий зміст.

С. М. Донець

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ

Формування і розвиток соціокультурної компетенції є одним з найважливіших завдань навчання. Одним з компонентів соціокультурних знань є так звані фонові знання, або знання про реалії країн, що вивчаються, включаючи етнографічні реалії (реалії побуту), географічні, суспільно-політичні, реалії духовного життя суспільства та ін. На практичних заняттях доцільно пропонувати студентам роботу з культурознавчо-насиченими текстами або країнознавчі ігри. Такі проблемні завдання спрямовані як на розширення фонових знань, так і розвиток/формування таких навичок і умінь:

- ситуативне оперування номенклатурою комунікативних функцій (формули згоди/незгоди, пропонування, запиту інформації, вибачення);
- адекватне відтворення соціокультурного змісту лексичних одиниць (сприйняття картин світу);

- ідентифікація імплікативного значення реалій (напр.: Petticoat Lane – асоціація з нижчими класами, Eton, Savile Row, Harrods – престиж, елітарність);

- емпатія: вміння уявити себе на місці партнера з міжкультурної комунікації (рольові ігри, усвідомлення особливостей культури, що веде до розуміння);

- вміння здійснювати соціокультурний аналіз ситуацій, поданих у вигляді тексту або відеофільму, порівняльний аналіз реакцій, ситуацій, поведінки.

Після того, як студенти освоюють жорстко структуровані проблемні завдання з уже готовою заданою метою, можна перейти на більш високий рівень проблемності. Це – соціокультурний аналіз і інтерпретація вербальної і невербальної інформації, а також проектні завдання з подальшою презентацією. Проектні завдання з подальшою презентацією навмисно не конкретизуються. Викладач лише повідомляє, що студенти за певний термін повинні підготувати презентацію на будь-яку цікаву для них тему в рамках проблеми «Культура англomовних країн». Кожна група повинна:

- визначити мету (домовитися про досліджувану проблему);
- розподілити обов'язки;
- встановити оптимальний режим взаємодії;
- домовитися про форму презентації продукту своєї діяльності на одному з аудиторних занять.

Проектна методика сприяє тому, що з *об'єкта* навчальних і виховних впливів студент перетворюється на *суб'єкт* пізнавальної, професійної та соціокультурної діяльності. При роботі в малих групах студенти починають сприймати не тільки викладача, а й інших студентів як джерело інформації, що сприяє інтеграції соціокультурного і мовного навчання студентів.

Таким чином, організація соціокультурного навчання в малих групах дозволяє не тільки розвинути соціокультурні знання, вміння і навички, а й сформувати позитивні особистісні характеристики.

О. В. Ель Кассем

ВИКОРИСТАННЯ АУТЕНТИЧНИХ ФІЛЬМІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ТЕХНІЧНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

На сучасному етапі найбільш актуальним є викладання іноземної мови з метою досягнення комунікативної компетенції для подальшого

спілкування з носіями цієї мови та досягнення певного рівня з метою подальшого використання при навчанні та в професійній діяльності. Формування комунікативної компетенції поза мовленєвим середовищем є дуже складним завданням. Саме з цього приводу доцільно використовувати аутентичні аудіо- та відеоматеріали, що забезпечують оперативність одержання необхідної інформації в межах навчання (певна лексика, граматичні явища, країнознавча специфіка). Завдяки принципу наочності такий засіб одержання інформації виділяється серед інших джерел: довідників, книг, аудіозаписів тощо.

Сприйняття та переробка інформації здійснюється у формі слуховізуального синтезу, на якому базується аудіолінгвальний та аудіовізуальний засіб викладання іноземних мов. Цей засіб сприяє створенню умов, максимально наближених до мовного середовища, та відтворенню мовної ситуації звуковими і візуальними засобами, що значно інтенсифікує навчальний процес і надає йому максимальної комунікативної спрямованості. Крім інформативної, освітньої, виховної та розвиваючої цінності фільми передають невербальну візуальну інформацію, як то місце події, зовнішній вигляд, міміка, жести, інтонації співрозмовників в конкретній ситуації в залежності від статі, віку, індивідуальних особливостей. Це допомагає краще зрозуміти і запам'ятати не тільки фактичну інформацію, але і мовні та мовленєві особливості в певному контексті. Важливо також і ознайомлення з супроводжуючою інформацією.

Важливим елементом є також емоційний вплив на глядача, що сприяє більш «об'ємній» передачі інформації, підвищує мотивацію студентів, стимулює на спілкування іноземною мовою та до навчально-пошукової та творчої діяльності. Ефективність навчання залежить від того, наскільки є задіяними усі органи чуття людини в процесі сприйняття інформації. Чим більш різноманітне чуттєве сприйняття, тим міцніше ця інформація засвоюється. Це відображає дидактичний принцип наочності. За значенням та ефективністю комбіновані зорово-слухові види сприйняття є найбільш результативними. Саме тому велике значення має і мова фільму, яка відрізняється певними особливостями, як то розмовна форма, монологічно-діалогічний характер, американська і британська англійська, природний темп мови, вживання ідіом, сленгу, жаргону, скорочень тощо.

Останнім часом завдяки Інтернету стали можливими легкий пошук і придбання різноманітних фільмів при навчанні іноземної мови. Існує безліч сайтів, які займаються створенням методичних вказівок для роботи з фільмами. Викладач може використовувати широкий спектр таких можливостей: сторінки популярних газет, колекції великих музеїв, низка документальних та науково-пізнавальних фільмів. Є можливість вибору як тем, так і лексичних одиниць, які пов'язані з навчальною програмою. Сучасні технічні засоби дозволяють пристосувати фільми до роботи в

аудиторії (скоротити матеріал, розділити на фрагменти, використовувати стоп-кадри тощо).

Серед різноманітних фільмів, які доцільно використовувати при навчанні студентів профільних вищих навчальних закладів, треба відзначити документальні фільми, які можна застосовувати як джерело термінів та приклади їх використання в монологічній та діалогічній мові. Саме при роботі з документальними фільмами має місце як активне (використання в усному спілкуванні), так і пасивне (впізнавання і розуміння) застосування професійної лексики та термінів. Етапами роботи з такою лексикою можуть бути: ознайомлення з новим матеріалом, первинне закріплення та тренування, розвиток навичок і вмінь використання лексики в різних формах усного та писемного спілкування. Вибір лексики повинен здійснюватися викладачем залежно від цілей навчання та навчальної програми.

К. А. Єремєєва

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ІСТОРИЧНОЇ ІНФОРМАТИКИ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН СТУДЕНТАМ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Однією з умов розвитку сучасної вищої освіти та виховання нової генерації є інформаційне суспільство. Це обумовлює необхідність набуття студентами вищих навчальних закладів навичок обробки, набуття та збереження інформації. Крім цього, велика кількість інформації зумовлює синтез надбань різних наук. Міждисциплінарний підхід дозволяє ставити проблеми, що спочатку підіймалися в рамках інших дисциплін, вирішувати їх на основі методик, принципів, вироблених цими дисциплінами, розробляти новий інструментарій, орієнтований на переосмислення поставлених в межах однієї науки проблем, формувати нові наддисциплінарні поля. Тож сучасна освіта дозволяє поєднувати методи гуманітарних та технічних наук. Особливо це важливо для викладання гуманітарних дисциплін в технічних вузах.

Сьогодні в історичній науці вже існує дві дисципліни, пов'язані із використанням комп'ютерної обробки інформації: Digital Humanities та історична інформатика. Наразі існує дискусія серед науковців відносно їх співвідношення¹. Втім, виникає інше питання. яким чином використовувати ці дисципліни у викладанні історичних дисциплін студентам негуманітарних спеціальностей? Ми пропонуємо використовувати метод

¹ Див. напр.: Володимир Куліков Digital history: становлення, сучаний стан, перспективи // Спеціальні історичні дисципліни. – 2013. – 21. – С. 27-44; Таллер М. Дискусии вокруг Digital Humanities // Историческая информатика и информационные технологии и математические методы в исторических исследованиях и образовании. – 2012. – № 1. – С. 7-8.

проектів під час самостійної роботи студентів, в яких вони можуть реалізувати свої навички в обробці кількісних даних за допомогою комп'ютера на історичному матеріалі. Особливо це стосується таких напрямків історичної науки, як економічна та соціальна історія, де кількісні дані відіграють важливу роль. Можливості застосування такого підходу можна простежити на прикладі самостійної реалізації студентського проекту «Демографічні зміни в складі населення України протягом 1945-2017 років». Цей проект може виконуватись як індивідуально, так і в групах. Отже, спочатку необхідно розподілити завдання серед учасників проекту. Наприклад, один зі студентів з'ясовуватиме зміни в етнічному складі населення, інший – зміни в професійному складі і так далі. Статистичні дані, необхідні для реалізації проекту, знаходяться у вільному доступі, наприклад, на сайті <http://demoscope.ru/weekly/archives.php>. Надалі студенти з'ясовують динаміку змін демографічних показників протягом зазначеного періоду та презентують спільні результати проекту. Звісно, для здійснення цього підходу необхідно, щоб викладач/керівник проекту також володів подібними навичками обробки інформації.

Таки чином, застосування математичних методів при дослідженні історичних дисциплін дозволяє підвищити мотивацію студентів, пояснити практичну значущість комп'ютерних методів обробки інформації та історичного знання.

І. Д. Загрійчук

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТЕЙ ЯК ОСНОВА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ

Живемо в епоху бурхливого розвитку науки і техніки, які є наслідком освітнього процесу, інтелектуальної діяльності людей. Сьогодні вже стало банальним твердження, що тільки інноваційна економіка може стати запорукою як динамічного розвитку суспільства і держави, так і добробуту та самореалізації кожної окремої людини. Однак, загальноприйняте розуміння сутності джерела розвитку та добробуту чомусь не дозволило всім країнам і народам, які це розуміють, добитись бажаного процвітання та стабільності. Попри різноманітні причини такого становища виділимо одну з найважливіших – роль особистості в цьому процесі. Мова піде про мотивацію до інтелектуальної праці, соціальне становище причетних до інноваційної діяльності, узгодження інтересів індивіда і суспільства, їхню взаємну зацікавленість одне в одному.

З усього викладеного вище зрозуміло, що мова піде про місце людини в суспільстві, про те, чи може індивід, знаходячись в суспільстві, будучи його членом, частиною, окремим одиничним представником, бути настільки вільним і незалежним у своїх діях та вчинках, щоб виходити за

межі звичного, щоденного, усталеного, продукувати знання, яке може стати основою прориву в технологіях, що ведуть до оновлення матеріальної бази виробництва і суспільства в цілому.

Відповідь на це питання слід шукати в організації суспільства, в принципах побудови державної влади. Перше, що слід відзначити, це політичні свободи, які роблять людину вільною не лише у виборі характеру своєї діяльності, але й у формуванні та коригуванні державної влади, вищим завданням якої є створення суспільних умов для безпеки та продуктивної праці своїх громадян.

Власне творчість, яка є основою будь-якого прогресивного розвитку, вимагає свободи, причому свободи у її найширшому розумінні. Адже, якщо, наприклад, людина вільна в галузі технічної творчості, якщо вона, скажімо, зробила відкриття у своїй науковій сфері, але воно не знайшло суспільної, державної підтримки, не впроваджено у виробництво, то воно і не відіграло ніякої ролі у підвищенні продуктивності праці чи створенні покращених умов для працівників.

Наведений приклад свідчить про те, що технічна і суспільна творчість невіддільні, що свобода в технічній сфері є неповною, якщо така відсутня в сфері суспільній. Новації в технічній та промисловій сферах лише тоді є повноцінними і приносять бажаний результат, якщо суспільство і держава як його орган також чутливі та здатні до сприйняття таких новацій.

Що означає чутливість та здатність держави до новацій? Які характеристики повинні їй належати, щоб бути «чутливою та здатною»? Якими здібностями мають володіти громадяни, щоб бути спроможними будувати своє суспільне, громадянське, політичне життя за критеріями, означеними вище?

В різній мірі в реальному житті людина вибудовує не лише своє особисте життя, але й життя суспільне, політичне. Кожен індивід не лише зацікавлений в оптимальному та справедливому функціонуванні держави та суспільства, але й бере активну участь у цьому процесі. Адже особистий життєвий проект не існує у відриві від існування суспільства і в значній мірі залежить від нього.

Що може зробити для цього вища школа? Вона не просто може, але зобов'язана формувати громадян, які не обмежуються особистим, які розуміють, що їхнє особисте є особливою формою реалізації загального, суспільного. А тому суспільне є також, до певної міри, їхнім особистим, сферою буття, якою вони повинні опікуватись. Велика відповідальність за це лежить на гуманітарних дисциплінах, особливо філософії.

ІННОВАЦІЙНА ПЕРЕБУДОВА ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Освіта являє собою одну з найважливіших підсистем життя суспільства. Світовий досвід показав, що розвинута економіка є необхідною умовою успішного розвитку освітніх підсистем, а саме, освіти і науки, які створюють необхідні передумови для суспільного прогресу (економічного, культурного і соціокультурного) та інших. Але для їх створення в Україні існує низка проблем.

Останніми роками система вищої освіти в Україні перебуває в стані, який перестав задовольняти вимоги, які постають перед нею в умовах глобалізації. Сформувалась невідповідність сучасного попиту суспільства на фахівців з вищою освітою, виникли протиріччя між пропозиціями ринку праці фахівців з вищою освітою і викликами господарюючих суб'єктів. Гальмуючим чинником став і економічний стан забезпечення системи державного сектора вищої освіти.

У складі основних проблем організації і управління вищою освітою сьогодні спостерігається:

- поява невідповідності практичної підготовки фахівців для швидкого включення їх у процеси життєдіяльності;
- зниження уваги влади і відповідальності суспільства за працевлаштування молодих фахівців за їх спеціалізацією, реалізацію їх фахових знань;
- відсутність соціальної відповідальності бізнесу і соціальної підтримки державою випускників вищих навчальних закладів.

Участь вищої освіти в розвитку і примноженні людського капіталу потребує реалізації широкомасштабної довгострокової стратегії, здійснення її модернізації, наближення всієї системи освіти до стандартів ЄС. Як уявляється, модернізація системи вищої освіти в Україні повинна здійснюватись на базовій системі освіти і зберегти ті наукові напрацювання і ті досягнення, що склалися у вітчизняній вищій школі протягом більш півстоліття, поповнитися новими ідеями, які пов'язані із входженням України у європейський та світовий освітній простір. Для імплементації системи університетської освіти у світовий освітній простір використати і відомі інноваційні тенденції, в тому числі орієнтацію на європейські та світові освітні стандарти; розвиток багаторівневої освітньої системи; потужне збагачення вищів сучасними інформаційними технологіями; широке включення в систему Internet; суцільне і наскрізне запровадження інноваційних технологій навчання; інтеграція середніх і відносно малих вищів в університетські комплекси; цілеспрямованість і розширення напрямів дослідно-експериментальних робіт з постановки і апробації навчальних планів, модулів з поглибленою практичною

підготовкою; створення авторських курсів, модулів, підручників, посібників, навчальних технологій, професійних тренінгів та майстер-класів відповідно до вимог ринку праці; забезпечення можливостей швидкої адаптації освітніх європейських і світових стандартів до використання в освітянських технологіях та ін.

Важливим фактором процесу інноваційної перебудови освіти є формування конкурентних умов у процесі навчання. Участь студентів у конкурсах, олімпіадах, академічних обмінах, безумовно, є не тільки свідченням інноваційності освіти, але й додатковою можливістю формування їх конкурентних переваг серед випускників вищих навчальних закладів на ринку праці. Її необхідними атрибутами повинні стати практичні навички і вміння працювати у складі команди з фахівцями різних галузей знань, здатність до системного мислення, аналізу складних проблем, стратегічного бачення наслідків проблемних ситуацій, вміння користуватися інформаційними комп'ютерними технологіями і моделями, оволодіння новими методами.

К. Е. Колесник

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ НАУКИ І ТЕХНІКИ»

В 2017/2018 навчальному році в навчальну програму для студентів спеціальності «Філологія», спеціалізації «Технічний переклад» вводиться новий спецкурс «Історія науки і техніки».

Метою вивчення історії науки і техніки є сприяння формуванню цілісного наукового світогляду в розумінні закономірностей розвитку науки і техніки як унікального історико-культурного феномену.

Основними завданнями курсу «Історія науки і техніки» є:

- визначити основні закономірності розвитку науки і техніки з найдавніших часів до сьогодення;
- встановити етапи розвитку науки і техніки та надати визначальні ознаки кожного з них;
- визначити місце науки і техніки в суспільному житті;
- з'ясувати роль транспорту, в першу чергу залізничного, в загальному розвитку науки та техніки;
- дослідити формування наукової та технічної термінології в історичному розвитку.

Основними формами вивчення історії науки і техніки є лекції, практичні заняття, самостійна робота студентів над джерелами та навчально-методичною літературою, підготовка та виступи з тематичними доповідями, перегляд науково-популярних кінофільмів, складання модульних тестів, участь у студентських наукових конференціях, складання заліку.

Основною формою навчального процесу є лекція. Вона визначає зміст та загальну спрямованість всіх інших форм навчальних занять. У лекціях розкриваються найбільш складні та важливі проблеми курсу «Історія науки і техніки». Специфіка лекцій з історії науки і техніки полягає в доцільності широкого використання презентацій, що дає змогу подати навчальний матеріал в більш доступній та ілюстративній формі.

Мета практичних занять – поглиблення та закріплення знань, отриманих на лекціях та при самостійному вивченні окремих тем курсу. Питання на практичних заняттях розглядаються як в традиційній формі, так і з використанням активних методів навчання: дискусій, бесід, «круглих столів» тощо. З метою здійснення контролю знань можуть проводитись як традиційні опитування, так і тестові завдання, брейн-ринги, інші форми групового контролю знань.

Основними формами контролю знань студентів при вивченні курсу є: оцінки на практичних заняттях, за усні відповіді, письмові контрольні роботи, тематичні доповіді, а також модульні тести та залік.

Специфіка навчального процесу дає змогу в процесі вивчення історії науки і техніки широко використовувати технічні засоби навчання, здійснювати перегляд наукових фільмів, проводити презентації, використовувати інтерактивні елементи в модульних тестах тощо.

Т. В. Количева

РОЗВИТОК ЕМПАТІЇ У СТУДЕНТІВ У РАМКАХ ЦИКЛУ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Поряд з реалізацією професійної підготовки та сфери ділового спілкування важливою частиною формування особистості студента є впровадження такої якості, як емпатія. Будь-яка професійна діяльність особистості стає ще більш успішною при наявності емпатії. Особливо на етапі студентства міжособистісні відносини багато в чому визначають соціальні установки особистості, формують параметри, за якими молода особа визнається іншими спроможною адекватно втілювати у своїй поведінці соціально значущі ролі та відчувати емоційний стан іншого, наблизитись до його внутрішнього світу.

Емпатія як психологічна характеристика особистості включає в себе такі канали, як когнітивний, інтуїтивний та емоційний. При цьому завданням викладача є сприйняття розвитку гармонійного співвідношення усіх складових частин. В рамках циклу гуманітарних дисциплін викладач має можливість, окрім надання безпосередньо практичної інформації, що стосується емпатії як особистісної характеристики, донести до студентів на конкретних прикладах сутність інтуїтивного та емоційного боків емпатії, не втрачаючи логіку та причинно-наслідкові зв'язки конкретного предмета. Для цього використовуються засоби тестування і обговорення результатів

тренінгових вправ з подальшим аналізом розвитку втілення у запропонованій викладачем ситуації, обговорення різного роду сюжетів у рамках конкретної дисципліни.

Як правило, у студентів технічного спрямування компоненти емпатії перебувають на середньому рівні розвитку. Постає необхідність врахувати психологічні умови фахової підготовки за відповідним напрямком. Доцільно розвивати рівень емпатійності за допомогою проведення паралелі між раціонально-технічними та психологічними процесами.

Таким чином, умовами розвитку особистісних якостей майбутнього спеціаліста є діалогізація освітнього процесу та моделювання навчально-професійних ситуацій як на рівні теоретичної підготовки, так і на рівні потребо-емоційної сфери конкретної особистості.

О. В. Корольова

БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС ЯК НОВІ МОЖЛИВОСТІ У ПІДГОТОВЦІ СУЧАСНИХ ФАХІВЦІВ

Українська система вищої освіти зазнала суттєвих змін після того, як наша країна увійшла до числа країн, що беруть участь у Болонському процесі.

Офіційним початком існування болонської системи навчання вважається дата 19 липня 1999 р., коли представниками з 29 країн була підписана Болонська декларація. Сьогодні перехід на Болонську систему схвалили 47 країн, ставши учасниками процесу.

Болонська система освіти ставить собі за мету привести вищу освіту до єдиних стандартів, створити загальний освітній простір. Очевидно, що ізольовані освітні системи завжди ставали перепоною для студентів і випускників вишів, для розвитку науки в європейському регіоні.

Основні завдання Болонського процесу

1 Введення системи порівнянних дипломів, щоб всі випускники країн-учасниць мали рівні умови при працевлаштуванні.

2 Створення дворівневої системи вищої освіти. Перший рівень – це 3-4 роки навчання, в результаті якого студент отримує диплом про загальну вищу освіту та ступінь бакалавра. Другий рівень (не обов'язково) – протягом 1-2 років студент вивчає певну спеціалізацію, в результаті отримує ступінь магістра. Вибір того, що краще: бакалавр або магістр – залишається за студентом. Болонська система освіти визначила ступені з урахуванням потреб ринку праці. У студента є вибір – приступити до роботи вже через 4 роки або продовжити навчання і зайнятися науковою і дослідницькою діяльністю.

3 Введення у вишах універсальних «одиниць виміру» освіти, загальнозрозумілої системи переведення і накопичення кредитів (ECTS). Болонська система оцінювання нараховує бали протягом всієї освітньої

програми. Один кредит – це в середньому 25 навчальних годин, витрачених на лекції, самостійне вивчення предмета, складання іспитів. Зазвичай у вишах розклад складається таким чином, щоб за семестр була можливість накопичити 30 кредитів. Участь студентів в олімпіадах, конференціях обчислюється додатковими кредитами. В результаті студент може отримати ступінь бакалавра, маючи 180-240 годин кредитів, а диплом магістра, заробивши ще 60-120 кредитів.

4 Система кредитів дає, в першу чергу, студентам свободу переміщення. Оскільки Болонська система оцінювання отриманих знань зрозуміла в кожному вишій країні-учасниці процесу, то перехід з одного вишу в інший не буде проблематичним. До речі, кредитна система стосується не тільки студентів, а й викладачів. Наприклад, переїзд в іншу країну, яка відноситься до болонської системи, не позначиться на стажі, всі роки роботи в регіоні будуть враховані і акредитовані.

Плюси і мінуси болонської системи

Питання плюсів і мінусів болонської системи освіти піднімається в усьому світі. Америка, незважаючи на свою зацікавленість загальним освітнім простором, поки що не стала учасницею процесу через невдоволення системою кредитів. У США оцінювання виходить з набагато більшої кількості факторів, і спрощення системи не влаштовує американців. Певні недоліки болонської системи проглядаються і на пострадянському просторі. Болонська система освіти в Україні була прийнята в 2005 р. По-перше, в Україні до теперішнього часу збереглось сприйняття диплома бакалавра як неповноцінного, роботодавці не поспішають співпрацювати з «недовченими» фахівцями. По-друге, такий плюс, як мобільність студентів, можливість подорожувати і вчитися за кордоном, для більшості учнів відносний, оскільки це передбачає великі фінансові витрати.

О. О. Кушнір

ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ТА ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

У ХХІ столітті, в епоху глобального прискореного розвитку, усе більшого значення набуває не матеріально-технічна сфера, а інформаційні технології. У галузі освіти вони базуються на теорії мовної комунікації як виду діяльності. Ключовим структурним елементом виступає слово, що є формою передачі інформації, відображає в акумульованому вигляді досвід попередніх поколінь. В результаті спілкування формуються цінності, переконання, ідеали, світогляд людей, спосіб їх мислення, стиль життя, сценарії поведінки тощо. Тому дуже велику роль у якості сучасної освіти відіграє не тільки зміст, але і якість передачі інформації, те, наскільки викладач може донести свої знання до студента. На жаль, новітні освітні

технології часто залишаються поза увагою освітян, хоча зараз така вимога набуває усе більшого значення: викладач вищої школи має не тільки глибоко знати свій предмет, але й уміти цікаво, доступно й сучасно подати його студентам.

Звичайно, традиційні методи навчання мають свої численні *переваги*, серед яких можемо назвати такі:

- перевірена науковість;
- чіткість і злагодженість педагогічного процесу;
- вплив особистості викладача;
- економні витрати ресурсів за умови масового навчання;
- структурована подача матеріалу;
- орієнтація на розвиток пам'яті;
- доступність.

Однак, безперечно, маємо відзначити й *недоліки*:

- викладач і студент діють за моделлю «суб'єкт-об'єкт»;
- формується шаблонне мислення;
- пригнічується ініціатива;
- підхід виявляється однаковим до всіх студентів;
- відсутня орієнтація на розвиток творчості.

Новітні технології є більш складними організаційно, однак у процесі пізнання беруть участь практично всі студенти, і кожен робить свій індивідуальний внесок. Таким чином, успішне завершення дії можливе тільки за умови злагодженої командної роботи, ролі в якій найчастіше розподіляють також самі студенти. Це розвиває не тільки пізнавальні компетенції, але й навички підтримки, взаємодії, взаємодопомоги, соціалізації, відстоювання власної думки, критичного мислення. Реалізація моделі «суб'єкт-суб'єкт» забезпечує мотивацію, активність у навчанні і, нарешті, ефективність. Також безперечною перевагою таких методів є те, що студент не має змоги ухилитися від виконання завдань, навпаки, вчиться швидко й ефективно вирішувати поставлені задачі максимально ефективним шляхом, усвідомлює, яка роль у колективі йому найбільше підходить.

В. О. Лебедєв

ВІРТУАЛЬНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМА ЕКЗИСТУВАННЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Ігрові практики неодноразово потрапляли в поле зору філософів і культурологів. У сучасній масовій культурі вони теж займають чільне місце. Комп'ютеризація всіх сфер суспільної діяльності і повсякденного життя людини – найвражаючий феномен останньої чверті ХХ ст. Віртуалізація все частіше вторгається в людське життя. Розвитку віртуальності сприятиме і те, що вона, по суті, є єдиною можливим

напрямок подальшого розширення людства, свого роду останнім фронтиром. Дослідження космосу застопорилися, і очікувати в них значного прогресу найближчим часом не доводиться. Територія Землі досліджена в значній мірі, і можливості експансії в цьому напрямку також зведені до нуля. Фактично людство зараз вариться "у власному соку", наслідком чого і є постмодерністська ситуація втрати сенсу. Тому створення штучної реальності, що володіє практично безмежними можливостями з моделювання різних середовищ і ситуацій, і здатної наділити аналогічними можливостями користувача, являє сприятливу можливість для саморозвитку, самовираження, докладання зусиль і творчої енергії. Тому рекламний слоган Sony Playstation "приземлився на власному Місяці" набуває нового звучання, про який, ймовірно, і не здогадувалися його творці. Темою цієї доповіді є розгляд зв'язку між віртуальною реальністю і концептом екзистенції М. Хайдеггера.

Згідно з Хайдеггером, основна ідея екзистенціалізму звучить так: «Субстанція людини є її екзистенція ... Людина є в тій мірі людина, в якій вона екзистує». Екзистенція як термін, взятий у К'єркегора Хайдеггером, розуміється як вихід за межі себе. Людина – єдина істота, яка усвідомлює свою скінченність, єдине суще, яке ставить питання про власне буття, про свої межі, заглядає за край буття.

Очевидно, що відеоігри і дають середньостатистичному користувачеві можливість зазирнути за край власного буття, стати кимось іншим. У них гравець може приміряти на себе роль гонщика «Формули-1», ніндзя або істоти протилежної статі і раси (причому, зовсім не обов'язково людських). Останнім часом з'являються так звані «дивні» гри, на кшталт симулятора клерка, просявляються візи в паспортах. Такі ігри цікаві і корисні тим, що вони розширюють межі людського досвіду, змушуючи гравця відчувати себе людиною іншої професії, що ще раз підтверджує справедливість твердження, сказаного вище. Можна стверджувати, що саме відеоігри зараз дають користувачеві можливість екзистувати, заповнювати той брак досвіду, який виникає в умовах сучасного мегаполісу. В кінцевому підсумку, оскільки питання екзистенції повинне виводитися на чистоту завжди тільки через саме екзистування, це допомагає гравцеві зрозуміти, ким є він сам.

У цієї проблеми є й інший бік: користувач може «заблукати» у віртуальному павутинні і повністю втратити власне Я. Але цей момент потребує особливого розгляду і може стати темою наступних досліджень.

РОЛЬ МОВОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ

Протягом останніх кількох років кардинально змінилися вимоги до якості вищої освіти, зокрема новаторських підходів у викладанні як фахових, так і мовознавчих дисциплін. Відомо, що традиційно для технічних вишів дисципліни гуманітарного циклу вважаються менш важливими, ніж спеціальні предмети.

Зазначимо, що саме мовна підготовка становить основу національно-патріотичного виховання. Той, хто прагне досягти успіху в житті, стати хорошим спеціалістом, неодмінно має використати для цього можливості мови. Кожна освічена людина, яка претендує на статус культурної особистості, повинна, з одного боку, усвідомлювати себе в ролі представника світової цивілізації й носія загальнолюдських морально-етичних і духовних цінностей, а з іншого – громадянина певної держави і носія відповідної національної культури й мови.

Значну увагу студентів при вивченні мови професійного спілкування необхідно зосередити на оволодінні відповідними своєму фаху терміносистемами сучасної української мови, професійною фразеологією, науково-виробничими жанрами й текстами, на удосконаленні культури спілкування, культивуванні належного мовленнєвого етикету, труднощах у використанні фахових стереотипів мовлення, правилах професійного оформлення відповідної документації тощо.

Однак сучасні реалії потребують розширення сфери застосування мови й абсолютно нових підходів у її викладанні. У часи поширення інформаційних технологій навчання перестало бути лише процесом передачі знань: студентам необхідно вміти не лише застосовувати набуті знання на практиці, але й орієнтуватися в інформаційному масиві, знаходити, відбирати, аналізувати, компілювати, генерувати та створювати якісно новий інформаційний продукт. Інтерактивні та мультимедіа технології інтегрують у собі потужні розподілені освітні ресурси, вони можуть забезпечити середовище формування та прояву ключових компетенцій, до яких належать в першу чергу інформаційна та комунікативна. Тут слід зазначити важливість «комбінованих» дисциплін, що являють собою поєднання мови й історії, мови й політології, мови й психології, мови й математики тощо: соціолінгвістика, психолінгвістика, структурна лінгвістика. Окремо наголосимо на важливості міжпредметних зв'язків, усвідомлюючи роль професійної освіти у формуванні та розвитку фахівців, ми розглядаємо використання міжпредметних зв'язків як суттєвий чинник у цьому процесі. Таким чином, володіння не лише рідною мовою на професійному рівні, а й однією або кількома іноземними являє

собой необхідну умову для формування мовної та професійної компетенції сучасних фахівців.

Отже, перед викладачами мовознавчих дисциплін стоїть непросте завдання: не лише надати студентам певний обсяг знань, а й долучити їх до здобутків національної та світової культури, сформувати в них національний світогляд та відповідні моральні принципи.

*Л. С. Медетова (філіал АО «НЦПК «Өрлеу»
ИПКПР по ЮКО Казахстан, Шымкент)*

НОВОЕ ПОКОЛЕНИЕ – НОВЫЕ ПОДХОДЫ!

«Личным кредо каждого казахстанца должно стать «образование в течение жизни».

Президент РК Н. А. Назарбаев

В современном Казахстане идет становление новой системы образования, ориентированной на мировое образовательное пространство. Этот процесс сопровождается существенными изменениями в педагогической теории и практике.

Президент страны Н. А. Назарбаев поставил достаточно высокую планку перед национальным образованием. Образование должно стать конкурентоспособным, высококачественным, таким, чтобы выпускники казахстанской школы могли легко продолжить обучение в зарубежных вузах. Внедрение в учебно-воспитательный процесс общеобразовательной школы обучения на трех языках – это, безусловно, значительный шаг вперед – в направлении реализации Государственной программы развития образования Республики Казахстан до 2019 года, одной из базовых компетенций которой являются трехязычие, евразийская поликультурность, коммуникативность и технократичность.

Наша развивающаяся республика, всё более уверенно заявляющая о себе на международном уровне, не может оставаться в стороне от влияния этих тенденций. Одной из актуальных проблем нашего общества является формирование конкурентоспособной личности, готовой не только жить в меняющихся социальных и экономических условиях, но и активно влиять на существующую действительность, изменяя ее к лучшему. В связи с этим мы, учителя, выполняя заказ общества, должны в стенах школы подготовить выпускника с набором таких качеств, как креативность, социальная ответственность, обладание развитым интеллектом, высокий уровень профессиональной грамотности, устойчивая мотивация познавательной деятельности.

Переход на обновление содержания образования предъявляет новые требования к работе в рамках компетентного подхода к образованию, обеспечение педагогов здоровьесберегающими технологиями,

формирование готовности работать в условиях возросшей индивидуализации образовательного процесса. Обновление структуры образования, насколько я поняла в рамках данных курсов, заключается в преодолении традиционного репродуктивного стиля обучения и переход к новой развивающей, конструктивной модели образования, обеспечивающей познавательную активность и самостоятельность мышления школьников.

Предлагаемая к рассмотрению программа обновления образования предполагает, что обучение должно быть активным, проводиться в условиях созданной коллаборативной среды, должна осуществляться дифференциация обучения, в процессе осуществления должны реализовываться межпредметные связи. Кроме перечисленного обязательным является использование ИКТ, диалоговое обучение, осуществляться методы исследования и своевременное реагирование на потребности учащихся.

В 12-летней школе педагогам новой формации необходимо научить детей думать, развивать личность, способную жить в динамично развивающейся среде. Учитель больше не источник информации, учитель уже не должен стоять и пересказывать репродуктивно материал и требовать того же самого от ученика. Ученик должен постоянно для себя делать как бы маленькие открытия. Это и есть творческий подход к обучению.

Что ещё хочется добавить: система образования Казахстана сейчас находится в переходном состоянии. Дать однозначную оценку достигнутого уровня образования пока трудно. Требуется некоторый период, чтобы проводимая модернизация сказалась положительно на результатах системы образования.

На сегодняшний день, когда мир не стоит на месте, государству необходимо, чтобы мы взрастили активных, самостоятельных, деятельных, предприимчивых граждан, которые будут в будущем и дальше развивать нашу страну, сохранять мир и порядок.

Хочется надеяться, что проводимые в стране реформы и нововведения образования – переход к двенадцатилетнему обучению, внедрение принципов Болонского процесса, широкое развитие международных связей в сфере образования и науки, творческая адаптация зарубежного и другие инновации в недалеком будущем приведут к существенному повышению качества образования в нашей стране.

АКТУАЛЬНІСТЬ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

В сучасних умовах вивчення іноземних мов у вищих навчальних закладах є важливим напрямком оптимізації підготовки нової генерації фахівців, максимального задоволення освітніх потреб особистості і суспільства, диференціалізації професійної підготовки фахівців за умови, що наша країна має входити до світового освітнього простору.

Цілком очевидно, що на тлі процесів глобалізації все більшого значення набувають іншомовні комунікативні здібності майбутніх фахівців. При цьому все більшої актуальності набуває завдання вдосконалення процесу формування іншомовної компетенції, що є невід'ємним компонентом повноцінної професійної підготовки та передумовою продуктивної діяльності залізничних фахівців в умовах євроінтеграції.

Варто зазначити, що сьогодні на Європейському континенті розмовляють на більш ніж 225 мовах. Багато європейців вважають, що багатомовний спосіб життя є нормою. Невипадково статистичні дані свідчать, що майже половина громадян Європейського Союзу розмовляють принаймні ще однією мовою, окрім своєї рідної.

Англійська мова продовжує збільшувати свою частку (нішу) як найбільш розповсюджені іноземної мови. Загалом найпоширенішими мовами Євросоюзу є англійська (для 13 % вона є рідною, для 34 % – іноземною), німецька (відповідно 18 % та 12 %), французька (12 – 11 %), італійська (13 – 12 %), іспанська (9 – 5 %), польська (9 – 1 %).

В наш час актуальним є приєднання країни та її фахівців до «Європи знань» через знання мов, інтенсифікацію процесу оволодіння мовами, інтегрування в світовий освітній простір, де домінує тенденція всіх педагогічних систем до універсалізації, інтернаціоналізації, глобалізації, діалогу культур, інтелекту, культурних та професійних спілкувань та діалогів.

Інтернаціоналізація наукового та професійного знання, інтенсифікація професійної взаємодії з закордонними фахівцями, обмін новітніми технологіями, збільшений об'єм ділової кореспонденції, «політехнізація» мови та потреба в обміні науково-технічної інформації між країнами окреслили такі процеси:

- актуалізацію проблеми навчання іноземних мов майбутніх фахівців як одної з складових їх професійної підготовки;

- чітке визначення кінцевих цілей навчання фахівців на базі тісної взаємодії держави та вузівського компонентів державного освітнього стандарту з домінуванням в них комунікативних і пізнавальних (професійних) аспектів підготовки;

- виведення іноземної мови в технічному виші в нероздільну складову професійної підготовки майбутнього фахівця;
- підвищення ролі системи безперервної професійної багаторівневої підготовки в навчанні іноземної мови студентів технічних спеціальностей.

О. П. Мосьян

ОСОБЛИВОСТІ КУРСУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОГО СПІЛКУВАННЯ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН

Вивчення іноземними студентами державної мови активізується відповідно до вимог часу. Найбільш поширеною формою навчання є спецкурс української мови на підготовчому факультеті, але й на базових факультетах зараз вводять курс державної мови.

Для навчання іноземців російської/ української мови як інструменту отримання освіти використовують свідомо-практичний підхід, що дає студентам можливість розв'язувати складні мовні завдання в усіх видах мовленнєвої діяльності. Відповідно до програм таке навчання проводять за аспектами: вивчення граматики на базі загальнолітературного стилю та робота із спеціальними текстами, яка забезпечує знання студентами фахової термінології та специфічних стилістичних явищ.

Метою навчання іноземців української мови соціально-побутового спілкування є вміння спілкуватися (здебільшого в усній формі) в зазначеній сфері, і тому, на відміну від базового курсу мовної підготовки, воно має базуватися на комунікативній методиці. Орієнтиром для відбору навчального матеріалу при цьому має бути «Стандарт початкового рівня навчання української мови як іноземної», у якому визначено набір інтенцій, ситуації та теми спілкування.

Відповідно до «Стандарту...» іноземців треба навчити задовольняти елементарні комунікативні потреби у спілкуванні з носіями української мови в мінімальному наборі ситуацій: у магазині, касі, кіоску; у банку, на пошті, в пункті обміну валюти; у ресторані, кафе, їдальні, буфеті; у деканаті, у бібліотеці, на вулиці, у транспорті; у поліклініці, лікарні, у лікаря, в аптеці.

На кафедрі історії та мовознавства було розроблено курс української мови соціально-побутового спілкування, який має стати складовою частиною мовної підготовки іноземців. У результаті вивчення цього курсу іноземний студент має вміти реалізувати такі інтенції:

– вступати у спілкування, знайомитися з будь-ким, представлятися або представляти іншу особу, вітатися, прощатися, звертатися до будь-кого, дякувати, вибачатися, відповідати на подяку або вибачення, просити вибачення;

- ставити запитання та повідомляти про факт або подію, особу, предмет, про наявність чи відсутність предмета або особи, про якість, належність предмета; про подію, дію, час і місце дії, її причину;
- висловлювати бажання, прохання, запрошення, пропозицію, згоду/ незгоду та відмову;
- висловлювати своє ставлення: давати оцінку особі, предмету, факту, дії;
- заповнювати формуляри, вносити свої ім'я, прізвище, національність, адресу до реєстраційної картки у готелі тощо.

Відповідні граматичні структури, що забезпечують реалізацію зазначених інтенцій, стають при комунікативному підході не метою, а засобом навчання.

Актуальна для цього рівня спілкування тематика охоплює розповідь про себе, друзів, родину; робочий та вільний час, відпочинок, захоплення, Україну та міста, де мешкав і мешкає студент.

Вивчення іноземцями української мови соціально-побутового спілкування планується розпочати з 2017/ 2018 навчального року.

Н. М. Нос

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ МОВНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНОГО ВИШУ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Основна мета сучасної освіти – формування особистості, здатної до постійної самореалізації, а освіти у виші – формування у студентів громадянської відповідальності, духовної культури, ініціативності, здатності до успішної діяльності в суспільстві та активної адаптації на ринку праці. В багатьох країнах світу йде інтенсивний пошук нових ідей та підходів до організації навчально-виховного процесу у виші, розробляються й впроваджуються у практику інноваційні проекти виховання.

Значне місце в досягненні цих ідей виховання посідає мовна підготовка. Особливо це реалізується на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням), де формується мовна культура студента, прищеплюється шанобливе ставлення до звичаїв та історії рідного народу, відбувається утвердження принципів загальнолюдської моралі: патріотизму, справедливості та інших добродійностей. Неабияку роль в цьому процесі відіграє викладач-словесник. К. Д. Ушинський писав: "У вихованні все повинно базуватися на особі вихователя, тому що виховна сила виливається тільки з живого джерела людської особистості. Ніякі статuti і програми, ніякий штучний організм закладу, хоч би як хитро він був придуманий, не може замінити особистості в справі виховання".

Мовна особистість у процесі становлення на заняттях з української мови проходить декілька етапів, досягаючи різних рівнів мовної культури:

1) мовна правильність (орфоепічні, орфографічні та пунктуаційні навички); 2) вміння укладати різні типи документів, правильно добираючи мовні засоби, що репрезентують їх специфіку; 3) інтеріоризація (лат. interior – внутрішній). Це володіння формами усного і писемного спілкування відповідно до внутрішнього стану; 4) комунікативна досконалість (вміння оперувати стилями літературної мови); 5) володіння фаховою мовою (терміносистемами, мовними формулами).

В. М. Овчаренко

ГУМАНІТАРИЗАЦІЯ ОСВІТИ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ФАХІВЦІВ НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ

Сучасний період життя нашого суспільства потребує нового осмислення багатьох світоглядних орієнтирів і цінностей. Актуальною залишається проблема подальшого розвитку світогляду вчорашніх школярів, що стали студентами. Успіх у цій справі залежить в першу чергу від ступеня гуманітаризації сучасного освітнього процесу.

Здається, вже не є актуальним питання про те, кого повинні готувати вищі навчальні заклади – фахівців-професіоналів чи гідних громадян? Зрозуміло, що "просто" фахівець як майстер своєї справи, може реально виявитися просто людиною, непристосованою до сучасних умов життя, а то й небезпечною для суспільства. Гуманітаризація освіти передбачає не тільки формальну гуманітаризацію, тобто розширення або якісне поглиблення всього циклу гуманітарних дисциплін, але також світоглядну переорієнтацію від установ і цінностей, за якими жило наше суспільство ще чотири-п'ять років тому. Тепер значно більше залежить від самої людини, тому методика проведення занять з гуманітарних дисциплін повинна орієнтувати студентів на активне сприйняття матеріалу. Тут багато можливостей для проведення диспутів, для опробування логічних доказів правильності особистих поглядів і точок зору. В результаті студенти отримують навички активного осмислення проблем, які в різних формах ставить викладач. Дуже важливо навчити студентів активно ставитися до проблем, які породжує суспільство. Цьому сприяє вивчення таких гуманітарних дисциплін, як філософія, психологія, соціологія, логіка. Усе це формує світоглядну базу сучасного студента. Відверте обговорення багатьох сучасних проблем суспільного життя, а саме, психологічних, загальноідеологічних, формально-логічних, глибоко філософських, формує якості творчої особистості. Це те саме формування фахівців нової генерації, які мають власну думку і гідність, не губляться в сучасному інформаційному просторі та впевнено обирають свій життєвий шлях. Звичайно, тут не можна цілком відкидати колективізм або абсолютизувати індивідуалізм. Наше майбутнє залежить також від етичних

якостей людей, які тепер починають самостійне життя, від того, що обере сучасне молоде покоління.

Беззаперечно, значення засобів масової інформації зараз є дуже великим. Те, чим "годують" молодь телебачення, радіо, кіно, більшість журналів і велика частина Інтернету – майже постійно демонструючи негативні риси нашого сьогодення, на жаль, не додає молоді оптимізму і, як мінімум, відвертає увагу від шляхів їх розв'язання.

В методиці викладацької роботи нам слід систематично звертатися до активної протидії потоку негативізму, що часто підноситься деякими закордонними засобами масової інформації, які нав'язують часто сумнівну продукцію та пропонують сумнівні цінності.

Зовсім протилежні почуття викликають у молоді позитивні аспекти життя: успішне навчання, чесне і плідне співробітництво, фінансові успіхи, спортивні перемоги тощо. Впевненість у власних силах особливо необхідна молодим людям, які тільки починають будувати своє життя. Формування творчих особистостей бажано ґрунтувати на вмінні людини розумно ставитися до засобів масової інформації, щоб не опинитися під шкідливим впливом деяких з них.

В. М. Петрушов

НОРМАТИВНИЙ КУРС ФІЛОСОФІЇ І ФОРМУВАННЯ МОЛОДИХ ФАХІВЦІВ НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ

Відомо, що студенти нашого університету сприймають вивчення гуманітарних дисциплін не як головне завдання, але необхідне. Між цими термінами «головне» і «необхідне» криється певна суперечливість, але вона зовнішня, а не внутрішня, як сказав би Гегель. Справа в тому, що інтелектуальний потенціал суспільства вбирає в себе і студентство як майбутніх фахівців-професіоналів. Саме з цього інтелектуального страту чи прошарку суспільство через різні форми рекрутує так звану еліту. Елітний прошарок – це той золотий фонд нації, який і спроможний забезпечити прогресивний поступ тієї чи іншої державно-організованої спільноти. Зараз не лише перед українським суспільством, а й взагалі перед світовою спільнотою стоїть завдання підготовки фахівців нової генерації, які б втілювали у своїй діяльності нові підходи до життєдіяльності суспільства, викликані епохою комп'ютеризації і глобалізації. Хоча система вищої освіти України відзначається певною консервативністю і, мабуть, не зовсім готова до рішучих кроків (з різних причин, про які у цих тезах ми не будемо вести мову) реформування, конкретні вищі можуть втілювати у навчальний та виховний процес різні інноваційні форми, які слугують ґрунтовній зміні життєвих векторів майбутніх фахівців у своєму ставленні до сенсу свого існування, усвідомлення своєї місії на Землі як Людини. У цьому плані філософії

належить провідне місце не лише в силу самого визначення її предмета, але й тому, що вона безпосередньо пов'язана з формуванням тієї світоглядної матриці, яка зумовлює становлення молодого людини як неординарної особистості, а це саме те, що створює теоретико-методологічний емоційно-психологічний і ментальний простір, в якому конкретні і прикладні науки набувають інтенцій формування фахівців нової генерації. Наведу конкретний приклад. Вивчення студентами різних дисциплін економічного профілю латентно пронизано у сучасних умовах ідеєю гуманітаризації. З одного боку, студент розуміє значення економіки технологічних процесів у житті людини, з іншого, саме філософія підказує йому, що економіка амбівалентна і повинна існувати природна межа її зростання за рахунок використання природних ресурсів, яке (використання) порушує екологічний баланс. А це загрожує існуванню не лише людини, а й життю на планеті Земля взагалі.

Тому не лише кінцева ефективність економіки, яка виражається у збільшенні валового національного продукту, повинна повністю цікавити фахівця нової генерації. Його мислення, особливо під впливом філософії, містить у собі планетарну, екологічну складову.

Нами висловлена і обґрунтована у монографії (Петрушов В. М. «Філософія європейського адогматизму: історико-філософська ретроспектива, сучасні інтенції». – Харків: УкрДАЗТ, 2007) ідея інтегрального раціоналізму як органічного поєднання філософської, наукової та релігійної форми ставлення людини до себе і навколишнього світу. Саме такий підхід ми намагаємося реалізовувати у нормативному курсі і вважаємо його дуже доцільним у формуванні фахівців нової генерації.

О. В. Плотнікова

НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОБОТИ З НАУКОВО-ТЕХНІЧНИМИ ТЕКСТАМИ

У процесі роботи з науковими текстами (статтями, розміщеними в Інтернеті, різними жанрами навчальної та науково-технічної літератури) студенти зазвичай стикаються з проблемами їх перекладу. Виникає складність, яка обумовлена тим, що в усіх цих текстах функціонує науковий стиль подання, який має свої специфічні особливості в українській та англійській мовах.

Науковий стиль характерний для текстів, призначених для повідомлення точних відомостей з будь-якої спеціальної галузі, де головний акцент робиться на логічний, а не емоційний бік інформації.

В основі стилю сучасної англійської наукової і технічної літератури лежать норми англійської письмової мови з певними специфічними характеристиками. Перш за все – це вживання великої кількості

спеціальних термінів, які забезпечують точне визначення існуючих об'єктів і явищ, що встановлюють єдино правильне розуміння фахівцями переданої інформації.

Крім того, широке вживання спеціальної загальнотехнічної лексики, яка становить одну із специфічних рис науково-технічного стилю. Це слова і словосполучення, що не володіють властивостями терміна ідентифікувати поняття та об'єкти в певній галузі, але їх вживають майже виключно в даній сфері спілкування, звичній для кола фахівців. Спеціальна лексика включає всілякі похідні від термінів. Слова, які використовуються при описі зв'язків і відносин між термінологічно позначеними поняттями і об'єктами, їх властивостями, а також цілий ряд загальнонародних слів, вживаних в певних поєднаннях, що робить їх спеціалізованими. Наприклад, в спеціалізованих економічних текстах зустрічаються слова, які не мають еквівалентів в українській мові (a self-made man, a drive-in bank, to clock in, stop-go-stop policy, a chain store, to shortlist, a down market etc .)

Що стосується синтаксичної структури, то англійські тексти науково-технічного змісту відрізняються конструктивною складністю. Вони багаті дієприкметниками, інфінітивними та герундіальними зворотами. Також відзначається перевага теперішнього часу дієслова, що являє собою абсолютний теперішній час. Його використання дає можливість уявити – повідомляються відомості як абсолютно об'єктивні, що знаходяться поза часом.

В. Є. Пономаренко

НОВА СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ

Сучасний розвиток суспільства вимагає подальшого вдосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників професійної школи. Професійно-педагогічна освіта покликана забезпечувати формування педагога професійного навчання, який здатний розвивати особистість учня, виховувати у нього відповідальність за своє професійне майбутнє і підвищення професійної кваліфікації; педагога, зорієнтованого на особистісний та професійний саморозвиток і підготовленого до творчої праці у вищих навчальних закладах різного типу. Розширення номенклатури професій, орієнтація їх на сферу послуг, економічні напрями, впровадження модульного навчання та інших інноваційних технологій навчання потребують педагога вищої школи нової генерації. Він має бути готовий до роботи в нових умовах, здатний адаптуватися до змін і швидко реагувати на сучасні і перспективні процеси соціального і економічного розвитку суспільства.

Водночас, в процесі підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів вищої школи повинні бути сучасні науково

обґрунтовані підходи нового осмислення власної ролі та самосвідомості викладача. Зараз змінюється роль педагога вищої школи навчання. Замість виконання старої функції – головного джерела знань він стає організатором, який допомагає учню здобувати знання із різних джерел інформації. Педагог нового типу повинен володіти не тільки достатніми професійними знаннями, а й широкою ерудицією, високою інформаційною та комунікативною культурою, здатністю до мотивації студентів.

Експериментально доведено доцільність поєднання функцій викладача та вихователя. Такий підхід спонукає до постійного підвищення професійного рівня, використання передових освітніх технологій. Збільшується час для творчого спілкування педагога (під час теоретичного навчання і виробничої практики), що сприяє розвитку особистості учня, розкриттю його індивідуальних здібностей.

Вимоги до педагога вищого навчального закладу постійно зростають. Це зумовлюється розширенням професійних функцій, необхідністю оволодіння новими видами діяльності, пов'язаними з вимогами ринку праці, потребами розвитку соціального партнерства при підготовці фахівців. У зв'язку з цим змінюються також завдання педагогічного колективу, який здійснює підготовку майбутніх педагогів професійного навчання.

Гостро стоїть питання забезпечення конкурентоспроможності фахівця на ринку праці. Особливо це відчувається у процесі налагодження міжнародних економічних зв'язків, створення підприємств різних форм власності, спільних підприємств і фірм із зарубіжними партнерами.

Професійну кваліфікацію повинні визначати роботодавці та інші соціальні партнери, які більш компетентні в питаннях ринку праці. Навчальну специфікацію мають визначати фахівці в галузі освіти. Поряд з цим зазначимо, що соціальні партнери відіграють важливу роль у підтримці освітнього процесу та його оцінці, наданні консультацій, місць для проходження практики на підприємствах, а також у створенні умов для високопрофесійної оцінки знань та вмінь.

При розробці всіх компонентів стандартів вищої освіти та навчання дуже важливим є забезпечення співпраці представників вищих навчальних закладів, Міністерства освіти і науки, Міністерства праці та соціальної політики, галузевих міністерств, регіональних управлінь освіти та центрів зайнятості, науково-дослідних інститутів, науково-методичних центрів, асоціацій роботодавців, підприємств різних форм власності.

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Актуальність комунікативного аспекту мовної освіти зумовлюється перед усім суспільними потребами: без належного розвитку навичок ефективного спілкування сьогодні неможливе повноцінне функціонування людини в соціумі. Відтак окрема увага в організації процесу мовної освіти має приділятися навчальним ситуаціям, що передбачають комунікативні дії з використанням різних мовленнєвих жанрів, таких як висловлення привітання, запрошення, радості, подяки та ін. співрозмовникові за допомогою мовних і невербальних засобів мовленнєвого спілкування.

Ґрунтуючись на принципах комунікативного підходу до вивчення іноземної мови, осягнення мови відбувається через спілкування, так як саме бажання спілкуватися спонукає вивчення мови.

Вдосконалення граматичних навичок відбувається шляхом обговорення реальних ситуацій, де сенс висловлювань має першочергове значення.

Нами використовуються такі дидактичні закономірності й принципи навчання:

- науковість й світоглядна спрямованість навчання;
- проблемність навчання;
- наочність та доступність;
- активність і свідомість студентів у процесі навчання;
- систематичність і послідовність навчання;
- міцність навчання і його циклічність;
- єдність навчальних, розвиваючих і виховних функцій навчання;
- комунікативна направленість.

Врахування всіх психологічних і вікових параметрів студентів.

Переваги комунікативних методів у практиці мовної освіти полягають в тому, що вони орієнтовані на одночасний розвиток основних навчально-предметних навичок (усного і писемного мовлення, читання, аудіювання, граматичних, інтонаційних та інших) у процесі дидактичного спілкування. При цьому мовний матеріал подається в контексті реальної, емоційно-забарвленої ситуації, яка сприяє швидкому й міцному запам'ятовуванню тематичних відомостей з мови.

Для реалізації методів характерна співпраця суб'єктів навчання – робота в парах, групах.

Істотним є вибір таких методів навчання, які активізували б мислення студентів, їх самостійність і забезпечували глибоке володіння світоглядними і морально-естетичними ідеями.

ПРОФЕСІЙНЕ СПРЯМУВАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Історичний досвід свідчить про те, що всесвітньо відомі особистості, фахівці різних галузей пройшли досить велику школу професійної освіти та виховання. Сучасні професійна освіта та виховання повинні передбачати розкриття внутрішнього потенціалу особистості, тобто виникає потреба в наданні допомоги цій особистості надалі поєднати свої набуті професійні знання із суспільними інтересами. Лише за такої умови особа має можливість «знайти» себе і стати повноцінним членом громадського суспільства.

На початку ХХІ століття складається новий образ науки і новий раціоналізм. Не враховувати плин часу та пов'язану з цим переоцінку цінностей неможливо. Освіта нашого часу повинна якомога більше уваги приділяти самій особистості. Освіта має бути не тільки і не стільки виробничоцентрична, скільки культуроцентрична, тобто повинна нести новим поколінням ідеї гуманізму та раціоналізму, що означає служити потребам як конкретної людини, так і суспільства в умовах глобалізації навіть усього людства, але з урахуванням реалій, що склалися на початку нового тисячоліття. Така мета може бути реалізована лише засобами добре спланованої та організованої гуманітарної освіти.

Значення дисциплін гуманітарного блоку як складової освітнього процесу надзвичайно велике. Засвоєння певного обсягу інформації з історії України, філософії, мовознавства, культурології та інших напрямків визначає, з одного боку, глибину та якість освіти, а з іншого – дає можливість молодому спеціалісту не тільки знайти різноманітні підходи у вирішенні низки певних професійних питань, але й проявити свої особистісні якості та інтелектуальний рівень у процесі роботи і в повсякденному житті.

Підготовка висококваліфікованих фахівців неможлива без підвищення рівня та якості гуманітаризації навчально-виховного процесу. Перед сучасною вищою освітою стоїть завдання, вирішення якого має велике значення.

Вища освіта проводить підготовку всебічно освічених, творчо і критично мислячих спеціалістів, з їх умінням впевнено орієнтуватися в безперервному потоці наукової інформації та здатністю аналізувати складні проблеми, а також виконує функції виховання молодого спеціаліста з гуманістичними якостями: повагою до людей, культурою спілкування тощо. Тільки за такого підходу до освіти та виховання фахівець може стати провідником наукового прогресу та бути носієм духовної культури, інтелігентності, що притаманні українському народові. Висококваліфікований фахівець повинен повною мірою володіти не лише

професійними знаннями, але й мати глибокі методологічні знання, щоб вміти самостійно приймати рішення для розв'язання проблем на виробництві і брати відповідальність на себе за їх реалізацію. Гуманітарна підготовка фахівця є підґрунтям для зміцнення професійної компетентності фахівця. Для розвитку та впровадження гуманістичної концепції в навчально-виховний процес покликані викладачі гуманітарних дисциплін.

Студенти в процесі підготовки повинні оволодіти певною критичністю мислення, вмінням оцінювати те, що треба пізнати, вмінням пов'язати теоретичні знання із практикою, співпрацювати з людьми, розвинути здібності до сприйняття і адаптації в умовах різних видів професійної діяльності

З. А. Сивогракова

ОСОБЛИВОСТІ РОЗУМІННЯ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ І ДЕТЕРМІНАНТ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ У СУЧАСНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Розробка дієвих психолого-педагогічних підходів щодо розвитку особистості фахівця, який відповідає у своїх професійних якостях сучасним суспільним ринковим очікуванням, вимагає з'ясування психологічних критеріїв, яким він має відповідати, сучасного розуміння змісту понять психологічної й професійної компетентності, професіоналізму, професійної готовності, професійного самовизначення тощо.

З огляду на розуміння взаємозв'язку професійного й особистісного розвитку людини у межах психології праці (Є. А. Клімов, Н. С. Пряжников), психіка людини розуміється як така, що сповнена конкретним професійним змістом, адже у процесі професійного навчання, накопичення досвіду роботи відбуваються зрушення в усій індивідуально-особистісній будові психіки людини. Професіоналізм розуміється не лише як досягнення людиною високих показників у професійній діяльності, але й як певний вияв її професійної мотивації, професійного мислення, системи прагнень, ціннісних орієнтацій тощо.

Вагоме місце у формуванні особистості професіонала посідає феномен професійного самовизначення. Поняття професійного самовизначення у дослідженнях і практиці минулих років (і до певної міри на сучасному етапі), особливо в контексті розгляду вікових особливостей професійного становлення особистості в підлітковому і юнацькому вікових періодах, розумілося науковцями як процес вибору професії, зіставлення можливостей особистості з вимогами професії, а також як розвиток професійно необхідних якостей людини і «знаходження смислу праці, що

виконується у конкретній соціально-економічній ситуації» (Л. І. Божович, Е. Ф. Зеєр, Е. А. Клімов, С. П. Крягжде, В. Д. Шадріков).

Виділення акмеологічного й андрогінного підходів у психології змістило акценти у розумінні психологами професійного самовизначення, яке почало розглядатись як невід'ємна, не обмежена часовими межами сутнісна характеристика і механізм професійного становлення особистості, формування суб'єкта професійної діяльності (В. В. Рибалка).

Розвиток категорій суб'єктності і життєтворчості в психології (В. М. Доній, І. Г. Єрмаков, В. М. Ямницький та ін.) дозволив зрозуміти професійне самовизначення не тільки як процес вибору професії або альтернативних сценаріїв професійного життя, але й також як форму суб'єктної реалізації, самоздійснення, життєтворчості особистості.

Аналіз сучасних наукових досліджень показує, що поняття професійного самовизначення у сучасних психологічних дослідженнях розкривається в термінах суб'єктного, діяльнісно-особистісного, акмеологічного, задачного та ін. підходів, що зумовлює як особливості розуміння змісту самого поняття професійного самовизначення, так і структурних компонентів означеного феномену. Залежно від теоретико-методологічних засад, а також особливостей конкретної професійної галузі, її вимог щодо особистості професіонала, як детермінанти професійного самовизначення майбутніх фахівців визначають: особливості мотивації і певних особистісних диспозицій (локусу контролю, емоційної врівноваженості, комунікативності тощо), аспекти самосвідомості (самооцінювання, цілеутворення, саморегуляції, самоуправління і самореалізації), ціннісно-сміслові особливості особистості, смисложиттєві орієнтації, обізнаність щодо особливостей професійної діяльності і наявність досвіду її реалізації, творчий, продуктивний характер інтерпретації професійних задач, здатність до рефлексії та ін. (О. А. Кожурова, Ю. А. Миронова, І. В. Митюкова, Л. Н. Плоткіна та ін.).

М. І. Ситковська

ОСОБИСТІТЬ ВИКЛАДАЧА ЯК ОСНОВА ОПТИМІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Успіхи у навчанні та вихованні студентської молоді зумовлені багатьма факторами, кожен з яких є досить вагомим. Зупинимось на особі викладача, який бере на себе роль вчителя, вихователя та наставника. Особистість викладача – це досить складне поєднання професійних, ділових, моральних та характерологічних якостей, ціннісних орієнтацій, емоційних та психічних станів. Ця система якостей і виступає тим важливим суб'єктивним фактором, який визначає ефективність всієї навчально-виховної роботи у виші. Вона виявляється у повсякденній взаємодії, співробітництві, спілкуванні викладача зі студентами, в

організації різноманітних видів аудиторної та позааудиторної діяльності. Результати опитувань та багаторічних спостережень переконливо свідчать про те, що головними факторами впливу особистості викладача на особистість студента є такі: ставлення до викладача як до професіонала, до спеціаліста та як до людини; ставлення до певного предмета та настроєність на ту сферу діяльності, яку пов'язано з даним предметом. Дуже важливу роль у формуванні ставлення студентів до викладача та до його навчальної дисципліни відіграють не тільки компетентність, професіоналізм та майстерність, але й суб'єктивне ставлення самого викладача до навчально-виховної діяльності, до її об'єктів, засобів та результатів. Ці обставини пояснюються тим, що під час спілкування зі студентом виникають та встановлюються особливі психологічні зв'язки, від характеру яких залежить насамперед або виникнення довіри, взаєморозуміння, співробітництва, або неприйняття та відторгнення викладача та його предмета. Звичайно, навчальний процес – це перш за все обмін науковою інформацією, ділова взаємодія викладача з аудиторією, але зацікавлення предметом починається з особи викладача. Його голос, хода, одяг, манери, міміка та пантоміміка мають велике значення для розвитку культури спілкування та встановлення довіри до викладача.

Відповідаючи на запитання, яким має бути викладач вищій, студенти насамперед зауважують таке: добре володіти своїм предметом, вміти дохідливо пояснювати; бути спокійним та врівноваженим; вміти привертати увагу до своїх слів; мати враховувати психологічні, соціокультурні особливості аудиторії. Його мова повинна бути яскравою, барвистою, живою, а сам він повинен мати дар вмовляти, вести за собою. Прояв усіх цих якостей стимулює працездатність слухачів, духовно збагачує їх.

Повноцінна педагогічна праця – це важка рольова діяльність з чітким розподілом обов'язків та функцій, в якій обов'язково враховуються особистісні якості та властивості усіх її учасників. І все ж таки провідна роль у цьому процесі відводиться викладачеві. Формуючи конкурентоспроможну особу, викладач повинен сам, як провідний суб'єкт освітнього процесу, відповідати його гуманістичним напрямкам. Його особистість – це запорука ефективної роботи вищої школи.

**ТЕМА УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО
ВІДРОДЖЕННЯ КІНЦЯ XVIII – XIX СТОЛІТТЯ В КУРСІ
«ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»**

Тема українського національно-культурного відродження кінця XVIII – XIX ст. є однією з ключових в програмі навчального курсу «Історія української культури». Важливою складовою навчально-методичного комплексу дисципліни став виданий 2017 р. конспект лекції, в якому розглядаються питання розвитку на українських землях освіти, науки, літератури, архітектури і мистецтва наприкінці XVIII – у XIX ст. Особливу увагу приділено процесу об'єднання духовних зусиль національної еліти східно- і західноукраїнських земель, зростанню національної свідомості українського народу.

В період кінця XVIII – XIX ст. українська культура перебувала в колоніальній залежності від російської та австро-угорської імперій, до складу яких входили етнічні українські землі. В обох імперіях розгалужений бюрократичний апарат повністю контролював всі сторони життя суспільства. У Росії у XIX ст. особливу роль починає відігравати поліція, цензура. Вживання української мови зберігається виключно у народному середовищі. Власне, на рубежі XVIII-XIX ст. стояло питання про саме існування української культури. Схожою була ситуація у XVI ст., коли значна частина освіченого населення – шляхти відмовилася від національної культури, православ'я, ополячилася. В тих умовах роль духовного лідера українського суспільства взяло на себе козацтво. Однак до кінця XVIII ст. козацька старшина стала частиною російського дворянства і втратила колишню роль. У XIX ст. в Україні поступово складається новий соціальний шар суспільства - національна інтелігенція. Поява в її особі культурної еліти і збереження національних культурних традицій в народному середовищі зробили реальним українське культурне відродження.

Наприкінці XVIII ст. на східноукраїнських землях розпочався процес національного відродження, що спирався передусім на традиції козацько-гетьманської доби. В другій половині XIX ст. відбулася трансформація суто культурницького руху в рух національно-визвольний, завданням якого стало вирішення широкого спектра соціально-економічних і політичних проблем – від повалення самодержавства та скасування кріпацтва до створення інфраструктури української культури.

Наприкінці XVIII, в XIX ст., особливо в другій його половині, активізувався культуротворчий потенціал українського народу шляхом творення духовних цінностей в царині літератури, мови, мистецтва, науки, освіти, зберігалась та поширювалась духовна спадщина через діяльність культурно-освітніх товариств, бібліотек, музеїв. На початку XX ст.

головним здобутком розвитку української культури можна вважати утвердження етнокультурної достатності, що створило ґрунт для становлення української державності в роки національно-визвольних рухів 1917-1920 рр.

Г. Н. Соколовська (ОНМА ім. А. В. Нежданової)

ВИКОРИСТАННЯ КОМПАРАТИВНОГО МЕТОДУ У ВИКЛАДАННІ КУРСУ «ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»

В умовах сучасного прагнення незалежної України стати повноцінним членом європейської спільноти вкрай актуальним є усвідомлення молоддю того, що це бажання є природним тому, що українська культура завжди була спорідненою до європейської. Для доведення цієї тези автори повідомлення використовують компаративний, або порівняльний, метод у викладанні нового курсу «Історія української культури».

Компаративні студії почали активно використовуватися в історичній галузі, літературі, мистецтвознавстві, починаючи з другої половини ХХ ст. На Заході навіть було засновано у 1958 р. спеціальний часопис «Comparative studies in society and history». Арнольд Тойнбі у своєму «Дослідженні історії» писав, що історія жодної європейської нації чи національної держави не може бути пояснена сама з себе. Це висловлювання цілком справедливо стосовно історії української культури, феномен якої полягає, в тому числі, у відкритості до впливів інших культур. Головний принцип порівняльного методу – розуміти через зіставлення. Тому, незважаючи на брак аудиторного часу, автори в кожній лекції з історії української культури проводять паралелі з культурами сусідніх народів, і передусім європейських.

Порівняльний метод використовується також на практичних заняттях. На семінарі з теми «Культура княжої доби», вивчаючи духовний світ слов'ян, студенти заповнюють зрівняльну таблицю язичницьких вірувань слов'ян, античних греків, римлян та єгиптян. Це дозволяє, з одного боку, закріпити знання головних рис язичницької міфології взагалі, таких як політеїзм, наявність ієрархії, антропоморфізм та зооморфізм, з іншого, розібратися в причинах відмінностей її у різних народів.

В процесі вивчення вітчизняної культури після прийняття християнства проводиться порівняльний аналіз сакральної християнської архітектури, образотворчого мистецтва Київської Русі, Візантії та західноєвропейської середньовічної. Використання великої кількості наочних матеріалів дозволяє студентам самотійно прийти до висновку, що, незважаючи на переважні візантійські впливи, вітчизняна сакральна культура сформувала свої неповторні яскраві риси, які можна впізнати й в сучасних православних храмах.

Викладаючи історію української культури наступної доби, необхідно показати посилення західноєвропейських впливів майже на всі її сфери. Найсильніше це сталося в галузі освіти. Незважаючи на традиційно негативну оцінку більшістю українських істориків діяльності єзуїтських колегій, треба визнати, що саме в них здобувала освіту значна кількість української еліти, і саме через них проникала в Україну європейська освіченість та культурність. Ознайомлення з біографіями видатних інтелектуалів ХУІ – ХУІІІ ст., переконує студентів у тому, що вони були особистостями європейського масштабу, більшість з яких продовжувала та вдосконалювала свою освіту у європейських університетах, а деякі навіть ставали викладачами у цих університетах.

Європейські впливи відчуваються також у проникненні в Україну гуманістичних та реформаційних ідей і у виникненні полемічної літератури, автори якої намагалися протистояти цим впливам і обстоювати традиційні православні цінності. Для того щоб розібратися в суті цієї полеміки, студенти повинні самостійно порівняти ідеї гуманізму, реформації та ідеї вітчизняних полемістів.

Особливо вигідно використання порівняльного методу у вивченні культури України наступних століть, коли внаслідок політичного і економічного розвитку країни посилюються міжнародні зв'язки, які також сприяють міжкультурним контактам. З великим інтересом студенти виконують завдання з пошуку європейських впливів на архітектуру, українських міст, зокрема Одеси.

На жаль, розмір повідомлення не дозволяє розкрити всі компаративні методи, які використовують автори у викладанні курсу «Історія української культури».

О. В. Теслюк

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ЯК СПОНУКИ СТУДЕНТІВ ДО АКТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Одним з існуючої безлічі шляхів і засобів, вироблених практикою, для формування стійких пізнавальних інтересів і мотивів, є застосування в навчальному і виховному процесі інформаційних технологій.

Найбільш ефективними методами формування мотивації студента служать: інтегровані уроки, ігрові технології, формування пізнавальної мотивації через зв'язок того, що вивчається з життям, показ наслідків вчинків, формування почуття обов'язку, відповідальності, профорієнтації, навчання з комп'ютерною підтримкою (наприклад комп'ютерна бібліотека), використання навчальних програм: підручники, наочно-орієнтовані середовища, залучення учнів до участі в управлінні навчальним процесом (науково-дослідні проекти), оцінна діяльність як прийом формування соціальної мотивації та ін.

Перше що використовує кожен учитель – це наочність як засіб підвищення інтересу і один з прийомів формування мотивації. Наочність кожного виду виконує свої функції як засіб пізнання, ілюстрації думки, розвитку спостережливості, кращого запам'ятовування матеріалу.

Разом з наочністю високий результат дає технологія проведення інтерактивних лекцій із застосуванням мультимедійних технологій навчання. Важливим на даний момент стає і оволодіння інформаційними і комунікаційними технологіями як необхідна умова переходу до системи безперервної освіти.

І. В. Толстов

ГЕЙМІФІКАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

З кожним роком збільшується прірва між рівнем підготовки майбутніх студентів та освітніми програмами у вищому навчальному закладі. Проблема не тільки в тому, що студенти не хочуть сприймати інформацію, а в тому, що вони зростають та навчаються в іншому віртуально-інтерактивно-ігровому просторі. Це змушує по-новому поглянути на роль ігор, в тому числі комп'ютерних, в освітній діяльності.

Гейміфікація здатна зробити вищу освіту більш керованою та ефективною, сприяти досягненню більш продуктивного освітнього результату. Одним з найбільш відомих українських освітніх проєктів, який містить елементи гейміфікації, є он-лайн ресурс з вивчення англійської мови Lingva.Skills. За досить короткий проміжок часу даний ресурс зумів завоювати величезну популярність та стати вагомим явищем в освітньому сегменті. Все це вдалося досягти шляхом впровадження ігрових елементів в процес навчання. Важливим елементом роботи в середовищі Lingva.Skills є відстеження свого прогресу та рейтингу, що стимулює постійний інтерес до вивчення матеріалу.

Основна відмінність комп'ютерної гри від стандартного освітнього процесу полягає у ставленні до помилок. Всі ми знаємо вираз: «вчитися на своїх помилках». В університетах за помилки можуть покарати. Тому студенти знають тільки те, що вони зробили неправильно. Це призводить до того, що студенти переважно концентруються тільки на оцінках, а не на знаннях та їхньому змісті. У комп'ютерній грі все інакше. Візьмемо, наприклад, гру Angry Birds. Вона є яскравим прикладом того, як з кожною невдачею гравець випробовує все більше нових варіантів успішного досягнення мети – ліквідувати свиней. Коли ми граємо, то розуміємо, що немає нічого страшного у помилці: чим швидше ми зробимо щось не так, тим швидше ми зможемо знайти правильне рішення. Навіть якщо в університеті студент зробив все правильно та отримав відмінну оцінку з предмету, він не буде відчувати те саме натхнення та емоційний підйом, який у нього виникає, коли він перемагає боса у своїй улюбленій

комп'ютерній грі. Дуже важливо побудувати навчальний процес так, щоб студенти могли навчатися на своїх помилках.

По суті, стипендіальна програма є аналогом системи заохочень в комп'ютерних іграх, але тут є один виняток: часто після одного невдалого іспиту у студента зникає мотивація успішно скласти всі інші. Також студенти, які навчаються на платній основі, не можуть брати участі в цій програмі і їхня мотивація до навчання знижується. Для збільшення мотивації студентів та для більшого залучення їх в освітній процес необхідно використовувати змагальні елементи, в тому числі можна перейти до системи загального рейтингу, який дозволить змагатися не тільки на внутрішньо-груповому рівні, а також й на загально-університетському. Чим більше різних рейтингів та ігрових елементів, де студенти або навіть групи можуть змагатися, тим більше стимулів до навчання.

Таким чином, ми можемо стверджувати, що гейміфікація вищої освіти – це новий спосіб організації навчання, який має величезний педагогічний потенціал.

О. М. Харламова

ПРОБЛЕМИ ОПТИМІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ

У сучасних умовах система східчастої вищої освіти є важливим напрямком оптимізації підготовки нової генерації фахівців, максимального задоволення освітніх потреб особистості й суспільства, диференціації професійної підготовки, входження нашої країни у світовий освітянський простір.

Ефективність нових складових змісту освіти безпосередньо пов'язана із впровадженням нових педагогічних технологій, спрямованих на принципову зміну навчально-виховних пріоритетів у напрямку становлення особистості студента як суб'єкта власного навчання й розвитку, суб'єкта соціального самовизначення. Основні структури позначеної педагогічної стратегії відповідають загальносвітовим потребам гуманізації освіти, що передбачає перехід від екстенсивно-інформативного типу навчання до відкритого, незалежного, консенсусного навчання. Це перехід від емпірично-культурної парадигми виховання до соціологізованої. Такий підхід спонукає поставити в центр навчання більш широке впровадження й ефективне використання самостійних форм навчання, розвиток творчих здібностей майбутніх фахівців. Для розвитку системи східчастої освіти в Україні доцільно звернути свій погляд на ті зміни й кроки, які вживає Німеччина й інші країни світу в рамках співробітництва з метою вдосконалювання всієї системи професійної освіти у своїх країнах. Однією із причин горизонтального розширення

навчальних закладів і освіти взагалі є поява й розширення можливості одержання освіти в інших країнах. Протягом останніх десятиліть усі європейські країни стали певним чином взаємозалежними. Можливість студентів отримати освіту в іншій країні є складовою інтернаціоналізації взаємин між країнами й людьми. Одержання студентами освіти в інших регіонах і країнах стало своєрідною відповіддю студента на розуміння ним глобальних питань, його проявом зацікавленості в підготовці себе до життя й роботи у взаємозалежному світі. Уряд і роботодавці визнають, що для забезпечення добробуту на національному, регіональному й індивідуальному рівнях робоча сила в майбутньому повинна складатися з добре підготовлених фахівців, які мають кругозір міжнародного масштабу. Одна з важливих і істотних тенденцій, яка прослідковується у сфері освіти – її інтеграція в єдину світову систему як складовий елемент економіки. Це підтверджується такими внесками професійної освіти:

- створення внутрішнього ринку, знищення кордонів, вільне пересування людей, заохочуючи ініціативу й нововведення на всіх рівнях людської діяльності;
- зміцнення зв'язків між освітою і економікою на всіх рівнях і точне визначення змін, необхідних у результаті розвитку внутрішнього ринку;
- скорочення регіональних розбіжностей і збільшення соціальної єдності співтовариства.

Основною метою професійної освіти є забезпечення можливості успішного вступу в світ праці.

М. Є. Целуйко

ПРАКТИКА У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ-ПОЛІТОЛОГІВ

Політолог – це фахівець, який вивчає політику як особливу галузь життя людей, пов'язану з владними відносинами, і аналізує події політичного життя. Основна функція політолога – громадська. Він підвищує політичну грамотність правлячої еліти та «простих людей». Завдяки коментарям політологів громадяни чіткіше уявляють собі суть того, що відбувається в країні, отримують уявлення про політичні цінності та норми. У деяких випадках це сприяє пом'якшенню соціальної напруженості.

У демократичній державі політологія має слугувати суттєвим інтелектуальним ресурсом для здійснення влади. Відповідно сьогодні вже недостатньо готувати абстрактних політологів. Назріла необхідність цілеспрямованої підготовки і перепідготовки професійних політиків, парламентарів, працівників державного апарату, політичних консультантів і помічників, фахівців у сфері місцевого самоврядування.

Для цього у системі підготовки фахівця-політолога слід збільшувати частку саме практичної діяльності, його ознайомлення з реальним, а не

лише теоретичним процесом функціонування політичних інститутів, громадських організацій. Практика повинна бути спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих за час навчання, на формування та розвиток професійного вміння приймати самостійні рішення в умовах конкретної політичної ситуації. Велике значення практичної діяльності майбутніх фахівців-політологів є ще й у тому, що вона дає змогу оволодіти необхідними знаннями щодо сучасних змін у державотворенні, вмінням і навичками прийняття та пошуку інноваційних рішень у майбутній професійній діяльності. Також вона допомагає виявити вміння та навички організаторської, управлінської діяльності, формує навички застосування знань на практиці.

Для організації ефективної практики, зокрема, студентів-політологів, вони повинні мати можливість ознайомитися з досвідом та методами роботи органів державної влади та місцевого самоврядування, сучасними технологіями, прийомами, принципами діяльності, системою інформаційного забезпечення державних службовців; ознайомитися з практикою застосування нормативних документів, розробки громадсько-політичних проектів. Для цього слід залучати їх до функціонування ЗМІ, громадських організацій регіонального і національного масштабу, політичних партій (регіональних і центральних офісів), органів державної влади і місцевого самоврядування. Отже, окрім підвищення професійного рівня, збільшення кількості практичної діяльності дозволить студентам зорієнтуватися на ринку праці і усвідомлено підходити до подальшого навчання.

СЕКЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

О. Ю. Александрова

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ФОРМУВАННІ СИСТЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Глобалізація в освіті веде до зростання академічної мобільності, уніфікації навчальних планів і методів навчання, широкого розповсюдження дистанційної освіти. У сформованих умовах з'явилося розуміння необхідності використання нових форм в освіті.

У сучасному світі, який увійшов у третє тисячоліття, розвиток України визначається в контексті європейської інтеграції з орієнтацією на фундаментальні цінності західної культури. Для України особливої актуальності набуває врахування факторів соціально-економічного розвитку, серед яких значна роль відведена людському чиннику. Особливе значення при цьому набуває система освіти.

Відмінними рисами навчального міжнародного процесу є гнучкість, адаптивність, модульність, економічна ефективність, орієнтація на споживача, опора на передові комунікаційні та інформаційні технології. У зв'язку з тим, що сучасне суспільство вступає в епоху інформатизації, характерної тим, що інформація стає одним з найважливіших ресурсів, в освітньому процесі світового рівня спостерігається такий процес, як глобалізація. Цей процес передбачає в галузі освіти інтеграцію та координацію національних освітніх систем.

Соціально-економічні та політичні зміни в суспільстві, зміцнення державності, входження України в світове співтовариство неможливі без структурної реформи національної системи вищої освіти. Пріоритетним завданням є модернізація вищої освіти відповідно до сучасних міжнародних вимог.

Перехід на викладання з урахуванням вимог Болонського процесу передбачає істотне збільшення і перехід на якісно новий рівень самостійної роботи студента.

Інтеграційні процеси у сфері вищої освіти європейських країн поступово реалізовувались. Україна – активний учасник цих процесів. Проектування освітніх структур і впровадження нових моделей та програм підготовки, як показує досвід усіх країн, в тому числі і в Україні, – процес надзвичайно складний і надалі часу актуальний

НОВІ ІНТЕГРАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Криза освіти в Україні розгорнулася на фоні глобальної кризи освіти та під потужним впливом загальної кризи нашої держави, всієї її соціально-економічної та суспільно-політичної системи.

Головне завдання вищої освіти – не сформувати людину за заданими зразками, а допомогти в самореалізації, в розкритті і розвитку особистісного потенціалу, в прийнятті та освоєнні власної волі й відповідальності за життєві вибори.

Соціально-економічні та виробничо-технічні зміни, що відбуваються у світі, висувають нові вимоги до підготовки кадрів.

Встановлення тісного взаємозв'язку між системою вищої освіти й виробничою сферою є сьогодні однією із найбільш гострих та актуальних проблем. У зв'язку з цим з'являється необхідність навчання студентів в умовах підприємства (замовника кадрів), тобто роботодавець визначає – чого вчити, навчальні заклади – як навчати.

У традиційній системі освіти існували шефські зв'язки з базовими підприємствами. Стабільне, стале знання можна було передавати студенту. Засвоєння професії було підпорядковано логіці вивчення наукових дисциплін в навчальному процесі. Система освіти була орієнтована на продукти науки та виробництва, що подані у формі знання (інформації), техніки й технології. Функціями освітнього процесу були навчання, виховання і розвиток майбутнього спеціаліста за допомогою засвоєння різних видів професійної діяльності. Про розвиток самих видів професійної діяльності й, тим самим, розвиток виробництва мова не йшла.

В теперішній час, коли особистісний фактор починає відігравати в економіці визначальну роль, виникає необхідність засвоєння знання як способу самоідентифікації та самосвідомості працівника, як засобу розвитку не тільки студента, а і виробництва. Для формування компетентного спеціаліста вимагається використати потенціал, який закладено в таких нових формах інтеграції системи «освіта-наука-виробництво», як дуальна цільова професійна підготовка спеціалістів, освітні кластери, навчально-наукові-виробничі комплекси та ін.

Взаємозв'язки між навчальним закладом і підприємством дозволяють: звести до мінімуму час адаптації випускника на робочому місці; забезпечити мобільність спеціалістів при засвоєнні та розробці принципово нових технологій, прискорене зростання професійної майстерності випускників; підготувати пропозиції з удосконалення змісту і процесу підготовки спеціалістів; забезпечити ефективний зворотній зв'язок підприємства з навчальним закладом; забезпечити незалежну оцінку якості підготовки спеціалістів.

Досвід розвитку нових форм інтеграції дозволяє говорити про переорієнтацію системи «освіта-виробництво» на формування компетентності спеціаліста, розвиток його професійно значущих особистісних якостей.

Метою будь-якого підприємства, разом з отриманням прибутку, є наявність високопрофесійних кадрів, а метою навчального закладу – підготовка затребуваних спеціалістів. Це дозволяє вибудовувати навчальний процес «від результату», долаючи тим самим традиційну когнітивну орієнтованість освіти.

Таким чином, нові форми інтеграції системи «освіта-наука-виробництво» дозволяють здійснити реальну взаємодію вищої професійної освіти та виробництва, а також виступають найважливішим фактором розвитку підготовки компетентного, конкурентоспроможного і затребуваного виробництвом спеціаліста.

М. В. Бормотова

ЩОДО ДОЦІЛЬНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕСТІВ В ПРОЦЕСІ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Важко переоцінити важливість забезпечення високої якості освіти для подальшого багатоаспектного економічного, інтелектуального, гуманітарного розвитку українського суспільства. Якість освіти – питання актуальне не тільки для України. Так, у Європейському Союзі створена спеціальна комісія щодо академічної оцінки якості освіти, створена й спеціальна інформаційна мережа European Association for Quality Assurance in Higher Education (європейська асоціація гарантування якості вищої освіти). Україна завжди пишалася своїм інтелектуальним та науковим потенціалом. Але останнім часом велика кількість спеціалістів виїхала за кордон. На хвилі нововведень, впровадження болонського досвіду та відмови від традиційної системи освіти потрібно докласти зусиль для збереження того, що саме в старій системі освіти робило наших фахівців висококваліфікованими. Необхідно не відмовлятися від старої системи, а глибоко вивчати свій власний досвід, щоб створити дійсно якісну нову систему освіти.

Проблема ефективної організації контролю під час навчання є однією з найактуальніших. За останні роки широкого використання набуло тестування як одна із форм перевірки засвоєння навчального матеріалу. Термін „тестування” (від англійського слова testing – випробування) уперше використав Дж. Фішер для перевірки рівня знань, умінь та навичок учнів за допомогою оригінальних спеціальних книг (scale books), які з’явилися 1864 р. у Великобританії. Аналіз історичного розвитку тестології засвідчує, що ця галузь набула широкого розвитку в США й у розвинених

країнах Західної Європи, де набуто великий досвід щодо розробки й практичного застосування тестів у різних сферах діяльності.

Тести – це завдання специфічної форми, які дозволяють оцінити ступінь оволодіння студентами навчальним матеріалом. Однією з найбільш важливих переваг тестового контролю вважається високий ступінь об'єктивності виставлення оцінок, так як надається можливість точного підрахунку правильних і неправильних відповідей. Використання тестів у процесі навчання є одним із раціональних доповнень до методів перевірки знань, умінь та навичок студентів. Тестування є одночасно і навчальною вправою, і засобом контролю. Іспити у формі тестування введено відповідно до Болонського процесу, до якого Україна приєдналася в травні 2005 року.

З іншого боку, останнім часом традиційна практика навчання саме при проведенні іспитів у вигляді тестування зазнає критики. Серед її слабких сторін називають стихійність (перевірка тільки під час сесії), нераціональне використання методів і форм оцінювання знань (невелика кількість питань на екзамені не дає можливості перевірити рівень засвоєння всього курсу), відсутність можливості спілкування з викладачем, як наслідок – відсутність індивідуалізації навчання, так як при тестуванні не враховуються психологічні особливості студентів, завантаженість викладача рутинною роботою (наприклад, організацією перевірок знань великої кількості студентів) і т. ін.

Враховуючи вищевикладене, на погляд автора, доцільно використовувати тестування у вищому навчальному закладі тільки для оперативного поточного контролю засвоєння знань з кожної теми. Це вимагає великого обсягу роботи з боку викладача, але дозволяє при мінімальній витраті часу на занятті мотивувати студентів періодично самостійно опрацьовувати лекційний матеріал. Також можливе використання тестів і при проведенні модульного контролю теоретичних знань. Використання тестів при проведенні іспитів не є ефективним і доцільним у зв'язку з названими вище недоліками.

О. Л. Васильєв

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

В даний час однією з найважливіших проблем, що стоять перед вищими навчальними закладами, є підвищення якості підготовки фахівців. Студенти повинні не лише отримувати знання, але й навчитися застосовувати ці знання до аналізу і вирішення практичних завдань, уміти самостійно набувати наукові дані. Розвитку таких умінь і навичок сприяє правильна організація самостійної роботи студентів.

Організація самостійної роботи – це дії викладача і студентів, направлені на створення умов, необхідних для своєчасного і успішного виконання завдання.

Форми організації самостійної роботи можуть бути різними. Аудиторна робота передбачає організацію пізнавальної діяльності одночасно зі всіма студентами групи. Це може бути і бесіда, і самостійна робота, що виконується під безпосереднім спостереженням і керівництвом викладача.

Індивідуальна самостійна робота передбачає виконання індивідуалізованих завдань.

Іншою складовою самостійної роботи студентів є науково-дослідна діяльність, яку необхідно вести безперервно, починаючи з першого курсу, переходячи від простих форм науково-дослідної роботи до складніших. На першому етапі це може бути, наприклад, підготовка доповідей до лекційних і практичних занять з певної теми. А потім студенти можуть брати участь в створенні тестів, у відкритому конкурсі на кращу студентську роботу, у виставках і конференціях, написанні тез доповідей та наукових статей.

Невід'ємною частиною самостійної роботи студентів є заняття з використанням комп'ютерної техніки. Тому доцільне створення електронних навчальних комплексів, які дають можливість студентам самостійно займатися в слушний для себе час і в оптимальному темпі.

В. А. Волохов, І. В. Волохова

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У будь-якій державі освіта є системоутворюючим фактором, а якісна освіта – основою соціокультурного розвитку. На цих постулатах базується і теорія людського капіталу, згідно з якою головна цінність сучасного суспільства є людський капітал, а інвестиції в нього вигідні як їх власнику, так і суспільству загалом.

В умовах трансформації економіки і зростання ролі інноваційних технологій у виробництві освіта стає визначальним фактором і основним засобом перетворення людського потенціалу на якісний людський капітал. Ефективний освітній сектор, який включає вищу освіту, а також відповідає потребам суспільства та ринку праці, дає змогу сформувати у кожної людини здатність швидко адаптуватись до сучасних соціально-економічних реалій, забезпечуючи їй належний життєвий рівень.

Процеси європейської інтеграції охоплюють дедалі більше сфер життєдіяльності, включаючи вищу освіту. Україна чітко визначила орієнтир на входження в освітній і науковий простір Європи, здійснює модернізацію освітньої діяльності в контексті європейських вимог.

Євроінтеграційні процеси вивершують потребу в теоретичному осмисленні проблем укладення європейського науково-освітнього простору, можливостей і перспектив входження в нього національного

освітнього простору, зокрема, українського. Європейський простір репрезентує, з одного боку, самодостатній цивілізаційний рівень освіти, її відповідність вимогам «суспільства знання», а з іншого – гуманістичні принципи західної цивілізації. Отож, європеїзація національного освітнього простору вимагає, по-перше, його різнобічної модернізації, а по-друге – взаємоузгодження європейських світоглядних орієнтирів та національних духовних вартостей, традицій та установок.

Освітня система України до кінця 2016 р. повністю реформована в рамках урядової програми «Пріоритети освіти 2016». У Міністерстві освіти і науки України повідомили, що в цьому році уряд виділив 17,4 млрд гривень, що на 600 млн більше, ніж у минулому.

Положеннями програми відзначено, що вища освіта повинна бути фактором підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки. Основними викликами системи вищої освіти є необхідність забезпечення підготовки кваліфікованих фахівців для ринку праці, перетворення економічної моделі на "економіку, що базується на знаннях", забезпечення інноваційності розвитку системи освіти і економіки, необхідність вищих навчальних закладів готувати фахівців до вимог ринку праці, збільшення практичних навичок у випускників.

Виходячи з цього реформа повинна торкнутися підняття вимог до якості знань абітурієнтів, визначення пріоритетних галузей знань, механізму формування держзамовлення на підготовку фахівців, зміни концепції забезпечення якості вищої освіти, створення умов для формування освітньо-наукових кластерів, в яких фундаментальна наука повинна підтримуватися прикладними дослідженнями.

Отже, метою реформи вищої освіти є створення привабливої і конкурентоспроможної національної системи вищої освіти України, інтегрованої в європейський простір вищої освіти та європейський дослідницький простір.

Т. М. Гайворонська

ПРАВОВА КУЛЬТУРА СТУДЕНТІВ ЯК ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ

В основу розбудови української державності покладено панівну в Європейському союзі концепцію демократичної, соціальної, правової держави. Однією з важливих ознак правової держави, складовою частиною і найважливішою засадою демократії є високий рівень правової культури суспільства.

На сьогодні немає однозначного розуміння категорії «культура» і існує багато визначень цього поняття. «Правова культура» як науковий термін в широкому розумінні є одна із складових культури взагалі, означає систему цінностей, що досягнуті людством у галузі права, і стосується

правової реальності даного суспільства: а) право, його норми; б) джерела права; в) праворозуміння; г) юридична наука; д) юридична практика. У вузькому розумінні правова культура – це рівень знання права членами суспільства і їх ставлення до права, а також престиж права у суспільстві.

Необхідним елементом правової культури, умовою правової вихованості особи є правова освіта як система юридичних знань, поглядів, переконань, здобутих в результаті навчання і самоосвіти, як складова духовного багатства суспільства.

Заняття з юриспруденції, або правознавства, як єдиної галузі знань, у системі технічних, економічних, суспільних та ін. наук в університеті залізничного транспорту завжди проводились у різних видах навчальних занять і охоплювали усі факультети. Дотепер висуваються аргументи проти єдиної загальної і диференційованої структури правової освіти у вищій школі. Такий підхід до правової освіти і виховання молоді не сприятиме досягненню зазначеної вище державної мети.

Однією із цілей правової освіти є подолання правового нігілізму як антипода правової культури.

Правовий нігілізм – це деформований стан правосвідомості особи, суспільства, групи, який характеризується усвідомленим ігноруванням вимог права, закону, зневажливим ставленням до правових принципів і традицій.

На цей час причинами прояву правового нігілізму в Україні можна вважати:

1) неупорядкованість законодавства, його нестабільність і суперечливість;

2) низьку правову культуру;

3) слабкість механізму приведення в дію прийнятих законів та ін.

Поряд із правовим нігілізмом виявляються інші, відносно м'які за наслідками, але також полярно протилежні високій правовій культурі дефектні різновиди правосвідомості. Спільним для них є правова неосвіченість. Існують такі:

1) правовий романтизм (ідеалізм) – це такий стан правосвідомості, при якому відбувається переоцінка реальних можливостей форм права впливати на суспільні відносини і процеси. Очікування від права результатів, які воно не здатне забезпечити;

2) правовий інфантілізм характеризується слабкістю правових знань, однак при особистій переконаності в достатньому їх рівні, в наявності належної юридичної підготовки;

3) правовий дилетантизм виявляється в дуже легковажному ставленні до права і закону або оцінці юридичної ситуації;

4) правова демагогія властива особам, які володіють правовими знаннями, але використовують право в своїх особистих корисливих, антисуспільних інтересах, так як виключають або не поважають його соціальну цінність.

Спеціальними засобами, що сприяють зведенню до мінімуму правового нігілізму і інших деформацій правосвідомості, слід назвати:

1) підвищення загальної та правової культури. Високий рівень правосвідомості, який дозволив би закону працювати. Поліпшення системи правової інформації, професійного навчання і виховання юристів та інших посадових осіб;

2) удосконалення законів та інших нормативно-правових актів. Наявність стабільності та однаковості в регулюванні суспільних відносин;

3) профілактика правопорушень;

4) зміцнення законності і правопорядку;

5) повага і всебічний захист прав особи;

6) авторитет державної влади і налагодженість механізму її дії. Наявність розвинутої державної структури, здатної забезпечити виконання права. Вдосконалення системи правоохоронних органів і правозастосовної діяльності. Підвищення ролі суду.

Сучасний етап розвитку вищої освіти в Україні характеризується постійним пошуком найбільш ефективних шляхів підготовки високоосвічених фахівців. Наприклад, це можуть бути:

1) правові стимули, як моральні, так і матеріальні форми схвалення навчання;

2) правові обмеження, перешкоди, які б спонукали студентів до правової освіти і стримували від протиправної поведінки у її процесі;

3) правові пільги як особливе додаткове суб'єктивне право студентів, які мають на меті вирівнювання їх можливостей (матеріальних та ін.) з метою посилення інтересу до правового навчання.

Таким чином, важливою складовою у підготовці фахівців нової генерації у виші є високий рівень правової культури.

Т. М. Глушенко

МОДЕЛЮВАННЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасні загальносвітові тенденції розвитку економіки, політики, соціальної і культурної сфер суспільства вимагають негайних заходів для підготовки професіоналів, здатних орієнтуватися у «викликах» соціогенного середовища і прогнозувати майбутнє людства. В першу чергу це проблеми вишівської освіти.

Моделювання освітньої системи вишу набуває особливої актуальності у зв'язку з підготовкою конкурентоспроможних випускників та подальшою кадровою політикою. Спостерігається дисбаланс в різних галузях професійної сфери, коли одні спеціальності затребувані на ринку праці сьогодні. Однак існує перенасичення «популярними» і «модними», але «пасивними» для розвитку суспільства і держави спеціальностями в

майбутньому. У зв'язку з цим необхідно моделювання стратегічного завдання сучасної освітньої політики.

Всі наявні моделі вищої освіти за кордоном як показник використовують оцінку моніторингу та рейтингу вишу як відповідність світовим стандартам системи. Виділяють такі найбільш вдалі моделі системи вищої освіти, із впорядкованими найбільш ціннісними тенденціями і ідеями: модель університету світового рівня; модель престижного університету; модель традиційного навчання; модель дворівневої або трирівневої системи навчання; новою моделлю виступає модель мережевої взаємодії; віртуальна модель університету; модель університету науково-підприємницького типу; модель електронного навчання і дистанційних освітніх технологій.

Безумовно, українські виші не можуть «похвалитися» тривалою історією розвитку, як університети Франції, Англії або Італії. З урахуванням досягнень XX і XXI ст. традицій та історії стає недостатньо, в модель вишу повинні включатися проривні, економічно маловитратні компоненти.

Серед головних універсальних рекомендацій для моделювання системи вищої освіти на найближче майбутнє можна виділити такі:

- модель повинна бути заснована на ідеях інноваційного розвитку економіки, створення ефективної національної інноваційної системи;
- в моделі повинні бути наявні «наскрізні коридори» від науково-дослідних розробок до впровадження їх на практику;
- в моделі першочергово повинні відображатися взаємозв'язки партнерства науки і промисловості, держави і приватного сектора.

Отже, необхідно систематично відслідковувати досягнення науки, техніки, економіки та випереджати запити суспільства, щоб визначити стратегічні напрямки власних досліджень і новацій, що здатні принести найбільший соціально-економічний ефект.

Таким чином, на основі вікових традицій, історії, культури престижних зарубіжних і вітчизняних університетів, враховуючи недоліки і переваги кожної моделі, проектуючи сучасні інноваційні та наукомісткі технології в освітню модель вишу, можливо сконструювати новітню модель системи вищої освіти з урахуванням сучасного і майбутнього.

Н. В. Гриценко

ПРИНЦИПИ СТВОРЕННЯ КОМП'ЮТЕРНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

З розвитком мультимедіа, телекомунікацій, комп'ютерних програм та інтегрованих навчальних середовищ, призначених для відпрацювання навичок, оцінювання результатів навчання, моделювання, самонавчання, можна відзначити утворення специфічної підсистеми у системі сучасних

засобів навчання. Ця підсистема містить засоби, які так чи інакше ґрунтуються на використанні комп'ютера.

Інформаційно-комунікаційні технології забезпечують новий рівень спілкування і взаємодії між учасниками навчально-виховного процесу.

Сьогодні навчальні заклади України дедалі активніше користуються засобами інформаційно-комунікаційних технологій, що дає можливість учасникам освітнього процесу використовувати нові, не доступні на попередньому етапі розвитку технічні засоби навчання, форми подання навчального матеріалу, нові засоби діяльності суб'єктів навчання, що призводить до створення комп'ютерно орієнтованого навчального середовища.

Основою для сучасних засобів навчання є нові програмні педагогічні засоби навчального призначення, що спонукає вчителів до ретельнішого аналізу та прискіпливішого ставлення до вибору програмного забезпечення для використання його в подальшому на уроках фізики, математики та інших дисциплін. Йдеться про формування та розвиток комп'ютерно орієнтованого навчального середовища (КОНС). КОНС дозволяє реалізувати систему «учень – навчальне середовище – технології». Вимоги до структури, складників і наповнення такого середовища інші, аніж у системі «учитель – навчальне середовище – учень»: вони повинні бути доступними учням і відповідати рівню їх знань і мислення; бути відтвореними й відповідно представляти всі системні зв'язки й відносини; містити максимально можливу кількість засобів самоактивізації.

Слід зазначити, що в основу використання засобів сучасних ІКТ в навчальному процесі повинні бути покладені загальновизнані дидактичні принципи навчання. Серед них варто назвати такі: принцип науковості (визначає не тільки способи та критерії добору змісту навчального матеріалу, але й способи його подання відповідно до сучасного рівня наукових знань); принцип наочності (за умов використання педагогічних програмних засобів типу діяльнісних середовищ учні не тільки споглядають явища, моделі явищ, які є об'єктами вивчення, а й здійснюють перетворюючу діяльність з цими об'єктами, вони не є пасивними спостерігачами досліджуваних процесів і явищ, оскільки активно впливають на їх перебіг, при цьому навчально-пізнавальна діяльність набуває дослідницького, творчого характеру); систематичності і послідовності (зміст навчального предмета і використання комп'ютерно-орієнтованих систем навчання повинні відображати логіку науки адекватно до її сучасного стану, відображати логіку системного розкриття сутності об'єктів і явищ дійсності, які вивчаються); індивідуалізації (використовуючи комп'ютерно-орієнтовану систему навчання, слід враховувати індивідуальні особливості студента, істотні для досягнення навчальної мети); доступності (принцип доступності пов'язаний з принципами систематичності і послідовності, оскільки тільки ті знання, які

подаються у строгій послідовності, з дотриманням вимог систематичності, стають доступними для сприйняття і засвоєння). За умови дотримання вищенаведених принципів комп'ютерно орієнтоване навчальне середовище сприятиме формуванню особистого простору суб'єкта навчання, в якому буде зосереджена його основна навчальна діяльність.

О. В. Громова

СТВОРЕННЯ УМОВ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

В умовах швидкої трансформації економіки Україна має потребу в висококваліфікованих професіоналах, здатних адаптуватися до мінливого бізнес – середовища. У зв'язку з цим особливої уваги заслуговують питання ефективного розвитку особистості майбутнього фахівця.

Становлення особистості професіонала визначається формуванням складних психічних систем регуляції діяльності та формуванням особливостей поведінки. Кожна професія впливає на розвиток схожих рис особистості, її установок, мотиваційної сфери та відповідної системи цінностей. У своєму розвитку особистість засвоює основні особливості професії, і ці характеристики починають проявлятися в інших сферах життєдіяльності. Це притаманно тим особам, що зацікавлені професійною діяльністю, відчувають задоволення від її освоєння та практичної роботи. Іншими словами, такі фахівці характеризуються високим рівнем ідентифікації зі своєю професією.

Важливою складовою підготовки у вищій школі є формування професійної свідомості. Багато дослідників відзначають, що професію не слід плутати із спеціальністю, що закріплюється в кваліфікаційних документах і визначається через предмет діяльності. Професія – поняття значно ширше. Професія є діяльність, яка має власну мету, власний продукт, свої норми та засоби, що у своєму результаті детерміновані соціальною функцією і технологією тієї сфери громадського життя, яку дана діяльність обслуговує. Тому формування професійної свідомості протягом навчання має спиратися на розуміння професії у широкому значенні.

Наявність знань сама по собі не визначає успішності професійної діяльності. Набагато важливіше, щоб суб'єкт діяльності вмів самостійно добувати їх і застосовувати на практиці. Знання, уміння і навички розглядаються тільки як найважливіший засіб розвитку особистості фахівця, а не як мета навчального процесу.

На етапі навчання, професійної адаптації формується також індивідуальний стиль діяльності майбутнього фахівця, що базується на його індивідуально-психологічних характеристиках.

Таким чином, ефективний розвиток особистості та формування професійної свідомості сприяють тому, що включення вчорашнього студента у систему виробничих та соціальних відносин проходить без розчарувань, криз та конфліктів.

О. Г. Дейнека

МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ І ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВИХ, ДИПЛОМНИХ ТА МАГІСТЕРСЬКИХ РОБІТ

У професійній підготовці спеціаліста будь-якого профілю значну роль відіграє курсова (дипломна) робота.

Згідно з Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах України курсова робота виконується з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, отриманих студентами за час навчання, та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання.

Курсова робота – це самостійне навчально-наукове дослідження студента, яке виконується з певного курсу або з окремих його розділів.

Тематика курсових робіт відповідає завданням навчальної дисципліни і тісно пов'язується з практичними потребами конкретного фаху. Вона затверджується на засіданні кафедри. Виконання курсових робіт визначається графіком. Рівень підготовки курсової роботи значною мірою свідчить про ступінь засвоєння студентом здобутих знань, його грамотність, загальну культуру та ерудицію. Основна мета виконання курсової роботи — глибоко й творчо вивчити одне з конкретних питань теорії і практики певної дисципліни, оволодіти методами наукового дослідження.

У процесі роботи вдосконалюються і розвиваються такі навички та вміння:

- самостійно формулювати проблему дослідження;
- визначати мету, основні завдання, предмет, об'єкт дослідження;
- здійснювати пошук і добір потрібної наукової інформації;
- аналізувати практичну діяльність різних організацій та їх керівників;
- логічно і аргументовано висловлювати свої думки, пропозиції, робити висновки;
- правильно оформлювати науково-довідковий матеріал;
- публічно захищати підготовлену роботу (робити наукові повідомлення, відповідати на запитання, захищати свою точку зору тощо).

Дипломна робота — це кваліфікаційне навчально-наукове дослідження студента, яке виконується на завершальному етапі навчання у вищому навчальному закладі.

Дипломна робота має комплексний характер і пов'язана з використанням набутих студентом знань, умінь та навичок зі спеціальних дисциплін. У деяких випадках дипломна робота є поглибленою розробкою теми курсової роботи студента-випускника. Нею передбачено систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань зі спеціальності та застосування їх при вирішенні конкретних наукових, виробничих та інших завдань.

Дипломна робота як самостійне навчально-наукове дослідження має виявити рівень загальнонаукової та спеціальної підготовки студента, його здатність застосовувати отримані знання під час вирішення конкретних проблем, його схильність до аналізу та самостійного узагальнення матеріалу з теми дослідження.

Студенту надається право вибирати тему курсової та дипломної робіт з числа визначених випускними кафедрами навчального закладу або запропонувати свою тему з обґрунтуванням її розробки. Тематика курсових та дипломних робіт щорічно коригується з урахуванням набутого на кафедрах досвіду, побажань спеціалістів, які беруть участь у рецензуванні робіт, і рекомендацій Державної екзаменаційної комісії (ДЕК).

Текст курсової (дипломної) роботи можна використати для наступного написання та оформлення доповіді, реферату, статті.

А. О. Дергоусова

ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-МЕТОДУ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Розвиток освіти України, як і країн дальнього та близького зарубіжжя, де відбувається орієнтація програм і педагогічних технологій на компетентнісний підхід, також характеризується активним впровадженням компетентнісного підходу до навчання. Тому основне завдання викладачів та науковців – знайти сучасний підхід до навчального процесу, створювати та впроваджувати інноваційні методи та технології навчання. Процес освіти у вищих навчальних закладах має бути не лише поясненням, яке запам'ятовується або записується студентом, це повинна бути і мислетворча, активна робота на заняттях та зацікавленість даним матеріалом. Все це обумовлює пошук і застосування інноваційних методів викладання, одним з яких є використання кейс-методів.

Найважливішими завданнями зміни освіти в Україні є підготовка освіченої, творчої особистості. Вирішення цієї проблеми передбачає психолого-педагогічне обґрунтування змісту й методів навчально-виховного процесу, так як сьогодні вищі навчальні заклади готові впроваджувати сучасні педагогічні технології.

Однією з інтерактивних методик, що набула популярності у Великобританії, США, Німеччині, Данії та інших країнах, стала Case study (кейс-метод, метод аналізу ситуацій). Ця методика розроблена англійськими науковцями М. Шевером, Ф. Едейем та К. Єйтс. Саме їй у світовій практиці відводиться важливе місце для вирішення сучасних проблем у навчанні. Вперше кейс-метод був застосований у 1910 р. при викладенні управлінських дисциплін у Гарвардській бізнес-школі, яка добре відома інноваціями. В Україні цей метод став поширюватись тільки в другій половині 90-х років ХХ ст. як пізнавальна акселерація у процесі вивчення природничих наук.

Суть даного методу полягає у використанні конкретних випадків, так званих «кейсів» для спільного аналізу, обговорення або вироблення рішень студентами з певного розділу навчання дисципліни; він вдало поєднує навчальну, аналітичну і виховну діяльність, що, безумовно, є діяльним і ефективним в реалізації сучасних завдань системи освіти.

Ефективність використання даної технології полягає в стимулюванні індивідуальної активності, перетворені знань на особистий досвід студента та максимальному використанні натхнення і здібностей студентів, що забезпечить високий рівень розвитку майбутніх фахівців.

Застосування кейс-методу під час навчання у виші дасть змогу студентам перевірити на практиці свої теорії, дослідження, підходи до проблеми, активізувати креативне мислення та творчий підхід, сприяти підвищенню якості навчання.

О. В. Дикань

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ ІГРИ ЯК МЕТОД ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Культура нині – культура діалогу. По-перше, причиною діалогу є пізнавальний та емоційний інтерес, тобто він виконує інформаційну функцію в широкому розумінні слова. По-друге, діалоги передбачають інтерактивну взаємодію. Таким чином здійснюється комунікативна функція. І по-третє, діалог виконує орієнтувальну функцію, адже виникає певний зв'язок із вчинками, діями всіх, хто бере в ньому участь.

Дебати – гра, що має на меті допомогти студентам сформувати навички, необхідні для досягнення життєвого успіху в сучасному суспільстві. Задум гри «дебати» – підвищити рівень знань студентів. І тому брати участь у дебатах треба для того, щоб чогось навчитися. Інакше кажучи, у дебатах важливішим є процес навчання, ніж остаточний результат кожної гри – перемога або поразка. Гра в "дебати" розвиває одну з найважливіших рис характеру особистості – допитливість.

Дебати навчають розуміти, що будь-яка тема та судження мають право на існування, а всі думки не лише можна обговорювати, а вони

можуть мати сильні та слабкі сторони. Дебати допомагають у навчанні – навіть незначний досвід у дебатуванні одразу ж допоможе впевненіше почуватися, швидко орієнтуватися в будь-якій темі, правильно ставити запитання та визначати суть проблеми.

Сьогодні проведення дебатів поширене у школах та університетах усього світу. Більшість європейських країн мають дебатні програми в кожному навчальному закладі.

Ідеї щодо створення дебатів сягають сивої давнини, Стародавньої Греції, коли дебати були виявом демократії. Студенти тих часів навчалися мистецтва дебатувати. Вони відстоювали інтереси спочатку однієї, а потім іншої сторони з метою глибше й повніше зрозуміти тему, яку обговорюють.

Студенти одержують багато користі від дебатів. Працюючи разом, щоб краще підготуватися до дебатів, учасники перетворюються з гравців команди на справжніх друзів. Дебати починаються з мети – короткого та простого твердження, де визначають, що саме обговорюватимуть обидві сторони.

Під час гри в дебати необхідно уважно слухати своїх опонентів, тоді яснішою стане не лише їхня позиція, а й, можливо, сильні та слабкі сторони команди. Адже зрозуміло, що про свою сильну сторону суперники будуть говорити довго й багато, а про те, що вони знають не дуже добре, скажуть зовсім мало. У дебатах уміння слухати є дуже важливим тому, що ті гравці, які не вміють слухати, не завжди розуміють, у чому слабкість аргументів їх опонентів.

Успіх у дебатах – командна активність. Як і в будь-якій грі, у дебатах кожен має свою роль та обов'язки, але команда має працювати разом, допомагаючи й доповнюючи одне одного.

Інтелектуальні конкурси змінюють і роль педагога, оскільки під час гри потрібно публічно виявляти знання. Для педагога важливо, щоб його студенти виявили знання якомога краще, студенти також намагаються вивчити матеріал глибше, бо від їхніх виступів залежить успіх усієї команди.

У результаті інтереси педагога та студента збігаються, тому що обидві сторони зорієнтовані на успіх, зростає працездатність, ступінь засвоєності матеріалу, рівень самостійної роботи і творча віддача. Активізується й інтелектуальна діяльність студента, його емоційний стан, вияв його почуттів сягає найвищого рівня, а інтелектуальна гра ще підсилює ці емоції й почуття відчуттям насолоди власне від гри. Тому викладач стає порадиником і консультантом, спрямовує діяльність студента щодо самостійного пошуку знань.

Інтелектуальні ігри приваблюють студентів новизною форми та можливістю виявити себе. Вони відкривають радість навчання - а отже, відкривають новий світ, великий, цікавий — світ інтелекту, творчості, світ майбутнього.

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОСВІТИ ЯК СКЛАДОВОЇ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Нині в Україні постала гостра потреба реформування освітянської галузі, особливо у сфері вищої освіти. Трансформація освітньої галузі до потреб часу розглядається нині як глобальний соціально компенсаторний чинник розвитку суспільства. Вона взаємопов'язана із світовими тенденціями та принципами розвитку вищої освіти. Саме тому постає необхідність визначення основних пріоритетів розвитку системи освіти та заходів щодо їх реалізації.

Пріоритетами розвитку системи освіти є: направленість на постійне поліпшення наукового рівня, фундаментальності та практичної орієнтації базових та професійних знань, якість яких буде гарантувати конкурентоспроможність споживачів освітніх послуг на ринку праці; поглиблення впливу усіх ланцюгів системи освіти на процеси соціалізації та всебічного розвитку особистості як найвагомшої соціальної цінності; формування оптимальних в умовах ринкових відносин кваліфікаційних та психологічних ознак професійної здатності економічно активного населення; становлення системи безперервної освіти на основі принципів її спадковості, багатоступеневості структури та об'єднання освітнього простору.

В межах визначених пріоритетів нами запропоновано продовжувати впроваджувати та опановувати такі напрями: ранній розвиток особистості шляхом поліпшення доступу дошкільного виховання, формування в дошкільних закладах сприятливого психо-виховного середовища та підвищення кваліфікації робітників, широке використання гнучких програм підготовки дітей до школи в дошкільних та загальноосвітніх закладах; удосконалення структури регіонального, суспільно-політичного, економічного, природного та валеологічного компонентів змісту освіти, які мають охоплювати серйозні знання з історії та культурно-художньої спадщини, економіки, соціальної та екологічної сфер життєдіяльності, менеджменту, соціології та психології, електронних та біотехнологій, охорони праці та здорового способу життя; індивідуалізація освітніх послуг за допомогою впровадження варіативних навчальних планів та програм, профілізації навчання в старших класах загальноосвітніх закладів, створення пілотних шкіл, консультаційних пунктів індивідуальної освіти; нормативно-правове регулювання ринку освітніх послуг, направлене на виконання їхніх стандартів, поліпшення якості та конкурентоспроможності, оптимізацію структури та координацію спадковості загального та різних рівнів спеціальної освіти; зміцнення системи організації та проведення міських, регіональних та загальнодержавних предметних олімпіад як способу виявлення та

сприяння інтелектуальному розвитку та професійному становленню здібних учнів та студентів; створення інтегрованих навчально-виховних та профорієнтованих центрів, що мають на меті урізноманітнювати види та форми надання освітніх послуг; забезпечення навчальних закладів сучасною комп'ютерною технікою, інформатизація освітніх послуг з урахуванням досягнень у галузі інтерактивних інформаційних систем, дистанційного навчання та телекомунікацій, використання комп'ютерних технологій в пізнавальному процесі та професійній діяльності педагогічного персоналу, формування електронних освітніх програм; подальша реалізація та розширення програм змістовного дозвілля та екскурсійної активності учнів та студентів, розвиток мережі закладів фізичного та естетичного виховання та культури, повну або часткову компенсацію бюджетами різних рівнів їх витрат на надання послуг відповідним категоріям населення; розширення мережі курсів з вивчення комп'ютерної техніки, іноземних мов, економічних наук; активізація процесів становлення моделі державно-суспільного управління системою освіти тощо.

Т. І. Єфіменко

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПОДАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКИХ РИЗИКІВ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ

Сучасне методологічне забезпечення бухгалтерського обліку потребує доповнення положеннями відносно визнання, оцінки і подання у звітності чинників бухгалтерських ризиків. Ігнорування цієї необхідності несе загрозу якості фінансової звітності, її зрозумілості, доцільності, достовірності і придатності для зіставлення. Сучасні методичні рекомендації щодо розробки облікової політики не передбачають методів ідентифікації і подання у звітності втрат (чи вигод), пов'язаних з впливом бухгалтерських ризиків. Управління бухгалтерськими ризиками повинне стати частиною системи, регульованої наказом про облікову політику, у рамках процедур внутрішньогосподарського контролю на підприємстві.

У змісті основних нормативних актів, що регулюють бухгалтерський облік і звітність в Україні (Закон про бухгалтерський облік, НПСБО) дефініція "ризиків бухгалтерського обліку", на жаль, не заявлена. Методичні рекомендації відносно облікової політики підприємства містять лише посилання на валютні ризики і ризики для господарських сегментів. Хоча мета бухгалтерського обліку і фінансової звітності – "надати інвесторам, власникам, кредиторам та ін. інформацію про ресурси і результати підприємства, корисну для оцінки майбутніх потоків грошових коштів, вже сама передбачає інформацію про ризики.

Постіндустріальний етап розвитку суспільства від інформаційного суспільства до суспільства знань і умінь визначає інформацію

"домінуючим об'єктом власності", що дозволяє визнати інформаційні ризики найактуальнішими для сучасного світу. При очевидній "цінності інформації бухгалтерського обліку" така інформація "недостатньо представлена в літературі для менеджерів і в методичних матеріалах по управлінню підприємствами", – вважає М. С. Пушкар.

Актуальність облікового забезпечення управління Л. О. Сухарева і В. М. Жук обґрунтовують: 1) "роллю інформації в системі управління бізнесом, завдяки чому бухгалтерський облік, забезпечуючи інформацією менеджмент, набуває пріоритетного значення"; 2) "зміною відношення до інформації, коли вона перетворюється на специфічний товар з усіма наслідками (комерційна таємниця, вартість, ціна і тому подібне)"; 3) впливом сучасних політичних викликів, в умовах яких облікова інформація розглядається як потужний інструмент формування громадської думки і лобіювання інтересів, у першу чергу – економічних.

Ризики в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності обумовлені відносністю істини в обліку. Облікову політику можна трактувати, з одного боку, як процес вибору певних варіантів, а з іншого, як інструмент впорядкування, регламентації облікових прийомів і методів.

Вибір тих або інших варіантів оцінки і методів обліку подій призводить до того, що одні й ті самі факти господарського життя на різних підприємствах можуть інтерпретуватися в бухгалтерському обліку по-різному і, відповідно, по-різному впливати на балансові статті. Це означає, що наказ про облікову політику дозволяє регулювати розмір балансових статей, впливати на показники фінансового стану і навіть оптимізувати оподаткування, іншими словами – ефективно управляти фінансовим станом підприємства.

М. Д. Жердєв

ПРОФЕСІЙНЕ УПРАВЛІНСЬКЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ – СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Управлінське консультування є особливою сферою послуг і складовою частиною інфраструктури ринкової економіки. Це важлива професійна діяльність, що допомагає керівникам аналізувати і вирішувати практичні завдання, пов'язані не тільки зі станом, але і стратегічним розвитком підприємства, а також переймати новітні досягнення вітчизняного і зарубіжного досвіду. Розвиток і зростання управлінського консультування в Україні свідчить про важливість і необхідність підготовки фахівців вищої кваліфікації для надання професійних послуг у цій сфері.

Професійний менеджер рівня «магістр» повинен володіти технологіями розробки, прийняття, реалізації управлінських рішень, без яких ефективно управління підприємством у складних економічних умовах

практично неможливо. Тому виникає необхідність такого консультування сьогоднішнім вітчизняним менеджерам, при якому консультант здійснює не лише локальне виправлення вузьких проблем, а й, поглиблено вивчаючи специфіку клієнтської організації, займається комплексними питаннями стратегічного розвитку конкретного підприємства, корпорації, бізнесу.

Структура, послідовність викладення дисципліни «Основи управлінського консультування» повинні бути спрямовані на досягнення основної мети – набуття у майбутніх менеджерів умінь консультування з управління та організаційного розвитку, оволодіння методами діагностики проблем підприємства і способами залучення потенційних внутрішніх і зовнішніх ресурсів до процесів змін, враховуючи особливості ринкових важелів для розвитку інтелектуального бізнесу в Україні.

І. Ю. Зайцева

ЗАСТОСУВАННЯ ІГРОВИХ МОДЕЛЕЙ НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У сучасних умовах соціально зорієнтованої ринкової економіки все частіше виникає необхідність приймати обґрунтовані рішення в різних ситуаціях навколишнього середовища. Розвиток освіти неможливий без використання сучасних технологій, зокрема, ігрових методик навчання, які сприяють самовдосконаленню, самовизначенню та самореалізації студентів, що допомагає набутти досвіду прийняття правильних рішень і закономірностей поведінки цивілізованого ринку.

Використання ігрових моделей навчання зумовлено новими завданнями системи освіти: формування активної, діяльної, творчої, конкурентоспроможної особистості. Тому важливо залучати студентів у моделювання явищ та процесів навколишнього середовища, орієнтувати на пошукову діяльність, створювати нові ціннісні орієнтири, стимулювати розвиток комунікативних здібностей та культури поведінки, спільно розв'язувати проблеми на основі аналізу обставин і відповідної ситуації, враховуючи власний досвід як джерело знань. За умови застосування нетрадиційних форм організації навчання студенти залучаються до реальної творчої діяльності, яка не тільки привертає їх новизною а й розвиває потребу виявляти проблеми та розв'язувати суперечності, які виникають під час самостійної роботи. Формування соціально активної особистості вимагає використання нестандартних форм педагогічної взаємодії в навчально-виховному процесі вищої освіти.

В практичній діяльності в системі активного навчання використовуються такі моделі навчальної гри: імітаційні, операційні, рольові, сюжетні, ігри-змагання та ін. Аналіз наукових досліджень свідчить про зростаючий інтерес до проблеми активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів. Розвиток ігрових методів навчання

відбувається з урахуванням взаємозв'язку індивідуального навчання з груповими методами мислення та діяльності, що приводить в рух сили колективного мислення, при цьому використовуються управлінські ігри моделювання різних реальних ситуацій і процесів.

Одним із основних напрямків комплексної модернізації сучасної освіти в Україні є впровадження в педагогічну практику нових інформаційних технологій і засобів навчання, які змінюють не тільки способи формування знань і вмінь, а й традиційні форми відносин між студентами та навчальним предметом, тобто форми навчального процесу та освітнє середовище. Сучасний викладач стає не простим передавачем знань, а організатором освітнього процесу, що забезпечує інтенсивні методи навчання. Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів є невід'ємною частиною підвищення якості педагогічної освіти, орієнтації рівня професійної підготовленості майбутніх педагогів на нормативні правові акти та вимоги професійної діяльності.

Отже, ігрова діяльність розвиває індивідуальні здібності студентів, оскільки вони не відчувають психологічного тиску відповідальності, який властивий традиційним формам навчальної діяльності. Засвоєння знань здійснюється в контексті певної діяльності, що створює ситуацію необхідності знання. Ігрові моделі дають змогу позбутися шаблонів і стандартів, здатні змінити ставлення студентів до будь-якого явища, факту, проблеми. Гра стимулює інтелектуальну діяльність студентів, вчить прогнозувати, досліджувати та перевіряти правильність прийнятих рішень і висунутих гіпотез, виховує культуру спілкування, формує вміння працювати в колективі. Використання ігор у навчально-виховному процесі забезпечує максимальне емоційне та практичне залучення до конкретної сьогоденної ситуації, створює нові можливості у навчанні, забезпечує накопичення власного соціально-економічного досвіду, перетворює загальні знання в особистісно значущі, а також вимагає від учасників систематизованих і глибоких знань для застосування їх у подальшій самостійній професійній діяльності.

Н. Є. Каличева

ОСОБЛИВОСТІ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

На сьогоднішній день ринок освітніх послуг нашої країни є досить різноманітним, але більшість випускників стикається з ситуацією, коли працедавець не влаштовує рівень його фахової підготовки, незважаючи на високу якість набутих теоретичних знань.

Необхідно відзначити, що якість підготовки фахівців у закладах вищої освіти залежить не лише від кваліфікаційного складу викладачів, рівня науково-методичного та технічного забезпечення навчального

процесу, а й від розуміння майбутнім фахівцем того, що здобуті ним знання він зможе застосувати в майбутній професійній діяльності. І за таких умов має бути створена дієва державна програма підтримки молодих спеціалістів. Та, на жаль, останнім часом держава майже повністю переклала на вищі навчальні заклади процеси регулювання підготовки фахівців для потреб національної економіки.

Ще однією причиною слабого рівня підготовки сучасних молодих спеціалістів є відсутність тісної співпраці між закладами освіти та відповідними фаховими підприємствами. Так, підприємства не хочуть приймати на роботу спеціалістів з посереднім рівнем знань та навичок. Звісно, що й студенти прагнуть якнайкраще підійти за своїм професійним та психофізичним рівнем до обраної посади, але в більшості випадків переоцінюють власні знання та навички і не отримують на початковому етапі бажаного результату – високої заробітної плати. Тому необхідно на рівні держави створювати дієвий механізм взаємодії між навчальними закладами, підприємствами, громадськими організаціями та державними органами, діяльність якого буде спрямована на забезпечення професійної підготовки фахівців з вищою освітою згідно із потребами ринку праці, як в нашій країні, так і за її межами. Такий механізм має базуватися на:

- моніторингу ринку праці з метою визначення його потреб та оцінки можливостей вищих навчальних закладів задовольнити їх;
- впровадженні освітніх програм у навчальний процес із врахуванням вимог працедавців до компетентностей майбутніх фахівців;
- створенні надійної та ефективної системи профорієнтації серед майбутніх студентів, із врахуванням потреб ринку праці в майбутньому;
- створенні відповідного законодавчого поля щодо захисту прав молодих фахівців;
- розробленні критеріїв визначення рівня рейтингу вищого навчального закладу з метою надання якісних освітніх послуг та ін.

Отже, забезпечення якості підготовки фахівців у вищій школі має ґрунтуватися на потребах ринку праці та мати дієву підтримку від держави, що дозволить закладам вищої освіти відстежувати тенденції ринку праці та корегувати свої діяльність відповідно до його вимог.

Н. М. Каменева

БЕЗАЛЬТЕРНАТИВНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ У ТЕХНІЧНИХ ВИШАХ

Не отримавши відповідної економічної загальнотеоретичної підготовки, дає все більше про себе знати проблема інформаційного вакууму і відсутності широкого економічного мислення молодого фахівця. Ця проблема "замикається" не лише на відсутності загальнотеоретичної економічної підготовки випускників вищої школи – на знаннях заради

знань. Вона пов'язана з проблемою відсутності економічного мислення, економічної культури і нездатністю орієнтуватися в економічному середовищі (а не тільки в господарюючому суб'єктові, що відповідає змісту профілю підготовки). Нижче, як порівняння, наведемо приклади розгляду соціально економічних проблем в контексті економічної теорії і економіки з "прив'язкою" до відповідної сфери діяльності.

Таблиця – Дані питання в контексті економічної теорії і галузевої економіки

Зміст	Економічна теорія	Економіка галузі
Економічна система	На усіх рівнях управління економікою	На рівні галузі, її господарюючого суб'єкта
Економічні ресурси	На усіх рівнях управління економікою	Підприємства, що виробляє конкретну продукцію
Людський капітал	На усіх рівнях управління економікою	Підприємства
Економічні цілі і протиріччя	Система економічної мети і протиріччя	Максимізація комерційного результату від конкретної діяльності поза існуючих протиріч
Власність	Як економічна категорія	Як правова категорія
Інвестиції	Комерційні та некомерційні	Комерційні
Соціальні аспекти економіки	На всіх рівнях управління економікою	На рівні підприємства або не розглядаються
Інновації	З позиції законів функціонування постіндустріальної економіки	Як технічні нововведення стосовно конкретному виробництву
Роль держави в економіці	Функції держави та механізми їх реалізації, ефективність державної економічної політики	На рівні галузевого законодавства або не розглядається
Соціально-економічні проблеми домогосподарства	Розглядаються з позиції віднесення сектора домогосподарств до найважливішого сектора економіки	Не розглядаються
Проблеми суспільного вибору	Розглядаються з позиції віднесення їх до базових проблем розвитку суспільства	Не розглядаються

Перша проблема пов'язана з особливостями організації процесу навчання. Технічний виш, як правило, здійснює підготовку інженерів і бакалаврів за переконливою кількістю напрямів. Другою організаційною проблемою є флексибілізація освітніх стандартів, що привело до відсутності уніфікації у базовій частині гуманітарного і соціально-економічного циклу освітніх програм.

Перші труднощі призводять до того, що, з одного боку, організація навчального процесу спрямована на укрупнення лекційних потоків, а з іншого – стандарти за усіма напрямами передбачають різну кількість годин на освоєння дисципліни. Причому основним утрудненням є також необов'язковий характер вивчення дисципліни "Економіка" в стандартах різних технічних напрямів. У окремих випадках науково-методичні ради інститутів у рамках технічного вишу намагаються прийти до деякої єдиної концепції по кількості академічних годин на освоєння дисципліни хоч би у рамках потоків, проте, така практика має селективний характер.

Третя проблема організаційного характеру тісно взаємозв'язана з попередніми, оскільки йдеться про наслідки відсутності уніфікації стандартів у базовій частині гуманітарного і соціально-економічного циклів освітніх програм.

Так, вже згадувалося про факт необов'язковості включення теоретичних основ економіки в навчальний план підготовки бакалаврів технічних напрямів. Окрім обов'язковості цієї дисципліни наявні відмінності у кількості годин, що вже згадувалося, а так само в назвах дисциплін. Так, наприклад, у більшості випадках теоретичні основи економіки вивчаються у рамках дисципліни "Економіка", але також зустрічаються назви "Економічна теорія", "Основи економічної теорії" і "Основи економічних теорій". Але не в усіх технічних вишах ця проблема є актуальною. Наприклад, в НТУ "ХПІ" нині економічна теорія як навчальна дисципліна включена в усі існуючі в університеті основні освітні програми, викладається на усіх факультетах і спеціальностях у рамках бакалаврата. У ряді технічних вишів відсутність уніфікації стандартів і освітніх програм інженерних напрямів викликає конкуренцію серед забезпечувальних кафедр. Природно, що будь-який фахівець у галузі економіки знайомий з її теоретичними основами, проте частенько, спеціалізуючись на галузевій економіці, викладач читає лекції з теорії, а це не підвищує якість викладання.

О. Г. Кірдіна

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВИКЛАДАННЯ ОБЛІКУ

Методика викладання спеціальних дисциплін у системі вищої освіти постійно вдосконалюється і трансформується під впливом об'єктивних чинників. Базуючись на підходах до навчально-пізнавальної діяльності

студентів, технологія викладання обліково-економічних дисциплін інтенсифікується, здійснюється процес її оптимізації з урахуванням економічних і соціальних змін в Україні. В сучасних умовах методика викладання у вищій школі спеціальних і споріднених навчальних курсів дає змогу не тільки поглибити та інтенсифікувати процес пізнання студентами реальних явищ, а й гуманістично спрямувати його за змістом, технологічними компонентами та структурними елементами. Крім того, методика викладання не тільки вдосконалюється, а й змінюється за структурно-організаційною технологією, відповідно до інноваційних тенденцій у системі вищої освіти України та Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації.

Методичний підхід до розробки основ здійснювався на основі системного підходу, що передбачає: діалектичну єдність всієї навчальної дисципліни; відповідну структуру і зміст; форми, методи організації навчальної діяльності студентів; комунікативну взаємодію на рівні викладач-студент; забезпечення дидактичної якості програми: врахування об'єктивних законів функціонування та розвитку дидактичної системи; ґрунтовний аналіз; точну оцінку навчального процесу; співвідношення фактичного стану з бажаним; визначення складності проблем викладання та навчання; прогнозування впливу як позитивних, так і негативних факторів; використання різноманітних за типом, формою навчально-методичних матеріалів у процесі вивчення дисципліни: тематичні оперативні плани; деталізація за обсягами організаційних форм; оптимальний підбір контрольних, типових питань, навчальної літератури тощо; якісне вивчення законодавчих, директивних і нормативних документів сучасних досягнень педагогічної науки, інноваційних технологій навчального процесу, передового досвіду викладання при визначенні мети і завдань навчальної програми.

В. В. Компанієць

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ОТРИМАННЯ ЯКІСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ПРЕДСТАВНИКІВ ЦИФРОВОГО ПОКОЛІННЯ

Сьогоднішнє суспільство досить стрімко змінюється завдяки освоєнню нового покоління технологій, які мають назву цифрові. Нова техніка та технології – комп'ютери, мобільні телефони, Інтернет змінюють спосіб життя, сприйняття реальності, мислення покоління, яке народилось у 90-х рр. ХХ ст. та на початку ХХІ ст. Це покоління називають цифровим, або поколінням Z. Нове покоління досить сильно відрізняється від минулих. І для нього отримання освіти за традиційною системою стає проблематичним.

Які ж саме риси притаманні представникам цифрового покоління?

Пам'ять. У дітей та молоді, що активно використовують пошукові системи Інтернету, по-іншому починає функціонувати пам'ять: в першу чергу запам'ятовується не зміст інформації, яку шукають в мережі, а шлях її пошуку. Пам'ять стає неглибокою та короткою.

Увага. Кожного дня діти та молодь встигають переглянути досить багато інформації, тому швидкість сприйняття інформації в них зростає, але вони насилу утримують увагу на одному предметі. Якщо раніше учень міг утримати увагу протягом 40 хвилин, зараз для покоління Z цей період складає 8 секунд. Тобто виникає здатність швидко переключати увагу, виконувати декілька справ одночасно та приймати швидкі рішення. Питання постає щодо якості виконання таких справ, які виконуються одночасно та правильності прийняття швидких рішень.

Мислення. Спосіб отримання інформації та спілкування в мережі сприяє формуванню мислення, що відрізняється фрагментарністю (відсутнє цілісне сприйняття світу, знань, інформації) та поверховістю (відсутнє глибинне мислення). Формується так зване «кліпове мислення», що побудовано не на логіці та текстах, а на візуальних образах і передбачає опрацювання інформації невеликими порціями. У власника «кліпового мислення» (хоча мисленням це назвати важко) різко знижуються аналітичні здібності, рівень засвоєння знань, послаблюється відчуття співпереживання.

Негативний вплив цифрових технологій на молоде покоління полягає і у тому, що воно легко піддається маніпуляціям, довіряє віртуальній реальності та віддає перевагу задоволенням замість серйозної діяльності. У цифрового покоління різко знижуються комунікативні здібності. Часто покоління Z має завищену оцінку власних здібностей.

Що стосується спілкування із дорослими та вчителями, слід зазначити, що вони вже не мають належного авторитету, часто більш авторитетною є думка з мережі або власна, нічим не підкріплена думка.

Є і деякі позитивні риси цифрового покоління: гнучкість, мобільність, швидка реакція на ситуацію, що змінюється, ефективне використання технологій, здатність до багатозадачності. Також фахівці відмічають їх бажання робити відкриття, прагнення до дослідницької діяльності і краще виконання групових, а не індивідуальних завдань.

Після ознайомлення з особливостями цифрового покоління стає зрозумілим, що методи традиційного навчання є не завжди ефективними для нього. Але науковці ще не прийшли до єдиного висновку відносно того, як же саме вирішити проблему надання якісної освіти представникам цього покоління і чи можливо це взагалі.

На нашу думку, цифрові технології при їх безконтрольному застосуванні, а також застосуванні нерегламентованому у часі, при відсутності базових знань та вміння самотійно навчатись, мають більш негативний, ніж позитивний вплив на особистість – її мислення, сприйняття світу, можливість приймати правильні самотійні рішення,

духовно-моральні якості. Але системний натиск цих технологій неможливо зупинити, а можна лише обмежити і виробити нові підходи до навчання молоді покоління Z.

Наведемо деякі підходи та необхідні зміни:

інтенсифікація навчального процесу на основі мультимедійних технологій; візуалізація змісту навчальних курсів; інтеграція навчальної, дослідницької, самостійної роботи студентів на основі застосування інформаційних технологій; застосування групових дослідницьких та проектних завдань, завдань, які передбачують візуалізацію (схеми, рисунки, презентації) отриманих рішень, ігрових методів навчання.

Ліквідація прогалів в освіті цифрового покоління шляхом використання нелінійних технологій можлива, якщо навчити самого студента структурувати навчальний матеріал, у т. ч. робити зв'язки між знаннями, отриманими з різних предметів, і спрямовувати їх на вирішення конкретних практичних завдань.

Для активізації процесу навчання можливо застосовувати так званий метод «дзеркальної аудиторії». У цьому разі аудиторні та домашні завдання «міняються місцями»: лекції слухачі дивляться дома по відео (або дивляться, слухають та читають), а в аудиторії обмірковують проблеми та ставлять і обговорюють питання. Монолог в освіті та навчанні поступається місцем діалогу. Вузке місце у застосуванні цього ефективного методу – небажання працювати студента над собою, відсутність мотивації до навчання.

Також важливо підкреслити, що в цифрову епоху як ніколи зростає значення виховної діяльності педагога вищої школи. Здатність цифрового покоління до маніпулювання та розмиті ціннісні орієнтири, змішання добра та зла, моральний релятивізм – усе це вимагає працювати педагогів вишів над формуванням правильних ціннісних орієнтирів студентської молоді, які забезпечать самостійність та неприйняття маніпулятивних технологій. Сучасна освіта повинна сприяти формуванню у молоді навичок самовиховання та саморегуляції. А сам викладач повинен засвоювати нову роль – наставника молоді як у професійному, так і в культурному, моральному напрямках.

В. В. Котик

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ НАУКОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Конкурентний потенціал вишу визначається сильними і слабкими його сторонами, наявністю виняткових переваг, а також можливостями і загрозами, які несе для нього зовнішнє середовище, що змінюється. Щоб забезпечити гідну якість освітніх послуг, стійку конкурентоспроможність, керівники вишів повинні приділяти особливу увагу формуванню та реалізації стратегічних і тактичних маркетингових програм.

Конкурентоспроможність вишу тим вище, чим повніше і точніше надані їм освітні послуги відповідають вимогам споживачів. Переліки вимог різних контрагентів вишу значною мірою збігаються, серед них можна виділити такі: якість освітніх послуг, імідж вишу, асортимент освітніх послуг, ціна освітніх послуг, сервіс.

З теорії споживання відомо, що пріоритети споживачів у значній мірі залежать від рівня технологічної складності продукту або послуги, а також від соціально – економічного становища споживачів. Чим вище значення цих показників, тим більшою мірою на перший план замість ціни виходять вимоги якості, а потім – сервісу та іміджу. Пріоритетність вимог споживачів виражається в черговості їх згадування.

У міру поліпшення соціально – економічного становища регіону та зростання ринкової затребуваності освіти знижується важливість ціни, збільшується значення сервісу. А для найуспішніших регіонів і найбільш ринково орієнтованих освітніх ніш на перше місце виходить імідж вишу і лише потім враховуються якість і рівень сервісу.

Слід зазначити, що подані фактори не претендують на повноту, однак вони в достатній мірі ілюструють можливості задоволення вимог споживачів. Головним пріоритетом для споживачів є якість освітніх послуг, за ними слідує імідж вишу. Необхідно враховувати сильний взаємний вплив виділених факторів. Так, зниження вартості навчання може негативно позначитися на якості освітніх послуг, оскільки відіб'ється на рівні оплати праці, іміджі вишу і в умовах високої конкуренції на ринку праці викличе відтік найбільш сильних кадрів. Невисокий рейтинг фактора «сервіс», очевидно, пов'язаний зі специфікою розглянутих сегментів споживачів. Однак при виході на більш забезпечені сегменти, наприклад при залученні іноземних студентів, відсутність комфортабельних гуртожитків стає значущим чинником, що знижує конкурентоспроможність.

Якщо сприйняття цінності послуг не відповідає первинним уявленням споживача, він втрачає інтерес до послуги, а це в свою чергу негативно позначається на іміджі вишу та його становищі на ринку. У системі взаємовідносин вишу та його споживачів може виникнути розбіжність між очікуваннями і фактичною якістю послуг.

Таким чином, результати дослідження свідчать про те, що для залучення абітурієнтів вишу необхідний високопрофесійний склад викладачів, відповідність навчальних програм та пропонованих спеціальностей потребам основних підприємств регіону, забезпечення спектра можливостей післявишівської підготовки та перепідготовки фахівців. З метою підвищення якості освітніх послуг доцільно вводити рейтингову систему оцінки праці викладачів. Ця система повинна враховувати як формальні показники, так і результати опитувань «Викладач очима студентів». Застосування проектних методів навчання дозволить підвищити зацікавленість учнів у результатах роботи,

забезпечити зв'язок навчання з вирішенням конкретних практичних завдань.

В. О. Котик

ІННОВАЦІЇ ЯК СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Інновації є системоутворюючим фактором формування нової стратегії розвитку вищої школи. Процес створення та підвищення ефективності нововведень у всіх функціональних сферах діяльності стає невід'ємним елементом планування наукових досліджень, розробки проєктів, виробництва наукових продуктів.

При інноваційному типі розвитку вищої школи виникає необхідність вироблення стратегії, тактики і механізмів адаптації вишу, адекватних до мінливої соціальної та демографічної ситуації, збалансованої взаємодії з ринком, що формується, освітніх та наукових послуг, ринком праці фахівців, пристосування до умов і потреб освіти. Така стратегія розглядається як джерело і перспектива розвитку вишу.

Інноваційна стратегія розвитку вищого навчального закладу є найважливішим чинником успішної діяльності вишу в сучасних умовах. Якщо раніше виші могли успішно функціонувати, концентруючи увагу в основному на раціональному використанні свого внутрішнього потенціалу, то в даний час назріла необхідність переходу вишу з режиму функціонування в режим розвитку.

Стратегія інноваційного розвитку визначає генеральний курс бачення перспективних цілей інноваційної політики вишу виходячи з філософії його розвитку і потреб споживачів освітніх послуг, спирається на його інтелектуальний потенціал як основу життєдіяльності. Інноваційна стратегія вищої школи повинна спиратися на філософію гармонії і гуманізму.

Інноваційна стратегія мовби здійснює бачення довгострокової перспективи, погляд "з майбутнього в сьогодення". Стратегія визначає "що змінити" і "як змінити". Відповіді на ці питання дають можливість проєктувати механізм інноваційного розвитку вишу як системи. Сутність інноваційної стратегії розвитку вишу полягає в передбаченні змін його науково-педагогічної діяльності, виробленні рішень, що забезпечують гармонійний і сталий розвиток. Отже, така стратегія повинна випереджати попит на науково-освітню діяльність.

У рамках інноваційної стратегії виші проводять політику орієнтації і переключення на споживчий попит, ретельне вивчення майбутніх контрагентів, контактів з конкурентами, новими комерційними структурами, їх надійності та перспектив. Довгострокові цілі в інноваційній стратегії виявляються результатом аналізу змін у зовнішньому і внутрішньому середовищі вишу.

Інноваційна стратегія передбачає реалізацію таких цілей:

- ефективний розподіл і перерозподіл в міру необхідності інноваційного потенціалу вишу між траєкторіями інноваційного розвитку;
- забезпечення конкурентоспроможності вишу на основі підвищення якості науково - освітньої діяльності та рівня інноваційного розвитку;
- оптимізація співвідношення чисельності науково-педагогічних кадрів до величини витрат на інноваційну діяльність;
- активна адаптація вишу до зміни об'єктивних і суб'єктивних факторів.

Головне в інноваційній стратегії – розробка альтернативних версій розвитку майбутнього вишу, при цьому вибір мети повинен бути адекватним типом обраної стратегії.

А. В. Колісников

ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ЯК ЗАПОРУКА ЯКІСНОЇ ОСВІТИ

Мотивація – це вид управлінської діяльності, який забезпечує процес спонукання особи до дієвості, спрямованої на досягнення особистих цілей чи цілей організації.

Студент повинен відчувати інтерес, до нового відмінного від раніш побаченого чи почутого, але він активізується також при усвідомленні нових можливостей. Зміна середовища чи відкриті нові можливості можуть бути пов'язані з чимось, що знаходиться всередині людини, або виникає в середині людини, завдяки уяві, пам'яті і мисленню.

Навчальна мотивація складається з оцінки студентами різних аспектів навчального процесу, його змісту, форм, способів організації стосовно до їх особистих індивідуальних потреб і цілей, які можуть збігатися або не збігатися з цілями навчання.

До визначення домінуючої мотивації діяльності доцільно також підійти і з позиції особливостей інтелектуально-емоційно-вольової сфери самої особи як суб'єкта. Відповідно вищі духовні потреби людини можуть бути подані як потреби (мотиви) морального, інтелектуально-пізнавального і естетичного планів. Ці мотиви співвідносяться із задоволенням духовних запитів, потреб людини, з якими нерозривно пов'язані такі спонуки.

До складу тем правових дисциплін входять правила, норми, які закріплені у різного виду нормативних актах. У свою чергу нормативні акти знаходяться у тісному зв'язку з суспільними відносинами. Суспільством, на різних етапах його розвитку, диктуються нові правила для людини. Це знаходить своє відображення у нормотворчості. Органи державної влади підбудовують, з позиції інтересів держави та суспільства, обов'язкові норми, які складають зміст любого нормативного акту.

Як правило, інтерес у студентів виникає при розгляді окремих тем. Звичайно це пов'язано з суспільним життям особистості, а особливо з її

приватними інтересами, які охороняються державою. Інтерес тут розглядається як самостійна можливість здійснити або захистити своє природне право.

М. В. Корінь

НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧІ ІННОВАЦІЙНІ КЛАСТЕРИ ЯК ОСНОВА ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ

Сучасна воєнно-політична та економічна ситуація в Україні вказує на те, що для подолання тривалого кризового стану в економіці та переходу до стійкого економічного зростання необхідним є, в першу чергу, формування якісно нової культури українського суспільства.

Культурний підхід переносить вирішення даної проблеми в сферу освіти, пріоритетом якої є виховання у кожної людини внутрішнього переконання про необхідність добровільного дотримання стратегії стійкого зростання. Це визначає значимість системи вищої освіти в подоланні кризових явищ: підготовка спеціалістів нової генерації з високим рівнем загальної та професійної культури, глобальним мисленням та високим рівнем свідомості, здатних практично виконувати ідеї коеволюції природи та суспільства – інженерів-інтелектів.

Про необхідність формування соціально та особистісних якостей випускників – спеціалістів нової генерації декларується і в ряді програмних документів таких, як Закон України «Про вищу освіту». Однак, незважаючи на це, і ідеологія, і зміст освітнього процесу та системи виховання у вишах не цілком відповідають потребам сучасного суспільства та вимогам гуманістичної концепції його розвитку. Для формування класу випускників інженерів-інтелектів необхідною є перебудова всієї системи освітнього процесу будь-якого вишу.

Одним з найефективніших напрямів забезпечення перебудови діючої наразі системи вищої освіти є проведення кластеризації освітньої системи, що передбачала б формування навчально-виробничих інноваційних кластерів. В структурному відношенні такого роду кластери мають виступати у вигляді багаторівневих структур і включати, окрім безпосередньо закладів вищої та професійної освіти, ще й виробничі підприємства, які мають складати виробничу основу кластеру. Саме такого роду кластерний механізм взаємодії системи вищої освіти та виробництва дозволить забезпечити безперервне зростання особисто-професійних компетенцій як випускників вузів, так і працівників виробничих підприємств.

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА

Дистанційна освіта характеризується як якісно новий, прогресивний вид навчання, що виник в останній третині ХХ ст. завдяки сучасним технологічним можливостям, які з'явилися внаслідок інформаційної революції і на підставі ідеї відкритої освіти. У підґрунтя такого виду навчання покладено самостійну роботу студента зі спеціально розробленими навчальними матеріалами.

При дистанційному навчанні забезпечується систематична й ефективна інтерактивність, причому не тільки між тими, хто навчає, і тими, кого навчають, але й останніх між собою, незалежно від того, на якому носії розміщено основний зміст навчання. Така взаємодія виникає на основі комп'ютерних телекомунікацій, але зберігаються всі структурні елементи навчально-виховного процесу (викладач, підручник, засоби навчання, методи навчання й організаційні форми).

Суттєво змінюється в такому навчальному процесі і роль викладача. У нього з'являються такі функції, як координування пізнавального процесу, коригування курсу, що вивчається, консультування слухачів під час впорядкування індивідуального навчального плану, керування їхніми навчальними проектами тощо. Діяльність студента змінюється у напрямі від одержання знань до їх пошуку.

Використання електронної пошти дає змогу студенту, слухачу листуватися з викладачем, ставити запитання й одержувати на них відповіді, обговорювати поточні проблеми й організаційні моменти.

Дистанційна освіта потребує певного рівня технічного і програмного забезпечення – наявності у того, хто навчається, комп'ютера і доступу до Інтернету, що є далеко не в усіх громадян.

У дистанційній освіті основним є знеособлене спілкування. Будь-яке, навіть найжвавіше, спілкування через Інтернет – це лише опосередковане спілкування. Крім того, орієнтованість на технічні засоби, на віртуальне середовище, постійна концентрація на екрані монітора, тривале включення у віртуальний світ не може позитивно відобразитися на внутрішньому стані студента.

Дистанційна освіта заснована на використанні специфічних освітніх технологій, сучасних методиках навчання, технічних засобів і способів передачі інформації, інформаційних та телекомунікаційних технологій.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ В ТЕХНІЧНИХ ВИШАХ

Блок правових дисциплін в навчальному процесі технічного вишу є його важливою складовою. Деякі з них, наприклад «Правознавство», «Господарське право», «Соціальна відповідальність та інтелектуальна власність» та ін., є дисциплінами, які за змістом поняття «бакалавр» або «магістр» потребують обов'язкової наявності знань в галузі права. Таке визначення зумовлене тим, що будь-який спеціаліст, виконуючи свої професійні обов'язки, повинен враховувати і правові аспекти своєї діяльності. Особливості викладання гуманітарних дисциплін у технічному вищому навчальному закладі полягають в тому, що студенту надається стислий обсяг інформації за тією чи іншою направленістю з урахуванням технічної спеціальності з акцентом на специфічні питання, наприклад, правового регулювання.

Крім того, дисципліни правової направленості дають можливість навчити студента мислення, аналізу та розвинути здатність викладання своїх думок у правильній, лінгвістично вподобаній формі.

Технічна направленість спеціаліста саме і визначає обсяг та методологію викладання конкретних правових дисциплін.

О. І. Лисяк

ЕКОЛОГІЧНА ЕТИКА – ЗАВДАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Екологічна етика (грец. oikos — оселя, середовище і logos — слово, вчення) — галузь міждисциплінарних знань, предметом якої є моральні та духовні аспекти ставлення людини до живої і неживої природи. Вчення про належне у відносинах людини з природою, що сприймається як суб'єкт, заснований на визнанні морального статусу природи, високому оцінюванні її внутрішньої і нематеріальної цінностей, повазі прав природи й обмеженні прав людини.

Остання вимога щодо викладання навчального курсу відображена у листі Міністерства освіти і науки України від 23.06.2010 р. за № 1/9-450, на виконання ст. 6 ЗУ «Про захист тварин від жорстокого поводження» і Постанови Окружного адміністративного суду м. Києва від 16.07.2009 р. за № 3/238 щодо впровадження у вищу та середню освіту України дисципліни «Екологічна етика». Міністерство освіти і науки України рекомендує включити до переліку вибіркових дисциплін навчальних планів вищих навчальних закладів дисципліну «Екологічна етика» в обсязі 1 кредиту ECTS (36 год).

Подальша спеціалізація вищої освіти передбачає формування у студентів системних, комплексних знань з питань охорони довкілля, екологічної етики і досягнення сталого розвитку суспільства та практичних навичок їх застосування.

З урахуванням специфіки навчального закладу та майбутньої спеціалізації студентів значну увагу в навчальному посібнику приділено питанням, пов'язаним із формуванням активної громадянської позиції майбутніх юристів, зокрема щодо розв'язання екологічних проблем сьогодення.

В рамках курсу у студентів формуватимуться знання щодо визначення та змісту понять: «екологія», «екологізація суспільних відносин», «екологічна етика», «попередження жорстокого поводження з тваринами».

При викладенні матеріалу необхідно визначити зв'язок курсу з майбутньою спеціальністю студентів. Рекомендується вивчати цю навчальну дисципліну після засвоєння базових предметів «Філософія», «Екологія» та «Етика».

Для зручності самостійного засвоєння курсу важливо підготувати для студентів завдання для самостійної роботи, питання для самоконтролю, тести, словник термінів, структурований перелік нормативно-правових актів та рекомендовану літературу.

Це дозволить студентам перевірити набуті знання з навчального курсу «Екологічна етика».

На першому етапі вивчення дисципліни необхідно зорієнтувати студентів щодо історії становлення екологічної етики. Особливу увагу важливо приділити розвитку екологічних вчень, створенню товариств захисту тварин, першим законодавчим актам, що закріплювали права природи. Також доцільно буде ознайомити з відомими літературними творами на екологічну тематику та з їх авторами.

На другому етапі рекомендується розглянути основні концепції екологічної етики, систему правил і стандартів екологічної етики через принципи і правила екоетичного ставлення до природи.

На третьому етапі необхідно докладно розглянути права, що належать тваринам, навести приклади світової судової практики, де вперше позивачем стала тварина. На цьому етапі студенти вже самостійно повинні обґрунтувати, посилаючись на норми чинного законодавства, права природи за допомогою визначення цінності природи, конфліктів цінностей і природоохоронних мотивацій.

Значну увагу при вивченні дисципліни варто приділити нормативно-правовому забезпеченню захисту тварин від жорстокого поводження: міжнародно-правовим стандартам гуманного поводження з тваринами; регулюванню захисту тварин від жорстокого поводження; правилам утримання тварин, що виключають жорстокість; правилам поводження з тваринами, що виключають жорстокість; державному регулюванню та

громадському контролю у сфері захисту тварин від жорстокого поводження.

Таким чином, введення дисципліни «Екологічна етика» є надзвичайно важливим завданням вищої освіти з метою підготовки фахівців нової генерації.

Ю. В. Мирошниченко

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ І РІВНЯ ЗНАНЬ ЕКОНОМІСТІВ У СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІЙ СФЕРІ

У системі соціально-економічних наук економіка праці та соціально-трудова відносина є однією із фундаментальних дисциплін, що формують спеціальність управління персоналом. Методологія і показники цієї дисципліни використовуються при аналізі стану та тенденцій розвитку суспільства та його складових. Результати аналізу є необхідними для прийняття певних управлінських рішень у політиці соціально-трудова сфери.

Дія ринкових методів господарювання вимагає удосконалення методичного інструментарію, розробки показників для комплексного аналізу інформації про соціально-трудова явища та процеси, оскільки кожен суб'єкт ринкового господарства одночасно виступає й суб'єктом трудових відносин. Від знання економічних законів функціонування ринку праці, зайнятості, організації оплати праці залежить ефективність використання ресурсів праці та успіх підприємця й рівень життя населення країни в цілому. Подальший розвиток техніки та технології обумовлює необхідність ефективного використання трудового потенціалу кожного працівника і суспільства в цілому, гармонізації соціально-трудова відносин на всіх рівнях управління.

Також зростають вимоги до професійної підготовки і рівня знань економістів з праці у сфері організації, нормування й аналізу трудових процесів, соціально-трудова відносин та їх регулювання, дослідження проблем праці. Тому викладачам економічного профілю необхідно надавати знання, уміння і навички студентам в такому обсязі, щоб їх було достатньо для прийняття ефективних управлінських рішень щодо використання ресурсів праці та розвитку соціально-трудова відносин. Необхідними умовами успішної реалізації науково – методичної роботи викладача будуть:

- висока професійна компетентність, достатня обізнаність із теоретичних та практичних питань;
- здатність до ефективної роботи за фахом;
- готовність до постійного професійного зростання, адаптації творчої самореалізації;

- уміння аналізувати проміжні та кінцеві результати, планувати свою подальшу викладацьку діяльність.

В. Ф. Мінка, І. В. Підпригора

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ТЕХНІЧНИХ ВИШАХ

Серед освітніх явищ і процесів суспільного життя, що привертають до себе особливу увагу, одне з вагомих місць посідає освіта. Досвід розвинутих держав свідчить, що освіта забезпечила їх економічний, політичний та культурний розвиток. Одним із стратегічних завдань вищої освіти, згідно з Програмою розвитку освіти в Україні на XXI ст., є досягнення якісно нового рівня мобільності та професійно-практичної підготовки фахівців.

Серед актуальних завдань сучасної вітчизняної вищої освіти є забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців різних галузей, зокрема технічних.

При цьому слід розглянути основні аспекти організації інформаційних технологій при вивченні української мови як вітчизняними студентами, так й іноземними, кількість яких наразі у вітчизняних вишах досить суттєва.

У сучасному навчальному процесі слід використовувати можливості засвоєння теоретичного матеріалу через призму інформаційних технологій. Інформаційні технології є недостатньо розробленими у вищій школі й практично відсутні дослідження, які присвячені педагогічним умовам формування інформаційних технологій як серед студентів, так і викладачів.

Безперечно, сучасний фахівець повинен володіти ґрунтовною теоретичною підготовкою, творчим мисленням, навичками управлінської та організаційної роботи, знати й уміти використовувати сучасні комп'ютерні та інформаційні технології відповідно до профілю своєї діяльності.

Широке застосування комп'ютерних навчальних програм за умови їх правильного вибору на основі врахування системних критеріїв відкриває безліч можливостей для вдосконалення навчально-виховного процесу, оскільки насичення змісту додатковою корисною та цікавою інформацією розвиває в студентів ерудованість та розширює їх світогляд.

Комп'ютерні технології сприяють не тільки розвитку самостійності, творчих здібностей студентів, а й дозволяють змінити саму технологію надання освітніх послуг, зробити заняття більш наочним і цікавим. Вони забезпечують інтенсифікацію діяльності викладача та студентів на заняттях, сприяють диференціації та індивідуалізації навчання, розвитку

спеціальної або загальної обдарованості, посилюють міжпредметні зв'язки. Усе це дає можливість покращити якість навчання.

Слід враховувати, що важливим концептуальним положенням інформаційної освіти є надання студентіві можливості вибирати спосіб, технології навчання. Інформаційні технології дають змогу застосовувати нестандартні підходи. І результатом такої творчої діяльності є зростання педагогічної майстерності викладача, розвиток оптимальних особистісних якостей студентів в умовах продуктивної співпраці. Це створює позитивні умови для дослідницького методу навчання. Педагог цінує в студентах самостійність, кмітливість, уміння логічно осмислити вивчене, аналізувати, зіставляти.

Узагальнюючи вищесказане, варто відзначити, що методично правильно спланована, чітко організована робота з інформаційними технологіями не тільки забезпечить глибоке засвоєння студентами програмного матеріалу з української мови, пробудить більшу зацікавленість матеріалом, але й активізує мислення сучасного студента.

О. М. Мкртичян

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У ВИШАХ

Дистанційне навчання – це спосіб отримання освіти із використанням комп'ютерних та сучасних інформаційних технологій, що надає студентам змогу навчатися на відстані, без відриву від роботи та виїзду за кордон. Серед інших назв дистанційного навчання використовуються і такі, як «відкрита освіта», «електронна освіта», «віртуальне навчання» тощо. Такий спосіб отримання знань передбачає комфортну та зручну для кожного студента обстановку та можливість навчатися без відриву від роботи. На відміну від заочного навчання, з яким часто порівнюють дистанційну форму, остання передбачає не лише постійну самоосвіту та роботу з засвоєння знань, а і постійний контакт як із викладачами, так і з іншими студентами, в той час як заочна форма освіти передбачає спілкування з викладачем лише декілька разів на рік.

Н.В. Морзе визначає інформаційну технологію як сукупність методів, засобів і прийомів, що використовуються людьми для реалізації конкретного складного процесу шляхом поділу його на систему послідовних взаємопов'язаних процедур і операцій, які виконуються більш або менш однозначно і мають на меті досягнення високої ефективності в пошуку, накопиченні, опрацюванні, зберіганні, поданні, передаванні даних за допомогою засобів обчислювальної техніки та зв'язку, а також засобів їх раціонального поєднання з процесами опрацювання даних без використання машин.

Інформатизація процесу освіти та новітні інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) за умови повного їх використання та введення до освітнього процесу докорінно змінюють перебіг життя суспільства. У процесі дистанційного навчання використовуються дистанційні курси – інформаційні продукти, які є достатніми для навчання за окремими навчальними дисциплінами. Це передбачає створення та підтримку «життєдіяльності» загального освітнього простору, який міг би охопити максимальне коло бажаючих отримати освіту та об'єднати не лише студентів та викладачів різних країн, стимулюючи корисний процес обміну досвідом, а сприяв би циркуляції знань. Але важливий нюанс полягає в тому, що на відміну від зарубіжних країн, де дистанційна освіта стоїть поряд із класичною формою здобуття освіти, в нашій державі вона є не альтернативною, а лише однією з допоміжних форм.

Безумовно, як і в кожній формі отримання знань, у дистанційній є і свої недоліки, але їх подолання стає можливим завдяки рокам практичного застосування цієї форми не лише як допоміжної та однієї з побічних, а як можливо рівної класичній формі здобуття освіти.

Зважаючи на викладене вище, ми можемо спрогнозувати певні тенденції розвитку дистанційного навчання, такі як збільшення кількості масових відкритих дистанційних курсів, розробка програм дистанційного навчання, інтеграція ІКТ у навчальний процес дистанційної освіти, комбінування переваг дистанційного навчання із класичною формою освіти, моніторинг досягнень вищих навчальних закладів не лише в межах України, а і в усьому світі, і подальше використання корисного досвіду.

І. В. Моцна

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ У ВИШАХ

Одним із факторів забезпечення конкурентоспроможності країни на світовому рівні є підвищення якості підготовки фахівців, формування в них позитивної мотивації до майбутньої професії. Формування позитивної мотивації до майбутньої професії неможливо без стійкої мотивації до навчально-пізнавальної діяльності, пов'язаної з цією професією. Безумовно, деякі студенти мають позитивну мотивацію до навчання вже на 1 курсі – вони свідомо обрали свою майбутню професію і готові отримувати нові знання як для свого професійного майбутнього, так і для особистого зростання. Але більша частина студентської молоді, вступаючи до вишу, не має готовності отримувати нові знання і, як наслідок, має низьку мотивацію до навчання або взагалі не має мотивації до навчання.

Сьогодні гостро стоїть завдання підвищити ефективність навчання й оптимізувати навчально-пізнавальну діяльність студентів. Тому одним із

актуальних наукових завдань освіти є дослідження мотиваційної сфери особистості як фактора ефективності.

Мотивацію потрібно розглядати як складну систему, що передбачає ієрархічність мотивів. Навчальна діяльність студентів полімотивована, тобто в ній поєднуються кілька мотивів учіння. Вищий рівень навчальної мотивації мають студенти з вищими показниками рейтингу навчання. Перевагу такі студенти надають прагматичному, пізнавальному і професійному мотивам. Чим нижчим є показник рейтингу оцінок студента, тим нижчим є рівень його навчальної мотивації, а домінуючими мотивами є мотив уникнення неприємностей та комунікативний. Формуванню мотивації вивчення дисципліни сприяє застосування активних методів навчання, які мають прагматичний характер, розвивають практичні навички і вміння студентів, будуть застосовуватися в майбутній професійній діяльності. При формуванні мотивації вивчення дисциплін потрібно враховувати основні демотивуючі фактори навчально-пізнавальної діяльності студентів: брак можливостей для вияву ініціативи і творчості, відсутність умінь і навичок навчальної діяльності, непосильність навчального матеріалу, негативний вплив з боку викладачів.

Одним із основних завдань сучасних педагогів стає формування у студентів стійкої мотивації до навчання впродовж життя, що допоможе їм визначитися професійно та стати кваліфікованими спеціалістами. Проаналізувавши роботи вітчизняних і зарубіжних вчених, які займаються проблемою формування позитивної мотивації до навчально-пізнавального процесу, визначили такі умови, що впливають на формування позитивної мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів, а саме: 1) професіоналізм викладача (бажання та вміння навчити); 2) ставлення до студента як до компетентної особистості; 3) сприяння самовизначенню студента, розвиток позитивних емоцій студента; 4) організація навчання як процесу пізнання; 5) використання методів, що стимулюють навчально-пізнавальну діяльність; 6) усвідомлення найближчих та кінцевих цілей навчання; 7) професійна спрямованість навчальної діяльності; 8) доступність змісту навчального матеріалу, що пропонується викладачем на занятті; 9) постійне створення та "підкріплення" ситуації успіху для невпевнених у своїх силах студентів.

В. О. Овчиннікова

РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОЇ НАУКИ І ОСВІТИ

В умовах світової глобалізації, комп'ютеризації та інформатизації інноваційний розвиток вітчизняної науки і освіти забезпечує конкурентоспроможність всієї нації. Отже, наукова та педагогічна діяльність сучасних наукових установ повинні відповідати умовам сьогодення. В частині наукової діяльності – на базі вишів повинні

формуватись інноваційно-інтелектуальні центри. В частині освіти – постійне поєднання науки та практики, занурення в існуючі проблеми ведення бізнесу, а також особливості застосування останніх наукових розробок на практиці дозволять зробити останній процес максимально якісним.

В період роботизації виробництва та інформатизації розвитку суспільства виникли нові вимоги до підготовки бакалаврів та магістрів. Пріоритетного значення набуває уміння мислити, аналізувати процеси, що відбуваються, прогнозувати їх розвиток, окреслювати шляхи подальших перетворень, прагнення поповнити знання, комунікативні навички тощо. Переважно ці якості закладаються і формуються під час навчання, тому однією з важливих задач вищої освіти є за допомогою різних засобів навчання підготувати економістів широкого профілю з аналітичними здібностями до творчої праці, що відповідає реаліям сьогодення. При викладанні лекційного матеріалу викладачу доцільно використовувати інформаційні тренінгові техніки, коли пов'язується навчальний матеріал із проблемами сучасної науки, при цьому забезпечується активна пізнавальна діяльність та потреба в самостійному творчому пошуку. На семінарському занятті пропонується через самостійне вивчення окремих питань, постановку проблемних запитань, створення проблемних ситуацій, аналіз фактів і прикладів, критико-бібліографічний огляд джерел і публікацій, виконання практичних завдань.

В. М. Орлова

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИ ВИКОРИСТАННІ АВТОМАТИЗОВАНОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ

Використання інформаційних систем формує необхідні теоретичні знання і практичні навички, які дають змогу ефективно використовувати на практиці сучасні інформаційні системи і технології в обліку на рівні, який відповідав би вимогам підготовки висококваліфікованих фахівців; надає знання про стан та тенденції розвитку інформаційних систем, про нову інформаційну технологію вирішення завдань управління, пов'язаних з використанням сучасних засобів і методів, про навички розробки і використання інформаційних систем в предметній сфері.

Велике значення має оцінка ролі інформаційних систем в сучасному конкурентному середовищі бізнесу; визначення основних переваг, що дістаються управлінськими структурами завдяки створенню і застосуванню інформаційних систем в організаціях; чітке уявлення про інформаційні технології і найбільш перспективні прикладні сфери їх застосування; знання принципів розробки баз даних (БД), а також вимог до управління і організації середовища БД; володіння навичками роботи з основними інструментальними засобами; розуміння того, яким чином

інформаційні системи спільно з промисловими комп'ютерними мережами дозволять вивести бізнес на новий рівень ефективності; усвідомлення причин збоїв інформаційних систем, пов'язаних з їх неправильною експлуатацією і низькою якістю; отримання досвіду проектування і розробки демонстраційного прототипу ІС для конкретної предметної галузі.

І. В. Паламарчук

ЗАГАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ МОЛОДІ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Студентство – частина дорослого населення, яка об'єднується поняттям «молодь» і виховання якої є обов'язком педагогів вищої школи. Усі проблеми, що виникали перед старшими школярами як суто теоретичні та віддалені, стають для студентів проблемами практичними. Перехід від старшого шкільного віку до вищівського супроводжується труднощами, часто – зміною звичних умов життя.

Навчання у вищому навчальному закладі – період найбільш інтенсивного розквіту інтелектуальних та моральних сил людини. Процес розвитку особистості проходить низку послідовних стадій, кожна з яких характеризується своїми рисами, структурою психічної діяльності, особливостями зв'язків психічних процесів та якостей особистостей, її взаємин з довкіллям.

Одним із недоліків роботи загальноосвітньої школи є слабка підготовка випускників до навчання у вищій школі. Йдеться не про якість та кількість набутих у школі знань, а про підготовленість випускників до організації, методів навчання у вищому навчальному закладі. Середні школи, ліцеї, гімназії шукають шляхи ліквідації цього недоліку. Водночас досвід доводить, що студенти перших курсів не вміють правильно організувати працю в нових для них умовах вищої школи, не підготовлені до нових вимог, методів роботи. Незадовільна робота першокурсника виявляється у відсутності чіткого режиму роботи, системи, заданого ритму і темпів роботи, послідовності та систематичності, у невмінні правильно розмежувати працю і відпочинок, активно відпочивати, у незнанні вищівських методів самостійної роботи.

Новий студентський колектив, новий характер навчання, зростаюча самостійність та активність справляють вирішальний вплив на формування та розвиток особистості порівняно зі шкільним віком, змінюються і мотиви діяльності студентства. Навчання набуває професійної спрямованості, конкретного змісту, тому що здобуття знань, умінь, розвиток здібностей стає важливою умовою професійної кваліфікації майбутнього спеціаліста.

Якщо суперечності між знаннями, рівнем розвитку вчорашнього школяра та вимогами вишу є діалектичними, спонукають студентів до

знань, до подолання труднощів, то суперечності між новими умовами та невідповідністю до них студентів, між фізичною та суспільною зрілістю, є формально-логічними, ускладнюють і без того складний процес переходу зі школи у вищий навчальний заклад.

Студенти молодших курсів різні за віком, розвитком, досвідом, індивідуальними особливостями. Керувати процесом формування майбутніх спеціалістів без знання та врахування їхніх особливостей неможливо. Слід вважати, що і до виховання студентів прийнятне золоте правило К. Д. Ушинського, яке твердить: якщо ви хочете виховати людину у всіх відношеннях, то повинні вивчити її у всіх відношеннях.

Розвиток студентів молодших курсів відбувається під впливом нових умов. Характер навчання справляє важливий вплив на формування особистості. Новий зміст навчання, методи роботи у вищій потребують великого рівня самостійності, активності особистості, здатності до узагальнення, абстракції, творчості.

Пізнавальні інтереси студентів набувають професійної спрямованості, більш стійкого характеру. Інтенсивно розвивається увага, особливо довільна спостережливність, зростає значення абстрагованого, словесно-логічного, навмисного запам'ятовування. Розумова діяльність набуває більшого рівня узагальнення та абстрагування, що є необхідною передумовою формування теоретичного мислення. Для студентів характерні схильність до філософського підходу до явищ життя, критичність мислення. Прагнення заперечувати авторитети, встановлені правила, «все реформувати» пояснюється прагненням молоді до ідеального у своїх переконаннях.

Важлива умова успішного розвитку особистості – усвідомлення самим студентом неповторності своєї людської індивідуальності. У цьому віці складаються світогляд, етичні та естетичні погляди на основі синтезу багатьох знань, життєвого досвіду, самостійних міркувань і дій.

Т. О. Петухова

КОМПЕТЕНЦІЇ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ

На шляху до інтеграції у європейській простір наростає дефіцит висококваліфікованих спеціалістів у всіх галузях економіки. В цих умовах стає принципово важливим формування системи вищої освіти, що спрямована на підготовку спеціалістів нової генерації, які здатні реалізовувати стійке та динамічне підвищення конкурентоспроможності економіки України. Така підготовка може бути забезпечена новим складом та структурою освітніх програм. Ці програми повинні бути розроблені при застосуванні інноваційного підходу та на основі компетентностей.

Рада Європи визначила п'ять груп компетенцій, формуванню яких повинно надаватись важливе значення при підготовці молоді:

1) політичні та соціальні компетенції – це здатність взяти на себе відповідальність спільно з іншими, виробляти рішення та брати участь у їх реалізації, толерантність до різних етнокультурних та релігійних груп, прояв сполучення власних інтересів з потребами підприємства та суспільства, участь у функціонуванні демократичних інститутів;

2) міжкультурні компетенції – це компетенції, що сприяють позитивним взаємовідносинам людей різних національних культур та релігій, розумінню та повазі один до одного;

3) комунікативна компетенція – це володіння технологіями усного та письмового спілкування різними мовами, у тому числі комп'ютерного програмування, включаючи спілкування через мережу Інтернет;

4) соціально-інформаційна компетенція – це володіння інформаційними технологіями та критичним ставленням до соціальної інформації;

5) персонально компетенція – це здатність до постійного підвищення освітнього рівня, потреба в актуалізації та реалізації особистого потенціалу, здатність самостійно трансформувати нові знання та вміння, здатність до особистого розвитку.

Варто зауважити, що для успішного вирішення поставлених перед вищою освітою завдань викладачі повинні володіти високим рівнем професійної компетентності, творчо реалізовувати інноваційні технології в галузі педагогіки та у професійному напрямку, володіти сучасними навичками педагогічної комунікації, технологіями усного та письмового спілкування різними мовами, дискусійною та мовною культурою, бути патріотами України, мати моральні принципи і переконання, постійно вдосконалювати свій професійний рівень відповідно до динамічних змін ринкового середовища.

О. М. Полякова

ОСНОВНІ НАПРЯМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Споживачі послуг системи освіти на сучасному етапі орієнтовані на доступність і якість, що відповідає останнім тенденціям розвитку суспільства. Необхідність введення системи менеджменту якості надання освітніх послуг обумовлена рядом тенденцій, а саме скороченням фінансування вищої освіти, зниженням рівня підготовки в школах, комерціалізацією та інтернаціоналізацією вищої освіти, залученням України до загального Європейського освітнього простору, що вимагає уніфікації процесів і гарантії якості наданих освітніх послуг.

Якість як поняття відносно має два аспекти: перший – це відповідність стандартам або специфікації, другий – відповідність запитам

споживача. В узагальненому вигляді якість освіти можна подати у вигляді двох основних блоків:

1) блок: якість основних видів діяльності:

- якість управління;
- якість викладача (самоосвіта, курси підвищення кваліфікації, стажування, семінари, робота в методичних об'єднаннях);
- якість викладацької діяльності (викладацька діяльність, позааудиторна та виховна робота);
- якість учня (рівень освіти; рівень виховання; стан фізичного здоров'я).

2) блок: якість результатів діяльності.

Управління якістю освіти включає як модель управління, механізми оцінки і забезпечення якості, так і аналітичні, інформаційні системи оцінювання. Вітчизняний і міжнародний досвід, накопичений в галузі управління якістю, свідчить про порівняно низьку ефективність використання існуючих моделей системи менеджменту якості (модель на основі TQM, модель, відображена в стандартах ISO серії 9000, моделі різних премій за якістю, типова модель системи якості освітньої установи і т. п.) при вирішенні проблем, пов'язаних з реалізацією компетентнісного підходу.

Основними напрямками перенесення в сферу освіти досвіду і досягнень управління якістю, накопиченого в сфері виробництва і послуг, є:

1) використання теоретичних положень загальної теорії управління якістю (терміни і поняття; принципи і закони, методи і види, функції управління якістю; теорія якості; теорія оцінки якості). Система менеджменту якості може розглядатися як комплекс організаційних структур, заходів соціального, економічного та іншого порядку, що створюють умови і передумови для успішного виконання освітньою системою своїх завдань;

2) орієнтація на споживача;

3) орієнтація на етапи життєвого циклу навчальних процесів і об'єктів;

4) використання рефлексивних методів управління якістю освіти, орієнтованих на самоаналіз, самооцінку;

5) освоєння всього арсеналу методів і засобів, технологій управління якістю (економічних, психологічних, технічних, організаційно-управлінських, інформаційних, математико-статистичних, кваліметричних).

Розвиток системи менеджменту якості при інноваційному управлінні вищими навчальними закладами досягається шляхом забезпечення завершеності циклів PDCA на всіх рівнях управління і за рахунок впровадження інноваційного механізму управління розвитком. Для цього здійснюється постійний моніторинг, інтерпретація поточної ситуації, прогнозування майбутнього, діагностика причин проблемних ситуацій, формулювання плану їх вирішення і управління його виконанням.

Система менеджменту якості професійної освіти повинна включати всі ланки підготовки спеціаліста на основі зворотного зв'язку між університетом і споживачами послуг. Коригування якості освітніх послуг повинно носити постійний системний характер на принципах випереджального управління.

О. В. Семенцова

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Сучасний навчальний процес у вищій школі – це система організації навчально-виховної діяльності, в основу якої покладено органічну єдність і взаємозв'язок викладання (діяльність викладача) і навчання (діяльність студента), спрямованих на досягнення цілей навчання, розвитку особистості студента, його підготовки до професійної діяльності.

Відповідно до сучасних вимог, навчання у вищій школі має певні особливості. По-перше, кожна наукова дисципліна вивчається студентами у її динаміці. Викладачеві слід надавати інформацію про виникнення, становлення і розвиток певної науки, перспективи вирішення її актуальних проблем.

По-друге, обов'язковою умовою навчального процесу у сучасній вищій школі є його поєднання з науковими дослідженнями. Викладач має поєднувати викладання з активною дослідною роботою в галузі науки, яку він викладає, та власним прикладом стимулювати студентів до дослідницької роботи.

По-третє, має місце великий обсяг самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів, спрямованої на опрацювання різних наукових джерел при підготовці до лекцій, семінарсько-практичних занять, написанні рефератів, курсових і дипломних робіт тощо.

По-четверте, однією з найбільш важливих особливостей навчального процесу у сучасному виші є його спрямованість на ефективну професійну підготовку майбутніх фахівців. Ідея професійної спрямованості викладання всіх навчальних дисциплін повинна бути провідною. У зв'язку з цим викладачі повинні знати специфіку професійної діяльності майбутніх фахівців, їх провідні професійні функції і концентрувати на них увагу у процесі навчання.

Таким чином, у процесі навчання відбувається передача накопиченого попередніми поколіннями соціального досвіду і його трансформація. Навчання постає окремим, специфічним видом суспільної діяльності, перетворюється у засіб передачі соціального досвіду. Єдність викладання і навчання є об'єктивною характеристикою навчального процесу у вищій школі, адже у процесі навчання у вищій школі беруть участь два діючі суб'єкти: викладач, діяльність якого спрямована на управління навчально-пізнавальною діяльністю студента на основі

врахування об'єктивних і суб'єктивних закономірностей, принципів, методів, організаційних форм і засобів навчання, та студенти, які в процесі навчання засвоюють знання, уміння та навички, регламентовані навчальними планами та програмами.

О. В. Сиволовська

ВПРОВАДЖЕННЯ АКТИВНИХ ФОРМ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Активне навчання являє собою таку організацію та ведення навчального процесу, яка спрямована на всебічну активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів за допомогою широкого, бажано комплексного, використання як педагогічних, так і організаційно-управлінських засобів.

Вибираючи метод навчання, викладач враховує час, відведений на вивчення даної теми, а також значимість навчального матеріалу для подальшої професійної або навчальної діяльності студента. Але необхідно пам'ятати, що навчання - це не лише засвоєння знань і умінь, а й розвиток, виховання студентів. Вирішенню даних завдань сприяє активне навчання, яке знаменує собою перехід від переважно регламентуючих, алгоритмізованих, програмованих форм і методів організації дидактичного процесу до розвиваючих, проблемних, дослідницьких, пошукових, що забезпечує народження пізнавальних мотивів та інтересів, умов для творчості в навчанні.

Технологія активного навчання передбачає використання активних методів навчання (*метод проектів, моделювання професійних ситуацій, рольові та ділові ігри, проведення «круглих столів»* тощо), орієнтованих на особистість студента, на його активну участь у саморозвитку, отримання якісних знань, професійних умінь, творче вирішення конкретних проблем.

Таким чином, активні методи навчання дозволяють:

- розвивати мислення студентів;
- сприяють їх залученню до вирішення проблем, максимально наближених до реальних виробничих ситуацій;
- розширюють і поглиблюють професійні знання, розвивають практичні навички та вміння;
- сприяють активізації навчального процесу, спонукають студентів до творчої участі в ньому і забезпечують розвиток і саморозвиток особистості студента на основі виявлення його індивідуальних особливостей і здібностей;
- сприяють розвитку вміння рефлексувати, що допомагає студентам знайти індивідуальний стиль професійної діяльності, дозволяє досягти адекватної професійно-особистісної самооцінки, прогнозувати й аналізувати результати своєї діяльності, підвищує рівень самоорганізації.

Варто підкреслити, що під час заняття з використанням активних методів навчання від викладача потрібно набагато більше активності і творчості, ніж тоді, коли воно проходить пасивно, у формі переказу вчитаних в книгах або давно відомих істин. Інтерактивні методи матимуть найбільший ефект не тільки навчальний, а й виховний, коли викладач впливатиме на обговорення не тільки висловлювань науково-аргументованої точки зору, але і виражень особистого ставлення до проблеми, своєї світоглядної та моральної позиції.

Форми участі викладача в дискусії студентів можуть бути найрізноманітнішими, але ні в якому разі не нав'язуванням своєї думки. Найкраще це робити шляхом тонко розрахованого управління ходом дискусії, через постановку проблемних питань, які потребують продуктивного мислення, творчого пошуку істини. Це, як показує практика, можливо тоді, коли викладач висловлює свою точку зору лише в порядку висновків з висловлювань студентів і аргументованого спростування помилкових суджень. Зрозуміло, його позиція може збігатися з думками студентів, оскільки вони з'явилися в результаті навідних запитань викладача. Але саме такими прийомами можна не тільки направляти змістовий, інтелектуально-пізнавальний бік обговорення теоретичних питань, а й конструювати спільну продуктивну діяльність, тим самим впливаючи на особистісну позицію студентів, перетворюючи їх навчальну діяльність в навчально-виховну.

У. Л. Сторожилова

ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ

Освіта є надзвичайно важливою часткою глобального відновлення та розвитку суспільства. Рейтинг фінансової, політичної забезпеченості країни безпосередньо залежить від освіченості її громадян. Українська сучасна система вищої освіти є одним з найголовніших чинників зростання людського капіталу, залучення нових ідей, динамічного розвитку економіки і суспільства в цілому.

Сьогодні інтелектуально освічена культурна людина зобов'язана спостерігати, аналізувати, вносити пропозиції, відповідати за прийняті рішення й уміти долати конфлікти й суперечності. Головний принцип інноваційної освіти полягає у формуванні світогляду, ґрунтованого на багатокритерійності рішень, терпимості й відповідальності за свої дії. Нова освітня система передбачає набуття компетентності, ерудиції, формування творчості та культури особистості у складі організації інформаційного простору знань.

Освіту можна вважати спрямованою на інтереси особистості, якщо через неї можна розв'язувати такі завдання:

- стимулювати інтелектуальний розвиток і збагачення мислення, творчість через засвоєння сучасних методів і засобів наукового пізнання;
- керуючись тим, що людина живе в суспільстві, домогтися її успішної соціалізації через занурення в наявну культуру, зокрема й техногенну, у комп'ютеризоване середовище;
- враховуючи, що сучасна людина живе в умовах насиченого активного інформаційного середовища, навчити її жити в його потоці, створити умови для безперервної освіти;
- зважаючи на інтегративні тенденції розвитку науки й техніки та потребу в новому рівні наукової грамотності, створити умови для здобуття широкої базової освіти, яка дасть змогу доволі швидко переходити до суміжних галузей професійної діяльності.

На основі цих засад розроблено головні концепції вищої освіти:

- відповідність суспільним потребам, що змінюються;
- перехід від жорстких, уніфікованих схем до багатоманітності форм власності, джерел фінансування навчання та наукових досліджень, організаційних структур;
- багатоваріативність навчально-методичної роботи: самостійне визначення вищими навчальними закладами форм і методів навчального процесу, впровадження прогресивних педагогічних технологій та різних форм контролю знань студентів, використання пришвидшеного навчання за індивідуальними навчальними планами;
- єдність системи вищої освіти: поєднання демократизації управління з єдиними державними вимогами, із впровадженням єдиних освітніх стандартів з єдиними критеріями оцінки діяльності вищих навчальних закладів та визначення їхнього статусу;
- інтеграція освіти й науки, активізація наукових підрозділів, співпраця з НАН України та галузевими академіями наук;
- удосконалення формування контингенту студентів. Пошук, підтримання та стимулювання розвитку обдарованих дітей, підлітків, юнацтва, диференційоване навчання обдарованих студентів;
- формування механізму розподілу та соціального захисту випускників, розроблення відповідної нормативної бази, зокрема відповідальності сторін за невиконання своїх обов'язків;
- посилення виховної роботи, розроблення концепції виховання студентської молоді; суворе дотримання закону про світський характер державної освіти;
- подальша інтеграція української вищої школи та науки до європейського та світового освітнього і наукового простору, співпраця з міжнародними, регіональними та національними фондами, налагодження взаємовигідних зв'язків із закордонними партнерами, заохочення закордонних інвесторів до участі в розвитку вищої освіти та науки в Україні;

- демократизація управління вищою освітою: розширення прав і повноважень вищих навчальних закладів, удосконалення їх структури, розроблення правил та проведення прийому студентів, вирішення кадрових питань, організація виробничої та комерційної діяльності, міжнародна співпраця.

Т. Г. Сухорукова

СУЧАСНІ ТЕОРІЇ МОТИВАЦІЇ НАВЧАННЯ СТУДЕНТА

Мотивація, як сукупність прийомів і способів спонукання людини до певної поведінки за допомогою внутрішніх і зовнішніх чинників, повинна активно використовуватися не лише у виробничій сфері, але і у сфері надання нематеріальних послуг, у тому числі у сфері освіти.

У сфері нематеріального виробництва мотивація, передусім, спрямована на поліпшення якості послуги, що надається. Сфера освіти відноситься саме до третинного (нематеріального) сектора економіки. Але важливо мотивувати підвищення якостей послуг, що надаються, не стільки шляхом "виробництва" цих послуг, а в першу чергу за рахунок "споживача" освітніх послуг. Студент повинен розуміти, що якісне "споживання" освітньої послуги забезпечить йому більш високі дивіденди в його подальшій виробничій діяльності.

Мотивація навчання є основною у рамках діяльності вишів, оскільки навчання – це діяльність, що визначає місію освітньої установи. Сьогодні працедавці ставлять високі вимоги до знань, умінь і навичок студентів. Це пояснюється значною конкуренцією на ринку праці.

Мотивація студента зумовлюється його особовим мотиваційним типом. У практиці існує два мотиваційні типи. У одних студентів домінують мотиви уникнення невдач, у інших - мотиви досягнення успіху (престижу). Навчальну мотивацію слід розглядати як систему мотивів, які спонукають студента до навчальної діяльності. Ця система включає такі структурні елементи: пізнавальні цілі, потреби, інтереси, мотиваційні установки, ідеали.

В процесі мотивації навчання студента необхідно використати практичні результати застосування різних методів мотивації. При цьому необхідно враховувати потенційні можливості змістових теорій мотивації і процесуальних теорій мотивації.

Змістові теорії ґрунтуються на ідентифікації тих внутрішніх спонукань (потреб), які примушують людей діяти так, а не інакше. Для мотивації студента більшою мірою підходить градація потреб, запропонована Д. МакКлеландом. Мотивувати студента можна через потребу влади, потребу успіху і потребу в причетності. Потреба в причетності тісно пов'язана з комунікативною потребою. У студентській групі, з одного боку, досить широке коло спілкування (спеціальність, курс

і т. д.), а з іншого боку, внутрішньогрупове спілкування часто переходить в індивідуальне. Це необхідно враховувати у навчальній практиці, надаючи можливість невеликим групам студентів виконувати індивідуальні завдання спільно.

Змістові теорії ґрунтуються на складності і проблематичності мотиваційного процесу. Навіть якщо говорити про студентський колектив, то важливо враховувати такі факти: потреби студентів часто значно відрізняються і навіть у окремого студента з часом міняються; студентові дуже складно перетворити свої потреби в навчання, він рідко проводить прямий зв'язок між власним мотивом і результатом своєї діяльності; студенти не завжди діють послідовно для задоволення своїх потреб, а мотиви їх дій можуть змінитися; окремі студенти по-різному реагують на задоволення або незадоволення своїх потреб.

Процесуальні теорії мотивації ґрунтуються на вивченні поведінки людей з урахуванням їх сприйняття і пізнання. Основні процесуальні теорії – це теорія очікування, теорія справедливості і модель мотивації Портера-Лоулера. У них аналізується те, як людина розподіляє зусилля для досягнення різних цілей, і як вибирає конкретний вид поведінки. Процесуальні теорії не оспорюють існування потреб, але вважають, що поведінка людей визначається не лише ними. Згідно з процесуальними теоріями, поведінка особи є також функцією її сприйняття і очікувань, пов'язаних з цією ситуацією, можливих наслідків вибраного нею типу поведінки.

Теорія очікувань базується на положенні про те, що наявність активної потреби не є єдиною необхідною умовою мотивації людини на досягнення певної мети. Людина повинна також сподіватися на те, що вибраний нею тип поведінки дійсно приведе до задоволення або отримання бажаного. Очікування – оцінка особою вірогідності цієї події. Теорія очікування підкреслює важливість трьох взаємозв'язків: витрати праці – результати; результати – винагорода; винагорода – валентність (задоволення винагородою).

Оскільки різні студенти мають різні потреби, то конкретну винагороду вони оцінюють по-різному. Провідний лектор повинен зіставити пропоновану винагороду з потребами студентів і привести їх у відповідність. Для ефективної мотивації лектор повинен встановити тверде співвідношення між досягнутими результатами (засвоєним матеріалом) і винагородою (оцінкою). Необхідно давати винагороду тільки за ефективну роботу. У навчанні особливе значення мають внутрішні мотиваційні нагороди: усвідомлення власних досягнень, більша повага до самого себе, задоволення від отримання нових умінь.

Суть теорії справедливості зводиться до того, що люди суб'єктивно визначають відношення отриманої винагороди до витрачених зусиль і потім співвідносять його з винагородою інших людей, що виконують аналогічну роботу. Якщо порівняння показує дисбаланс і

несправедливість, то у людини виникає психологічна напруга. В результаті необхідно виправити дисбаланс, зняти напругу співробітника і додатково його мотивувати. Люди можуть відновити баланс або змінивши рівень витрачених зусиль, або намагаючись змінити рівень отримуваної винагороди.

Формування характеру мотивації відіграє важливу роль в розвитку мотиваційного типу студента. В процесі навчання важливо своєчасно виявити "зручні" мотиви особи. Надалі в процесі трудової діяльності молодий фахівець мотивуватиметься тими мотивами, що і в процесі навчання, з тією лише різницею, що предмет мотивації зміниться. Якщо в період навчання основним мотивом виступає оцінка, то в трудовій діяльності це може бути заробітна плата, умови праці, спілкування з колегами, посадові привілеї і т. п.

Т. О. Тимофєєва

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ «КАДРОВИЙ КОНСАЛТИНГ»

Виникнення і розвиток, а значить, і системне вивчення галузі управлінських консалтингових послуг стає практично неминучим для економіки, в якій виробничі відносини регулюються шляхом створення політичних, економічних, правових, соціально-психологічних та інших умов. Відповідно консультантів з управління залучають для того, щоб зняти невизначеність, яка виникає на різних стадіях процесу підготовки, прийняття та реалізації відповідальних управлінських рішень.

При цьому в сучасних умовах проблема управління персоналом є ключовою в перебудові системи управління будь-якого підприємства, тому виходячи з умов нової управлінської парадигми тепер персонал розглядається як основний ресурс підприємства, яким треба грамотно управляти і вкладати кошти в його розвиток.

В даний час простежується тенденція до ускладнення структурного і функціонального складу організацій, що неминуче формує запит на впровадження більш ефективних форм і методів управління персоналом. Фахівці повинні бути більш освічені та підготовлені професійно. З'явилася потреба в якісно нових завданнях розвитку персоналу, при цьому виявляється недостатній рівень підготовки служби управління персоналом до цієї роботи.

Вирішення цих протиріч вимагає постійного оновлення систем управління персоналом, цілеспрямованої діяльності керівників організації та фахівців служб управління персоналом щодо забезпечення темпів оновлення роботи з управління персоналом відповідно до поточних та перспективних цілей організації, професійну допомогу в якій надають фахівці-консультанти.

Кадровий консалтинг – це вид діяльності, пов'язаний з вирішенням завдань, що стоять перед менеджерами вищої ланки в галузі управління людськими ресурсами. Основна мета консультантів в галузі управління персоналом полягає в поліпшенні якості діяльності кадрових служб, що в свою чергу зробить істотний вплив на ефективність діяльності компанії в цілому і збільшення індивідуальної продуктивності праці кожного працівника.

При вивченні дисципліни “Кадровий консалтинг” студенти освоюють теоретичні основи кадрового консалтингу як науки і отримують конкретні знання з таких питань:

- ведення організаційно-управлінської, інформаційно-аналітичної діяльності, яка забезпечить ефективне управління трудовими ресурсами і персоналом організацій;
- формування здатності до інноваційних розробок, обґрунтування та прийняття кадрових рішень;
- формування здатності прийняття та оцінки ефективних управлінських рішень;
- отримання навичок кадрового планування та маркетингу персоналу;
- отримання знань основних принципів організації кадрової політики.

І. В. Токмакова

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТАРІЙ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

На сьогодні найважливішим завданням в Україні є проектування освітнього простору з урахуванням інноваційного розвитку суспільства та особистості зокрема, виховання людини інноваційного типу мислення та культури.

Одним із таких інноваційних завдань є запровадження нової парадигми навчання європейського простору вищої освіти: студентоцентрованого навчання, в основу якого покладено компетентнісний підхід до побудови та реалізації освітніх програм, повна інтеграція Національних рамок кваліфікацій, нової структури вищої освіти, стандартів нового покоління, навчальних програм та окремих навчальних дисциплін.

Інновації у навчальній діяльності пов'язані з активним процесом створення, поширення нових методів і засобів (нововведень) для вирішення дидактичних завдань підготовки фахівців у гармонійному поєднанні класичних традиційних методик та результатів творчого пошуку, застосування нестандартних, прогресивних технологій, оригінальних дидактичних ідей і форм забезпечення освітнього процесу.

Інноваційність не може бути самоціллю в педагогічній практиці. Мета її полягає в оптимізації навчально-виховного процесу, в забезпеченні його відповідності умовам і тенденціям суспільного буття.

Саме в цій площині постає проблема ефективності інноваційних освітніх процесів. Впровадження інновацій у педагогічний процес навчального закладу покликане забезпечити підвищення якості навчання або знизити витрати на досягнення звичних результатів освіти.

Саме інноваційність у вищій освіті спрямована на її перетворення у провідний фактор прогресу. Крім того, інноваційна діяльність є віддзеркаленням основних змін у тенденціях та закономірностях сучасної освіти в Україні.

Відповідно до "Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року" модернізація системи освіти має відбуватись адекватно сучасним інтеграційним і глобалізаційним процесам, вимогам переходу до постіндустріальної цивілізації, що забезпечить стійкий рух і розвиток України в першій половині ХХІ століття, інтегрування національної системи освіти у європейський і світовий освітній простір. Зокрема, одним з ключових напрямів освітньої політики мають стати розвиток наукової та інноваційної діяльності в освіті, підвищення якості освіти на інноваційній основі.

Сучасний зміст освіти має орієнтуватися на використання інформаційних технологій, поширення інтерактивного, електронного навчання з доступом до цифрових ресурсів та інтелект-навчання для майбутнього. У зв'язку з цим невідкладного вирішення потребують такі нагальні питання: 1) внесення змін до Положення про організацію освітнього процесу вищої школи; 2) передбачення механізмів просування навчання в Інтернеті (електронне навчання); 3) нормативне врегулювання використання електронних навчально-методичних ресурсів в освітньому цифровому просторі вишу; 4) розробка нових програм; 5) впровадження навчальних матеріалів та продуктів нового покоління відповідно до вимог сучасної економіки та соціального запиту ринку праці.

Інновації у вищій школі передбачають: а) створення електронної бази даних про інновації у вищій освіті, організацію науково-дослідницьких (фундаментальних і прикладних) та навчально-методичних робіт з проблем професійної освіти; б) вивчення, узагальнення та поширення кращого вітчизняного, європейського та світового досвіду в цій сфері; в) організацію і проведення конференцій, семінарів і тренінгових курсів з інноваційних методик викладання дисциплін.

ЛЕКЦІЯ ЯК ФОРМА НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Лекція як форма навчального процесу має ряд відмінних рис, зокрема:

вона дає цілісне і логічне висвітлення основних положень навчальної дисципліни;

озброює студентів методологією вивчення даної науки;

краще і повніше інших форм компенсує старіння або відсутність сучасних підручників і навчальних посібників, оперативно знайомить з останніми даними наук;

органічно поєднує навчання з вихованням;

націлює студентів на самостійну роботу і визначає основні її напрямки.

Лекційна форма викладання має ряд переваг:

це найбільш економічний спосіб навчання, ефективний за ступенем засвоєння;

один з найбільш дієвих засобів формування світогляду і переконань;

засіб прямого особистого впливу викладача на велику аудиторію одночасно.

Однак лекція не вільна і від недоліків, зокрема:

вона не може зовсім відходити від базових праць, підручників, аксіом і істин;

вона забезпечує лише мінімальний зворотний зв'язок від студентів до викладача;

нарешті, чим більше лекційна аудиторія, тим слабкіше вплив лектора на конкретного студента.

Певною мірою гостроту названих протиріч знімає можливість застосування в навчальному процесі нетрадиційних видів читання лекцій.

Замість того щоб "транслявати" студентам факти і їх взаємозв'язок, можна запропонувати їм проаналізувати ситуацію (проблему) і здійснити пошук шляхів зміни даної ситуації на краще.

Сучасні навчальні лекції прийнято ділити на 4 види:

- оглядова лекція, спрямована на відновлення отриманих знань або ознайомлення з якимось новим матеріалом для формування цілісного знання;

- проблемна лекція подає матеріал як проблему або комплекс проблем, комплекс різних точок зору. Конкретного рішення ситуації немає, його треба шукати разом і викладачеві, і студентам (метод конкретних ситуацій);

- предметна лекція є розділом або частиною досліджуваного теоретичного курсу. Вона цілком може містити в собі питання і будь-яку оглядову інформацію;

- установча лекція, головне завдання якої – систематизація наявних у студентів знань, акцентування уваги на найбільш складних проблемах, рекомендації для самостійної роботи й інформація про використовувану літературу.

Як би не відрізнялися навчальні лекції з формою і видом, їх об'єднують загальні вимоги, що ставляться до цього виду занять.

Лекція повинна:

- бути яскравою, переконливою і бездоганною в науковому відношенні;
- виходити за рамки навіть найновішого і якісного підручника;
- вчити мислити, а не складатися з готових відповідей і рецептів;
- бути грамотною і логічною.

О. П. Чебанова

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ВИШУ З ТОЧКИ ЗОРУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ

На сучасному етапі розвитку вітчизняної освіти, який супроводжується суттєвими змінами в педагогічній науці, шляхами ефективного вирішення завдань вищої школи має бути вдосконалення системи методичної роботи у виші.

Серед пріоритетних завдань вищого навчального закладу можна виділити такі: впровадження освітньої діяльності (наукової, методичної, навчальної, виховної, культурної); набуття знань у певній галузі та підготовка до професійної діяльності студентів; проведення наукових досліджень як основи підготовки майбутніх фахівців і науково-технічного та культурного розвитку держави; перепідготовка й підвищення кваліфікації кадрів тощо. Тобто одним із стратегічних завдань сучасного вищого навчального закладу є підвищення кваліфікації кадрів. Маю зазначити, що на даному етапі розвитку вищої освіти існують певні проблеми щодо фінансування підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників з боку МОН України. Отже, вищі навчальні заклади III-IV рівнів акредитації повинні самостійно вирішувати проблему підвищення кваліфікації науково-педагогічних кадрів з урахуванням потреб сучасної вищої освіти та індивідуальних професійних інтересів особистості. Зазначений процес відбувається в системі методичної роботи вишу.

Значна кількість дослідників наголошують на тому, що методична робота є діяльністю з навчання та розвитку кадрів, метою якої є виявлення, узагальнення та розширення найціннішого досвіду, створення власних методичних розробок для забезпечення навчального процесу.

Враховуючи вимоги сьогодення, нормативні документи щодо тенденцій розвитку сучасної вищої школи, ми визначаємо такі підходи організації методичної роботи у виші III-IV рівнів акредитації: компетентнісний, особистісно-орієнтований, андрагогічний. Компетентнісний підхід є провідним та перспективним підходом до розвитку науково-педагогічних працівників, оскільки формуються та розвиваються необхідні для здійснення науково-педагогічної діяльності компетентності. Особистісно-орієнтований підхід надає пріоритет індивідуальності та самобутності розвитку фахівця. Андрагогічний підхід враховує особливості навчання та розвитку дорослої людини.

Отже, на мою думку, підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників у системі методичної роботи вишу у міжкурсовий період визначається як перспективний напрям розвитку та вдосконалення професійних якостей науково-педагогічних працівників в умовах безперервної освіти без відриву від основного місця роботи. Кожний викладач вищого навчального закладу, який проходить курси підвищення кваліфікації у системі методичної роботи вишу, це особистість, яка йде своїм власним шляхом, має власні судження, ідеї, оцінки, тому чинна система має сьогодні вирішувати завдання розвитку творчого потенціалу особистості науково-педагогічного працівника.

Н. В. Чебанова, Л. Є. Ревуцька

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ВИШУ ЯК ОЗНАКА ІННОВАЦІЙНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Головний вектор розвитку сучасної вищої освіти України визначається загальним спрямуванням на процес входження вітчизняної вищої школи до європейського та світового освітнього простору.

На підставі аналізу наукових досліджень та методичної літератури щодо впровадження інноваційних методів навчання у вищій школі показано таке:

- пріоритетом національної концепції реформування і модернізації вищої освіти є створення інноваційного освітнього середовища у вищих навчальних закладах через сприяння прогресивним нововведенням, в тому числі імплементації інноваційних методів навчання як складової частини формування університету інноваційного (підприємницького) типу;

- саме застосування широкого діапазону новітніх методів навчання стане однією з ознак інноваційних університетів і започаткує процес інтернаціоналізації вищої школи України;

- у сучасній педагогіці має місце багатоваріантність інноваційних методів навчання, спрямованих на якісне засвоєння знань студентами, розвиток їх інтелектуальної діяльності, формування вмінь та навичок критичного осмислення професійної проблеми, здатності самостійно

опрацьовувати інформацію, набуття якостей, що стануть у нагоді в майбутньому професійному житті;

- кожний вищий навчальний заклад створює свою базу найбільш часто використовуваних інноваційних методів із врахуванням специфіки викладацького складу, контингенту студентів, особливостей спеціальностей, фахівців з яких готує конкретний виш, матеріально-технічного забезпечення та ін. Сукупність цих методів утворює методичну скарбницю національної вищої школи, яка свідчить про серйозну і копітку роботу щодо утвердження європейських якостей у вищій освіті України.

Успішне запровадження інноваційних методів навчання вимагає такої системної роботи:

- переглянути зміст і спрямованість підготовки та підвищення кваліфікації (стажування) педагогів з метою формування їх професійної готовності до роботи в умовах інноваційного навчання;

- сприяти участі викладачів у процесі академічної мобільності, зокрема у міжнародних програмах обміну та стажування;

- запровадити систему матеріального стимулювання педагогів, які активно і ефективно впроваджують інноваційні методи у навчальний процес.

Актуальним напрямком подальшого висвітлення порушеної теми є дослідження проблеми навчання фахівців на основі досліджень в контексті компетентнісного підходу, а також вивчення найбільш ефективних інноваційних методів, що можна використати для підготовки фахівців гуманітарної або природничої сфери, зокрема з окремих спеціальностей.

СЕКЦІЯ ФАКУЛЬТЕТУ ІНФОРМАЦІЙНО-КЕРУЮЧИХ СИСТЕМ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

І. Г. Бізюк, В. С. Меркулов

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ДИСЦИПЛІН СТУДЕНТАМ 1-ГО КУРСУ МЕХАНІКО-ЕНЕРГЕТИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ НА ПРИКЛАДІ ЗАДАЧІ ІМІТАЦІЙНОГО МОДЕЛЮВАННЯ

В сучасних умовах при високих вимогах прийому на роботу, з одного боку, та малій кількості тестових дисциплін випускного шкільного тестування (ЗНО) і низькому рівні знань майбутніх студентів, з іншого, ускладнюється задача вищих навчальних закладів з підготовки фахівців високої кваліфікації.

Рік за роком у вишах збільшується кількість годин самостійної роботи та знижується аудиторне навантаження на студента. В цих умовах потрібно удосконалювати методику викладання дисциплін.

Найчастіше на першому курсі викладачі прагнуть поступово переходити від шкільного викладання до університетського, підбираючи прості, доступні розумінню учорашнього школяра, що має підготовку «нижче середнього», засоби, занижують вимоги, уникаючи складних завдань. Зрозуміло, це робиться не від «гарного життя». Ефект від цього зворотний – нездатність випускників вирішувати завдання, що з першого дня самостійної трудової діяльності виникають перед ними на виробництві.

Згідно з запропонованою методикою студентам першого курсу механіко-енергетичного факультету з першого дня вивчення дисципліни «Обчислювальна техніка та програмування» надається можливість розв'язати досить складну задачу – побудувати імітаційну модель роботи пункту перестановки (заміна візків та митний контроль) та провести на ній дослідження.

Метою такого підходу саме на першому курсі є бажання надати студенту з самого початку найбільш повне уявлення про особливості вирішення інженерних завдань на ЕОМ в різних програмних середовищах; правила розподілення складної задачі на модулі, що, крім засвоєння правил системного підходу, привчає до спільної роботи в колективі (організація наступності при передачі даних в підзадачах); ведення баз даних та ін.

Поетапно використовуючи різні програмні засоби, студенту надається можливість:

- застосовуючи QBasic – навчитися визначати порядок (алгоритм) вирішення завдань; застосовувати основні оператори процедурного програмування, які реалізують типові алгоритми;

- в середовищі VBasic – набути навичок програмування в об'єктно-орієнтованому середовищі; візуалізації розрахункових даних (робота з графічними примітивами);
- використовуючи MSExcel та VBA – навчитися формувати звітну документацію у вигляді таблиць та діаграм; застосовувати можливості автоматизації роботи з розрахунковими даними та обробкою баз даних;
- в локальній мережі та Інтернеті – спілкуватися та обмінюватися даними в процесі роботи, знаходити інформацію, якої не вистачає для виконання завдання.

Ще однією перевагою даної методики є можливість на прикладі задачі побудови імітаційної моделі здійснити зв'язок з іншими дисциплінами старших курсів і логічно перейти до їх вивчення («Математичні моделі на ЕОМ», «САПР рухомого складу» та ін.).

На завершення треба зазначити, що такий підхід, на думку авторів, дозволяє якнайкраще досягти мети успішного засвоєння дисципліни «Обчислювальна техніка та програмування».

Н. В. Глейзер

ІНКЛЮЗИВНА ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ

За даними ООН приблизно 10 % всього населення планети становлять люди з обмеженими можливостями. В нашій країні цей показник становить близько 6 %, але статистика свідчить, що він має тенденцію до збільшення. Основну частину цієї групи складають люди молоді, студентського та працездатного віку.

Визначимо інклюзивну освіту в системі вищої освіти як процес спільного навчання, розвитку та виховання осіб з обмеженими можливостями здоров'я та студентів без таких обмежень. Вона передбачає зміну освітніх умов та орієнтованість на потреби кожного студента. Багато студентів з обмеженими можливостями не можуть засвоювати навчальну програму вишу у встановлені строки та у встановлених обсягах. Їм потрібна адаптована програма, складена з урахуванням їхніх особливостей та можливостей, індивідуальні навчальні плани. Іноді успішність навчання може бути підвищена шляхом збільшення строків навчання та зниження інтенсивності навчального навантаження. Такі форми навчання, як дистанційне навчання, екстернат, відповідають таким вимогам та є ефективними для студентів-інвалідів. Вони надають можливість навчання за індивідуально-адаптованою програмою, не передбачають єдиного навчального графіка та не потребують створення фізичних умов для перебування студентів у виші.

Для навчання студентів з особливими освітніми потребами вишу слід мати відповідне технічне оснащення. Технічні засоби є важливим джерелом інформації, підвищують ступінь наочності, роблять навчальний

матеріал доступним для усіх категорій студентів. Для роботи з навчальною та методичною літературою необхідне створення електронної бібліотеки, одночасно з цим слід впроваджувати спеціальні прилади для створення умов для навчання осіб з різними видами фізичних відхилень.

На жаль, не можна сказати, що в Україні створені сприятливі умови для інтеграції в суспільство людей з обмеженими фізичними можливостями. Більшість з них не мають можливостей для працевлаштування, і не в останню чергу тому, що їх рівень освіти не сприяє успішній кар'єрі. Інклюзивна освіта могла б вирішити це питання та якісно підвищити рівень життя людей з особливостями здоров'я.

В. Ю. Гресь

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОБЛЕМНОГО МЕТОДУ НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ МАГНІТНИХ ЯВИЩ

Викладання фізики в технічному виші має свої особливості. Одна з них полягає в тому, що найбільший інтерес у майбутніх інженерів до матеріалу, що вивчається, виникає, якщо для них очевидний його зв'язок зі своєю майбутньою спеціальністю. Сприйняття студентами висловлюваного матеріалу відбувається набагато ефективніше, якщо вони зацікавлені темою лекції.

Проблемне навчання дозволяє інтенсифікувати заняття шляхом підвищення розумової активності студентів. Основний прийом проблемного навчання – створення *проблемної ситуації*, коли знання сприймаються студентом в процесі його активної участі у вирішенні деякої задачі – «проблеми», поставленої викладачем. Залежно від факультету і спеціальності слід підбирати відповідне технічне завдання, що створює проблемну ситуацію. Тут, можливо, являє інтерес створення переліку проблемних технічних ситуацій, які можуть бути використані при читанні лекцій з фізики в технічних вишах.

Розглянемо, наприклад, як працює проблемний метод навчання при розгляданні матеріалу з теми «Явище електромагнітної індукції. Закон Фарадея – Ленца»:

- 1) викладаємо суть явища електромагнітної індукції;
- 2) зупиняємося на декількох найбільш показових дослідах Фарадея;
- 3) записуємо закон Фарадея. Пояснюємо правило Ленца;
- 4) як ілюстрацію закону Фарадея-Ленца розглядаємо поїзд на магнітному підвісі (магнітоплан або маглев). Детально розглядаємо суть даного проекту, а також перспективи реалізації магнітно-левітаційної залізничної лінії.

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ БАГАТОВИМІРНОЇ ГРАФІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ МОДЕЛЮВАННЯ ЗНАНЬ

Підготовка спеціалістів базується на моделях знань для відповідної предметної галузі. Традиційно знання для дисципліни подаються у формі монографій, підручників, конспектів лекцій, методичних вказівок тощо. При цьому виникає проблема встановлення логічних зв'язків поміж відповідними частинами матеріалів для різних джерел.

Для вирішення цієї проблеми активно розвивається дидактична багатовимірна технологія. Її основою є візуальні дидактичні багатовимірні інструменти.

«Концепція візуальних дидактичних багатовимірних інструментів (ДБІ) полягає в перетворюванні вербальної, текстової або іншої форми подання інформації у візуальну, образно-понятійну форму, яка характеризується трьома параметрами: смисловим (змістовним), логічним і спеціальним графічним.

Багатовимірність теми, яка відображається інструментом, забезпечується трьома основами:

– логіко-смисловим моделюванням, когнітивним поданням знань і радіально-круговою організацією. При побудові ДБІ інформація відповідно до даних основ піддається перетворенню на основі ряду спеціальних принципів:

– принцип системності-багатовимірності при відборі і укрупненні змісту;

– принцип розщеплення-об'єднання і споріднений йому принцип додатковості при побудові і користуванні ДБІ:

– розщеплення-об'єднання об'єктів або частин об'єктів у систему;

– розщеплення освітнього простору на зовнішній і внутрішній плани навчальної діяльності та їх об'єднання в систему;

– розщеплення і перехресна рефлексія уявлень про об'єкт завдяки поміжпівшарному діалогу;

– розщеплення багатовимірного простору знань на смислові групи і об'єднання їх в систему (модель);

– доповнення вербального каналу сприйняття інформації візуальним;

– доповнення логічного компонента мислення магічними;

– принцип троїстості при формуванні смислових груп, що підвищують психологічну стійкість».

Проблему багатовимірного подання знань досліджував також Метешкін К. О. Пропонується технологія формалізації слабо структурованих процесів логічними методами на основі формальної базової Т-системи. Для її побудови задається вихідна модель у вигляді графа $H = (X, E)$ [2]. Пропонується цей граф розбивати на чотири рівних

квадранти з класифікацією його вершин. При цьому кожний з підграфів, розташованих у відповідних квадрантах, інтерпретується відповідним чином.

Для кожної з вершин підграфів встановлюються відповідні причинно-наслідкові зв'язки.

В цих методологіях джерела знань пов'язані причинно-наслідковими відносинами.

Ми виконали розробку моделей структуризації знань на основі центральної закономірності інтегративної діяльності мозку.

В процесі дослідження закономірностей формування та діяльності функціональних систем (природних інтелектуальних систем) було встановлено, що як методологію дослідження слід застосовувати методологію цілісного підходу, а фундаментальним принципом формування організованого цілого з двох його частин, а також формування його цілісної діяльності з двох організаційних задач є принцип діалектичної єдності для категорій «загальне» – «одиничне».

Вирішена задача про необхідність формування моделі архітектури знань про предметну галузь у формі проекту майбутнього результату діяльності на основі всього *чотирьох* конкретних (ізоморфних) форм вимірів знань, а саме:

- домінуючої на даний момент мотивації;
- обставочної аферентації;
- відповідної даному моменту пускової аферентації;
- пам'яті (минулого досвіду)

шляхом одночасного їх синтезу за допомогою відповідного механізму на основі засобів інформаційних технологій. З'ясовано зміст цих вимірів знань для конкретної предметної галузі та визначено *механізм їх інтеграції* і подання результату проекту майбутнього результату у графічній формі. Ця графічна форма подана декартовою системою координат. При цьому кожна з координат формується як відповідна множина факторів, які відповідають вказаним вище формам вимірів знань.

Поміж суміжними формами вимірів знань встановлюються причинно-наслідкові зв'язки, а поміж діаметрально протилежними формами встановлюються діалектичний зв'язок у формі «загальне» \triangleright «одиничне».

Знак – \triangleright , це знак звичайного реляційного оператора, який позначає діалектичну єдність понять.

ВИМОГИ ДО ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Інтеграція системи вищої освіти України у світовий освітній простір вимагає удосконалення підходів до атестації осіб, які здобувають ступінь бакалавра чи магістра. Більшістю проектів стандартів вищої освіти передбачається, що проведення атестації здобувачів вищої освіти здійснюється у формі публічного захисту випускної кваліфікаційної роботи на відповідному рівні вищої освіти. При цьому актуальним завданням є розробка вимог до випускних кваліфікаційних робіт, що враховують відмінність між даними кваліфікаційними рівнями, які визначені у Національній рамці кваліфікацій. Зокрема, випускна кваліфікаційна робота бакалавра повинна бути спрямована на розв'язання складних спеціалізованих задач та практичних проблем у певній галузі професійної діяльності, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов. З іншого боку, випускна кваліфікаційна робота магістра повинна передбачати проведення досліджень та/або здійснення інновацій при розв'язанні складних задач і проблем у певній галузі професійної діяльності при невизначеності умов і вимог. Таким чином, введення конкретних вимог до випускних кваліфікаційних робіт сприятиме національному і міжнародному визнанню кваліфікацій, здобутих в Україні.

Н. М. Завгородня, В. Г. Пчолін

ПРОБЛЕМА ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ СЕРЕД СТУДЕНТІВ

З тим, що така проблема існує, погодиться будь-який викладач. Про це багато пишеться, це широко обговорюється в Інтернеті. Вона є в нашій країні, вона є в системах освіти багатьох інших країн. І треба зазначити, ця проблема відома давно, хоча причини, що її генерують, з часом змінюються.

Ще в кінці минулого, ХХ сторіччя, надзвичайно актуально звучали питання про гуманізацію і гуманітаризацію освіти і суспільства в цілому. Здавалося, що корінь проблеми лежить в необхідності більш широкого розвитку загальнокультурних компонентів у змісті освіти і технології навчання. Однак за останні роки ситуація змінилася. Сучасний розвиток культури стрімко формує новий тип суспільства — споживчий, тип людини — користувача, “юзера”. Разом з новітніми досягненнями науки і техніки сучасне суспільство сьогодні стикається з безліччю психологічних,

гуманітарних, історичних і соціальних проблем, які раніше не досліджувалися.

Однією з таких суспільних проблем нашого часу є знецінення духовних ідеалів і небажання молоді вчитися для набуття глибоких системних знань, тобто, очевидна втрата цілей й духовно-ціннісних орієнтирів. При цьому часто відсутня і мета при виборі майбутньої професії.

Вочевидь, головне зусилля для вирішення цієї проблеми має визначатися в період середньої освіти. Однак робота з професійної орієнтації учнів у середній школі зараз дуже низька, що зумовлено соціально-політичними причинами. Виникає тоді питання, як виправити цю ситуацію в період навчання молоді у вищій школі.

У потенційного студента нерідко домінуючою виявляється споживча установка: треба отримати диплом про вищу освіту, а згодом, потім, сама собою визначиться й перспектива кар'єри. Серед студентів вищих навчальних закладів сьогодні є багато молодих людей, які не мають чіткої мети, не прагнуть до навчання і мало розуміють специфіку фаху, яку обрали вони собі або їм їхні батьки. Такі студенти не тільки самі, в результаті, мають проблеми в навчанні, а й створюють певні складності для тих, хто бажає навчатися, але в силу обставин змушені опановувати знання в одній аудиторії разом з випадковими членами студентського колективу.

Підвищення мотивації у навчальній діяльності студентів — найактуальніша проблема сучасної освіти. Назвемо декілька найбільш суттєвих соціальних причин, що її обумовлюють в нашій країні:

- розрив традиції у вітчизняній педагогіці (основи виховання “батьків” і “дітей” різняться в багатьох аспектах);
- процес акселерації (фізичне дозрівання людини прискорилося, що утворило істотний проміжок між її фізіологічним розвитком і соціальною зрілістю);
- швидке зростання обсягів спеціальної інформації, що вимагає від суспільства збільшення освоєння практичного вузького за спрямуванням прикладного знання, яке виражається в появі нових наукових дисциплін і відкриттів.

Розв'язувати таку багатофакторну проблему, звичайно, треба шляхом об'єднання зусиль і педагогів, і викладачів, і соціальних працівників, і психологів, і сім'ї. Але викладачі вищої школи можуть і повинні бути значною активною регулюючою силою в цьому процесі. Ключем тут може стати тільки зацікавленість у предметі. Дейл Карнегі стверджував: “... на світі є тільки один спосіб спонукати людей щось зробити — змусити людину захотіти це зробити”. Немає ніякого більш дієвого способу підвищити мотивацію студентів, ніж зацікавити їх своїм предметом. Вочевидь, традиційні форми навчання тут недостатні, потрібна різноманітність педагогічних технологій. Слід згадати ті методи і прийоми

навчання, які не вміщуються в рамки проведення лекцій, практичних занять або лабораторних робіт, але їх застосування покращує контакт викладача зі студентом і контакти студентів між собою. Це повинно стати каталізатором появи зацікавленості студентів у досліджуваному предметі, принаймні, у темах, які були охоплені такими підходами.

Необхідно застосовувати методи проектного навчання, проводити тематичні семінари з тих тем предмета, які подобаються самому викладачеві (за такими темами викладач завжди може розповісти багато цікавого), з подальшим обговоренням слухачами, й далі, при виникненні серед студентів ядра “шанувальників” предмета, вже організовувати майстер-класи зі своєї дисципліни.

Л. А. Клименко

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ФАХІВЦЯ НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ

Професійна освіта – це процес формування і розвитку установок, а також знань, умінь і навичок для зайняття певною професією.

У педагогічній психології виділяються два основні підходи до поняття готовності до будь-якої діяльності: функціональний і особовий. З точки зору першого підходу, готовність є певним станом психічних функцій, який при достатній сформованості забезпечує значні досягнення в діяльності. Другий підхід розглядає готовність до діяльності як результат підготовки до певної діяльності, який є інтеграційним утворенням особи, об'єднуючи в собі мотиваційний, когнітивний, емоційно-вольовий компоненти, а також знання, уміння, навички і особові якості, адекватні вимогам діяльності.

Формування технологічного (технічного) суспільства, докорінні зміни в соціально-економічному і духовному розвитку держави потребують підготовки як викладача, так і випускника нової генерації. Реалізація цього стратегічно важливого напрямку зумовлена глибинними змінами в системі і структурі загальної середньої технічної та вищої освіти, необхідністю інтеграції національної освіти в європейський освітній простір.

Метою та результатом якісної підготовки випускника вищого технічного закладу повинна бути готовність до професійної діяльності.

Готовність особистості до діяльності – як певний стан її свідомості – будь-яка діяльність програмується і спрямовується свідомістю, яка виступає як причина людських дій.

Професійна готовність – не тільки результат, але і мета професійної підготовки, початкова і основна умова ефективної реалізації можливості кожної особистості. Це і система досить стійких психологічних знань і умінь, навичок, професійно важливих особистісних характеристик і якостей в цілому, професійно необхідний потенціал для зростання

особистості і фахівця. Це можливість динамічно підлаштовуватися до ситуативних обставин, зміни політичного, економічного спрямування розвитку держави в цілому і морально-психологічних умов в соціальному середовищі і робочому колективі, нормативні питання.

Найбільш важливими вимогами, що ставляться до якості підготовки фахівців, є такі:

- вміння трансформувати набуті знання в інноваційні технології;
- здатність отримання доступу до глобальних джерел знань, володіння сучасними інформаційними технологіями;
- здатність до навчання протягом усього життя, володіння навичками самостійного отримання знань і підвищення кваліфікації, тобто вміння навчатися;
- володіння методологією і аналітичними навичками;
- вміння застосовувати методи проведення наукових досліджень;
- володіння комунікативними здібностями, вміння працювати в команді, адаптуватися до змін, сприяти соціальній згуртованості;
- здатність жити в умовах сучасного суспільства і бути його відповідальним громадянином.

Найбільш важливим при цьому є управління процесом формування базових компетенцій фахівця технічного профілю.

Н. А. Корольова

НОВІ ПІДХОДИ ДО ВИБОРУ КОМПЕТЕНТІСНИХ ХАРАКТЕРИСТИК

Нові реформи у сфері освіти не тільки привносять нові тенденції до підходу і вирішення спеціалізованих завдань, а й вимагають якісно нових початкових умов: освітніх програм з урахуванням методологічних взаємозв'язків, взаємодії зі споживачами послуг (компаніями як українськими, так і зарубіжними), а також підходів до майбутніх випускників-фахівців (їх можливостей адаптації як в соціальній сфері, так і особистісно - професійній).

В теперішній час все більше уваги приділяється в питаннях освіти, науки і педагогіки таким поняттям, як компетентність, компетенція. існує багато різних трактувань цих термінів, але основною характеристикою та напрямком, який визначає ці поняття для вищої освіти і педагогіки в цілому є особистісна здатність фахівця (співробітника) вирішувати певний клас професійних завдань.

Професійна компетентність – це перш за все формування на базі освіти таких професійно значущих для особистості і суспільства якостей, які дозволяють людині найбільш повно реалізувати себе в конкретних видах трудової діяльності, що відповідають суспільно необхідному поділу праці і ринковим механізмам стимулювання. Це ставлення до успішної

професійної діяльності, її значення і певних специфічних завдань в сукупності з усіма знаннями і навичками, використовуваними при її здійсненні, вміння застосовувати свої знання і вміння на практиці, використовуючи при цьому всі свої розумові, психологічні і навіть фізичні можливості. Вона включає в себе: спеціальну компетентність (підготовленість до самостійного виконання професійно-виробничих завдань; вміння оцінювати результати своєї праці, здатність самостійного набуття нових знань і умінь), соціальну компетентність (здатність до групової та колективної діяльності і співпраці з іншими працівниками, готовність до прийняття на себе відповідальності за результати праці). Професійна компетентність – це ще й властивість особистості, що забезпечує високий рівень саморозвитку, перехід від «неусвідомленої компетенції» до «усвідомленої некомпетентності».

Впровадження компетентнісного підходу в систему вищої професійної освіти направлено на поліпшення взаємодії з ринком праці, підвищення конкурентоспроможності фахівців, оновлення змісту, методології та відповідного середовища навчання.

Тому якщо розглядати досвід європейських країн у сфері освіти, то можна помітити тенденцію, яка явно показує, що викладацький склад, так чи інакше, співпрацює з професіоналами суто практиками, які в більшій мірі відчувають зміну ринку, економічної необхідності у виборі тієї чи іншої професії і співробітника, його можливості в адаптації нових напрямків у розвитку науки, промисловості.

А. Т. Котвицький

ОБРОБКА СИГНАЛІВ У ФІЗИЧНИХ ЕКСПЕРИМЕНТАХ

Однією з найбільш захоплюючих і корисних галузей застосування електроніки є збір і обробка інформації про експеримент. Існує ряд наук, заснованих на досвіді і не здатних обійтися без нього.

Одна з таких наук – фізика. Експериментальні методи і вимірювальна техніка у фізиці в даний час досить різноманітні. Стрімкий розвиток електроніки виявився передумовою для широкої автоматизації найрізноманітніших процесів у наукових дослідженнях. При цьому сигнали від датчиків, у більшості випадків аналогові за своєю природою, для обробки за допомогою мікропроцесорних засобів повинні бути подані в цифровому вигляді. Перетворення сигналу з аналогової в цифрову форму здійснюється за допомогою аналого-цифрових перетворювачів (АЦП). Одержуваний цифровий сигнал вводиться в ЕОМ або мікроконтролер за допомогою портів введення, обробляється і виводиться з використанням портів виведення. Зворотне перетворення цифрового сигналу в аналоговий здійснюється за допомогою цифро-аналогових перетворювачів (ЦАП). У ряді випадків вхідні і вихідні сигнали керуючої ЕОМ є цифровими. Це

вихідні сигнали від дискретних датчиків, що працюють за принципом "є сигнал – немає сигналу". Вихідні цифрові сигнали можуть бути використані для управління ввімкненням виконавчих пристроїв і комутації різних елементів експериментальної системи. Сукупність перерахованих елементів (датчик – АЦП – ЕОМ – ЦАП – виконавчий пристрій) в різних комбінаціях дозволяє створювати системи управління широкого застосування, що використовуються для автоматизації наукових досліджень.

К. А. Котвицька

ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО КОМПЛЕКТУ З ФІЗИКИ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

З впровадженням кредитно-модульної системи навчання у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації України відбулось значне скорочення аудиторних годин на користь самостійних видів робіт, при цьому обсяг навчального матеріалу і вимоги до знань, умінь і навичок студентів не зменшились. У зв'язку з цим, з метою оптимізації навчального процесу, активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів виникає проблема створення і впровадження дистанційного комплекту з фізики для студентів, основним пріоритетом якого є розвиток творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання, підготовки кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння та впровадження наукоємних та інформаційних технологій.

Створений дистанційний комплект з фізики розроблено на базі сайту «Phys.do.am» та містить конспект лекцій, практичні заняття, завдання до індивідуальних робіт студентів, лабораторний практикум, тестові завдання для комп'ютерної діагностики рівнів навчальних досягнень студентів, екзаменаційні питання, а також списки груп з досягненнями студентів. Упродовж семестру кожен студент має можливість самостійно у доступній формі опрацювати необхідний матеріал з предмета, виконати індивідуальні завдання, підготуватися до проведення лабораторних робіт, розв'язати ідентичні завдання до модульних контрольних робіт, подивитися отримані бали, що дає можливість до початку модуля доопрацювати матеріал.

Розроблений і запропонований дистанційний комплект з фізики для студентів УкрДУЗТ пройшов апробацію протягом 2016-2017 навчального року. В ньому були задіяні 129 студентів першого курсу спеціальності 275.02 – Транспортні технології (залізничний транспорт) та 23 студенти другого курсу спеціальності 273 «Залізничний транспорт» (Локомотиви та локомотивне господарство).

Для підтвердження педагогічної доцільності використання навчального комплекту з фізики, його впливу на якість здобуття і

засвоєння студентами знань, умінь і навичок досліджувались рівні навчальних досягнень студентів протягом навчального року. Експериментально досліджено позитивну динаміку оптимізації навчально-виховного процесу, активізації навчально-пізнавальної діяльності і самостійності студентів за умов використання дистанційного навчального комплексу з фізики та підтверджено педагогічну доцільність його впровадження.

С. В. Родіонов

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЯК ОДИН З НАПРЯМКІВ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ У ВИШІ

Інформаційне суспільство вимагає від освіти формування освіченої, творчої особистості. Саме тому одним з найважливіших завдань державного рівня і освіти є підготовка фахівців, які володіють сучасними інформаційними технологіями.

сучасні інформаційні технології передбачають та забезпечують всебічний розвиток особистості студента, підвищують рівень та якість професійної підготовки фахівців, що володіють сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями.

При підготовці фахівців можуть використовуватись такі форми електронного навчання, як електронні журнали викладачів, дистанційні форми видачі та оцінювання результатів виконання навчальних завдань, інтерактивні консультації студентів, проведення аудиторних занять з використанням мультимедійної техніки, створення електронних підручників і навчальних посібників тощо.

Все це сприятиме підвищенню об'єктивності та прозорості оцінювання рівня знань студентів, формуванню навичок вільного орієнтування в інформаційному просторі, обґрунтуванню та прийняттю управлінських рішень, що дозволяють здійснити їх підготовку як конкурентоспроможних фахівців у своїй майбутній професійній діяльності.

Використання студентом інформаційних технологій дає можливість самостійно вибрати час для засвоєння навчальних дисциплін, проводити контроль та аналіз своєї діяльності, а викладачам – постійно керувати навчальним процесом в інтерактивному режимі, надавати допомогу студентам у вивченні дисциплін.

ЗАСТОСУВАННЯ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ЕКСПЕРИМЕНТУ ПРИ НАВЧАННІ ФІЗИЦІ

Візуалізація – один з найбільш ефективних прийомів навчання, що допомагає набагато простіше і глибше розібратися в суті різних явищ. Особливо корисні візуалізація і моделювання при вивченні динамічних, що змінюються в часі, об'єктів і явищ, які буває складно зрозуміти, дивлячись на просту статичну картинку в звичайному підручнику. Візуальні експерименти не тільки корисні для правильного сприйняття, але можуть бути і досить цікаві.

Сьогодні просто необхідно використовувати інноваційні технології в освітньому середовищі, в тому числі віртуальні лабораторні роботи та демонстрації, так як багато явищ і досліди освітнього характеру провести в умовах навчального закладу дуже складно або неможливо. Ефективне застосування інтерактивних занять дозволяє ефективно, просто і зрозуміло розкривати суть будь-яких явищ природи, навіть найскладніших, сприяє не тільки підвищенню якості освіти, а й економії фінансових ресурсів. Віртуальні лабораторні роботи можна демонструвати в аудиторії під час лекції як доповнення до лекційних матеріалів, проводити в комп'ютерному класі по мережі, з подальшим аналізом успішності. Оперативна зміна параметрів в інтерактивній лабораторії дозволяє побачити зміни в 3D середовищі як результат своїх дій.

При такій формі подання інформації з фізики набуваються навички проведення експериментів, розуміння приладів. З'являється можливість навчитися самостійно робити висновки з отриманих дослідних даних, тим самим більш глибоко і повно засвоювати теоретичний матеріал.

І. М. Сіроклин

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ТА МАГІСТРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ФАКУЛЬТЕТА ІКСТ

Наразі на факультеті склалася парадоксальна ситуація. Уже більше 10 років поспіль відбувається реформування системи вищої освіти в Україні. Від підготовки «спеціалістів» поступово та планомірно відбувається перехід до освітніх рівнів «бакалавр», «магістр» і ступеня «доктора філософії». Розуміння суті реформування проходило поступово. Це призвело до того, що ряд помилок, які допущені, особливо на ранніх етапах, до цього часу заважають коректно функціонувати випускним кафедрам в нових конкурентних умовах.

Розповсюджена помилка – вважати, що студент, який навчався за освітньою програмою бакалавра, буде навчатися в магістратурі, а потім,

можливо, залишиться і на наступний ступінь. Це некоректне припущення породжує наскрізні дисципліни або розділення навчального матеріалу.

Потрібно розуміти, що кафедра присутня на ринку освітніх послуг і пропонує окремо три продукти. Неможливо передбачити, з якої сфери прийшов до нас абітурієнт, ми тільки висуваємо вимоги до його кваліфікації (наприклад: наявність диплома молодшого спеціаліста за будь-якою спеціальністю для вступу на скорочену форму навчання). За таких умов програма навчання рівня «бакалавр» повинна бути лаконічною, покривати всі аспекти спеціальності на глибину пізнань достатню для того, щоб отримати диплом відповідного рівня. Одним з важливих аспектів в цьому ключі є набуття практичних навичок з монтажу, налагодження та обслуговування обладнань та систем, що вивчаються. І цей, один з головних аспектів, чомусь часто ігнорується. Практика є основним інструментом набуття навичок.

Тепер розглянемо рівень «магістр». Практика на цьому рівні повинна проходити на базі проектних організацій з притягненням студентів до реалізації реальних проектів. Аудиторні заняття в магістратурі повинні бути наповнені контактами та співпрацею з провідними спеціалістами галузі з проектних та конструкторських організацій, що не експлуатують обладнання, а займаються передовими розробками. Викладачі університету повинні допомагати магістрантам в самостійних пошуках нових підходів до вирішення актуальних проблем.

Підбиваючи підсумок, хотілося б зазначити, що на сучасному етапі підготовка бакалаврів та магістрів спеціальностей факультета ІКСТ потребує, щоб реформування вищої освіти якісно перейшло з формальної площини в площину розуміння того, для чого це реформування відбувається.

М. В. Ушаков

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМИ ТЕСТУВАННЯ СТУДЕНТІВ УкрДУЗТ

З 2015 р. Український державний університет залізничного транспорту використовує нову програму тестування знань студентів власної розробки. За два роки проведено більш 75 тисяч тестувань тільки з модульного контролю (таблиця). Також використовується поточне тестування при допуску/захисті лабораторних робіт та декілька видів вхідного і підсумкового тестування.

У програмі використовується п'ять основних типів тестових завдань:

- вибір однієї відповіді;
- вибір декількох відповідей;
- підбір пар;
- ранжування;

- введення відповіді з клавіатури.
- Бажаний розподіл між ними:
 - 50-75 % завдань типу "одна відповідь";
 - 10-25 % завдань типу введення відповіді з клавіатури (розв'язати задачу або вписати слово);
 - решта запитань – завдання типу "вибір декількох відповідей", "підбір пар", "ранжування" та ін.

Таблиця – Кількість проведених модульних тестувань

Навчальний рік	2015/2016		2016/2017	
	1	2	1	2
Семестр				
Кількість тестів	135	169	212	265
Кількість проведених тестувань	17052	15508	21874	20916

У доповіді наведені різноманітні статистичні дані як самих тестових завдань (кількість питань різного типу, кількість варіантів відповідей, запланований та реальний час тестування), так і результатів тестування (розподіл оцінок по дисциплінах, кафедрах та факультетах університету). Аналіз результатів тестування дозволяє виявити найбільш важкі питання для студентів, що дозволяє оптимізувати список тем для обговорення на консультаціях до тестування і іспитів.

СЕКЦІЯ БУДІВЕЛЬНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Д. Ю. Бородін, В. В. Семенова-Куліш

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ – ЗАВДАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Стратегічною метою державної політики в галузі освіти проголошується підвищення доступної та якісної освіти, що відповідає вимогам інноваційного розвитку економіки, сучасним потребам суспільства і кожного громадянина.

Гарантія якості освіти – це системна робота, націлена на забезпечення високої якості підготовки висококваліфікованих фахівців, які відповідають існуючому рівню науково-технічного прогресу, що визначає трудові відносини і рівень технологічного укладу.

В даному процесі ключове місце повинен займати університет, в якому зосереджені кадровий і науковий потенціал, інтелектуальні ресурси, сучасна науково-дослідна та навчально-лабораторна база, стійкі зв'язки з вітчизняними та закордонними партнерами.

Результат – підготовка висококваліфікованих спеціалістів, які мають високий рівень загальнокультурних і професійних компетенцій, що володіють високою ерудицією, діловими і моральними якостями, займають активну життєву позицію, які забезпечують конкурентоспроможність на внутрішньому і зовнішньому ринках праці, швидке професійне і кар'єрне зростання, соціальну та професійну мобільність.

Якість освіти – багатокомпонентне поняття, яке включає в себе цілий комплекс заходів для формування з молодого людини сучасного, креативного і компетентного фахівця, здатного успішно здійснювати професійну діяльність відповідно до вимог реального сектора економіки.

Ключовим гравцем в реалізації моделі якості освіти у вищій є викладач. І стратегія, і політика, і реальні дії, які спрямовані на досягнення нової якості і ефективності вищої освіти, повинні бути спрямовані на залучення науково-педагогічних працівників у всі процеси вищої школи. Ніяка модернізація без активної, творчої, зацікавленої участі викладача неможлива.

О. М. Даренський, О. О. Скорик

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

На сучасному етапі стан і якість вищої освіти визначаються як стратегічні показники розвитку країни. Водночас розвиток системи освіти і ринку праці потребує нових умов для їх об'єднання, спільного

ефективного функціонування та накопичення людського та інноваційного потенціалу країни, що спонукає до інноваційного руху розвитку галузі вищої освіти.

За умови опанування інноваційного шляху розвитку вищі навчальні заклади України зможуть конкурувати з найбільш відомими європейськими та світовими університетами. Це актуалізує подальший пошук шляхів розвитку вітчизняної системи вищої освіти на ґрунті європейських стандартів освіти і забезпечення її конкурентоспроможності та якості. На реалізацію цих завдань повинна бути спрямована державна освітня політика, інноваційна стратегія розвитку вишів України і заходи для їх реалізації в перспективній і поточній діяльності. Необхідність формування та забезпечення інноваційного розвитку національної економічної системи сьогодні є безальтернативним шляхом. Тому реалізація системної, послідовної політики інноваційного розвитку спрямована на активізацію інноваційних процесів, забезпечення технологічного розвитку та оновлення національної економіки.

Вже сьогодні всі високорозвинені держави світу переконливо демонструють, наскільки важливою є система вищої освіти у всіх напрямках трансформаційних змін, в тому числі економічних, соціальних, технічних та інших перетвореннях процесах інноваційного розвитку. Самі ці зміни несуть людині свободу, умови для самореалізації та самовдосконалення, матеріальні блага, задоволення зростаючих потреб, соціальний захист тощо.

С. М. Камчатна, О. М. Пустовойтова

МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ВИЩОЮ ОСВІТОЮ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку європейського простору вищої освіти для вишів України важливим кроком є запровадження стандартів, рекомендацій і основних інструментів, що сприятимуть сумісності, порівнянності, визнанню періодів і термінів підготовки фахівців. У галузі технічної освіти це – підготовка кадрів; вдосконалення їх компетенцій відповідно до сучасних вимог до технічних працівників; розроблення і запровадження професійних стандартів як основи для модернізації державних освітніх стандартів (навчальних програм, навчальних планів) з метою підвищення якості змісту професійної освіти і навчання та приведення його у відповідність до вимог роботодавців.

Вища школа в Україні насамперед зорієнтована на задоволення освітніх потреб особистості, відновлення національних освітніх традицій, відтворення інтелектуального духовного потенціалу нації, забезпечення ринку праці висококваліфікованими фахівцями. Однією з головних ланок

реформи освіти в Україні є модернізація процесу підготовки технічних кадрів.

Сучасні умови характеризуються все більш зростаючими вимогами до молодих фахівців, які щорічно поповнюють ринок праці. Такі фахівці повинні володіти професійними знаннями, високою професійною компетентністю, загальною культурою, інноваційним характером мислення, системним підходом до аналізу складних виробничих ситуацій, бути особистостями, здатними до адаптації в складних сучасних ринкових умовах і з прагненням до вдосконалення себе, розвитку і реалізації особистісного потенціалу. Таким фахівцям потрібен синтез багатьох знань, здатність до адаптації і вміння працювати в умовах життя, які постійно змінюються та ускладнюються. Тому робиться акцент на поєднанні у майбутнього фахівця професійної компетенції і професійної мобільності, що у свою чергу викликає необхідність підвищення якості вищої освіти і внесення коректив у професійну підготовку інженерно-технічних кадрів.

Найважливішими факторами, що визначають педагогічні умови ефективної підготовки майбутніх інженерів до своєї професійної діяльності, є зміст освіти, педагогічні технології, особистість викладача і організація освітньо-інформаційного середовища.

Л. М. Козар

ВИКОРИСТАННЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ В ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНЖЕНЕРІВ

В умовах інтеграції України до європейського освітнього простору пріоритетним завданням вищої освіти є формування нової генерації фахівців, здатних орієнтуватися на сучасні технології, напрацьовувати власну стратегію професійної діяльності, реально оцінювати свої можливості та нести відповідальність за результати праці.

Розв'язання задач, які виникають на шляху реформування системи вищої освіти, має опиратися на світовий досвід. За результатами аналізу систем освіти економічно розвинених країн можна виділити декілька спільних характеристик, що забезпечуються тісною взаємодією усіх ланок професійної підготовки:

- розроблення державних програм з безперервної професійної освіти (університети Бельгії, Німеччини, Великої Британії);
- узгодження навчальних програм між усіма рівнями освіти;
- тісна співпраця вишів з виробництвом, яке бере активну участь не лише у формуванні практичних навичок на основі засвоєної у навчальному закладі теорії, а й у розробці теоретичних засад (Нідерланди, Німеччина, Італія, Франція та ін.);
- державне регулювання системи професійної підготовки. Так, у Данії функціонують паритетні комітети безперервної професійної

підготовки, у Німеччині – федеральні і земельні комітети та Федеральний інститут безперервного навчання. У Нідерландах державні та регіональні органи професійної освіти спільно розробляють навчальні програми і контролюють виконання контрактів про навчання, які укладають працівники з дирекціями підприємств. У Бельгії управління діяльністю центрів професійної підготовки здійснює Національна служба зайнятості;

- поглиблена підготовка учнів середньої школи. Наприклад, у Великій Британії діє державна програма «Професійна підготовка молоді», розрахована на випускників середньої школи у віці від 16 до 17 років. Термін навчання складає від одного до двох років. Випускники атестуються за чотирма показниками: відповідність вимогам вузької спеціалізації та кваліфікаційним вимогам професії, вміння застосовувати знання в нових умовах, ділові якості.

За результатами аналізу світового та вітчизняного досвіду організації професійної підготовки можна зробити такі висновки:

- зміст професійної освіти та способи її реалізації у кожній країні відрізняються, на це впливають різні чинники;

- водночас з відмінностями просліджуються загальні тенденції, основними з яких є безперервність професійної підготовки, тісний зв'язок з виробництвом, співпраця вишів із підприємствами (Велика Британія, Швеція, Франція, Італія та ін.);

- в Україні ще можна спостерігати використання застарілих, відірваних від реальних виробничих умов принципів організації навчального процесу у вишах. Це призводить до суттєвих розбіжностей з ринком праці та потребами суспільства, тим більш в умовах євроінтеграції;

Україна, як і будь-яка інша країна, не може повністю скалькувати зміст освіти якоїсь розвиненої країни та очікувати таких же високих результатів. Але в умовах інтеграції у європейський освітній простір для підвищення конкурентоспроможності наших інженерів на ринку праці професійна підготовка фахівців технічного спрямування потребує удосконалення, максимального наближення до європейських країн.

В. Г. Мануйленко, Є. М. Коростельов

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТЕХНІЧНИХ КАДРІВ ДЛЯ ЗАЛІЗНИЦЬ УКРАЇНИ

Необхідність руху України до європейських стандартів, інтеграції її у світовий освітній і науковий простір не викликає сумніву. Від якості підготовки національних кадрів залежить престиж вітчизняної освіти та науки й успіх такої інтеграції.

В умовах реформування системи освіти, відповідно до принципів Болонського процесу, Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року та світових освітніх стандартів, постає надзвичайно

відповідальне завдання щодо формування нових концепцій, підходів до фахової підготовки висококваліфікованих спеціалістів у галузі залізничного будівництва.

Сучасний етап суспільного розвитку потребує посилення вимог до якості підготовки конкурентоспроможних фахівців залізничної галузі.

Підготовка кадрів вищої кваліфікації в сфері залізничного будівництва відіграє велику роль у забезпеченні залізниць спеціалістами-будівельниками.

Реформаційні процеси в Україні потребують від професорсько-викладацького складу підготовки технічних фахівців за новітніми європейськими та світовими стандартами навчання.

Модернізація системи вищої освіти в Україні повинна здійснюватись на базовій системі освіти і зберегти ті наукові напрацювання і ті досягнення, що склалися у вітчизняній вищій школі протягом більш півстоліття, поповнитися новими ідеями, які пов'язані із входженням України у європейський та світовий освітній простір. Для входження системи університетської освіти у світовий освітній простір необхідно використати і відомі інноваційні тенденції, в тому числі орієнтацію на європейські та світові освітні стандарти; розвиток багаторівневої освітньої системи; потужне збагачення вишів сучасними інформаційними технологіями; широке включення в систему Internet; суцільне і наскрізне запровадження інноваційних технологій навчання; інтеграція середніх і відносно малих вишів в університетські комплекси; цілеспрямованість і розширення напрямів дослідно-експериментальних робіт з постановки і апробації навчальних планів, модулів з поглибленою практичною підготовкою; створення авторських курсів, модулів, підручників, посібників, навчальних технологій, професійних тренінгів та майстер-класів відповідно до вимог ринку праці; забезпечення можливостей швидкої адаптації освітніх європейських і світових стандартів до використання в освітянських технологіях та ін.

Є. Ф. Орел, П. І. Лоцман

ФУНДАМЕНТАЛЬНА ВИЩА ОСВІТА ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Сучасний етап перебудови вищої національної освіти, згідно з новим Законом «Про вищу освіту» (від 01.07.2014 № 1556-VII), ставить на порядок денний формування нової генерації освітян з високим рівнем професіоналізму та загальної культури на підставі підвищення якості освіти та переформування вищої школи відповідно до сучасних європейських тенденцій.

Влада в Україні вже перейшла до етапу модернізації освіти, головною метою якого стало відпрацювання механізмів управління

підвищенням рівня освіти та забезпечення якісної підготовки фахівців відповідно до Болонської системи. Вища школа України дедалі стає більше схиляється у бік генерації нових знань, застосування нових технологій і підготовки фахівців нової формації.

Важливим фактором процесу інноваційної перебудови освіти є формування конкурентних умов у процесі навчання. Участь студентів у конкурсах, олімпіадах, академічних обмінах, безумовно, є не тільки свідченням інноваційності освіти, але й додатковою можливістю формування конкурентних переваг серед випускників вищих навчальних закладів на ринку праці. Необхідними атрибутами повинні стати практичні навички і вміння працювати у складі команди з фахівцями різних галузей знань, і здатність до системного мислення, аналізу складних проблем, стратегічного бачення наслідків проблемних ситуацій, вміння користуватися інформаційними комп'ютерними технологіями і моделями, оволодіння новими методами.

Врахування міжнародних освітніх стандартів, розширення співробітництва вищих навчальних закладів на дво- і багатосторонній основі з міжнародними організаціями та установами, зарубіжними освітянськими фондами, міжнародними фінансовими організаціями, що фінансують освітні програми, участь у міжнародних комунікативних заходах, запозичення передового зарубіжного досвіду та його адаптація до потреб вітчизняної освіти – усе це разом сприяє підвищенню якості та іміджу навчання в українських вишах.

Д. О. Потапов, В. Г. Вітольберг

ПРОБЛЕМИ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ, ЯК СУЧАСНА ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Сучасні трансформаційні процеси, що відбуваються в усіх сферах суспільного життя, зумовлюють постійне зростання вимог до забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців. На сьогодні пріоритетним завданням вищої освіти є формування нової генерації фахівців, здатних на основі інтеграції загальнолюдських і професійних цінностей реалізовувати в професії індивідуальний спосіб життєдіяльності, орієнтуватися на сучасні технології, напрацьовувати власну стратегію професійної діяльності, реально оцінювати свої можливості та нести відповідальність за результати своєї праці. Відповідно актуальною проблемою для педагогічної теорії та практики є формування професійно значущих якостей особистості майбутнього фахівця, спрямоване насамперед на створення передумов для виходу студента на оптимальну траєкторію власного професійного розвитку. Викладене повною мірою стосується й проблеми підготовки фахівців залізничного транспорту, здатних до виконання професійної діяльності у сучасних умовах зростання

технічної оснащеності та інформаційної насиченості праці, збільшення швидкості обробки інформації, необхідності прийняття рішень і виконання дій у нестандартних ситуаціях, вміння ставити і вирішувати неординарні практичні завдання.

Одна з проблем, яка на сьогодні визнана вітчизняними та зарубіжними освітянами, — це необхідність подолання існуючої прірви між метою та завданнями професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах, змістом навчальних програм та методикою їх викладання, з одного боку, і запитами сучасного ринку праці, з іншого. Формування інформаційно-технологічного суспільства, докорінні зміни в соціально-економічному, духовному розвитку держави потребують підготовки фахівця нової генерації. Реалізація цього стратегічного завдання зумовлена також глибинними змінами в системі й структурі професійної освіти та необхідністю інтеграції національної освіти в європейський освітній простір. Це вимагає визначення концептуальних довгострокових стратегій щодо її подальшого реформування та модернізації.

Л. В. Трикоз

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ВИЩИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

У сучасних умовах ринкових відносин пріоритетним завданням вищої освіти є формування нової генерації фахівців, які є затребуваними на ринку праці. Це означає володіння ними не тільки професійними компетенціями, але й можливість реалізовувати себе в професії, вибудовувати траєкторію власного професійного розвитку, реально оцінювати свої можливості та нести відповідальність за результати своєї праці. Тому на перший план виходить, поряд із формуванням професійно значущих якостей особистості, розвиток творчої особистості, спроможної повноцінно реалізуватись в житті, здатної до саморозвитку і самореалізації. Роботодавці очікують від випускників не тільки певного обсягу знань, але й відповідальності, критичного мислення, прагнення до постійного навчання, удосконалення.

У зв'язку з цим, сьогодні потрібно змінювати характер і функції процесу навчання бакалаврів та магістрів у вищих навчальних закладах. Освіта повинна не тільки передавати знання, формувати вміння, але й розвинути здатність до самонавчання, підготувати майбутніх фахівців до самостійних дій. На цьому шляху підготовки фахівців нової генерації можна виділити кілька проблем. По-перше, викладач перестає бути носієм знань у наш час розвитку інформаційних технологій та вільного доступу до будь-якої інформації. Викладач стає своєрідним провідником і вчить знаходити необхідну інформацію та, головне, критично її

переосмислювати та відрізнити недостовірну інформацію від правдивої. Друга проблема – забезпеченість дисциплін, що викладаються в університеті, професійно розробленими програмами, якісними підручниками і навчально-методичними матеріалами, які сприяють позитивній мотивації до майбутньої професійної діяльності.

Окремо необхідно виділити проблему самостійної роботи студентів, яка займає важливе місце у процесі навчання й активізує креативне мислення. У навчальних планах до 50 % навчального часу відводиться на опрацювання текстів лекцій, вивчення навчально-методичної літератури, виконання практичних завдань і розрахункових робіт, підготовку курсових робіт і рефератів. Але мотивація до творчого виконання самостійної роботи у студентів дуже низька, що пов'язано з низькою мотивацією до навчання взагалі. Оскільки більша частина студентів не знає, де буде працювати після закінчення вишу, то це сприяє формальному підходу до виконання завдань. Невідповідність сучасного попиту суспільства на фахівців з вищою освітою формує у молоді думки щодо доцільності освіти.

В останні роки в навчальному процесі почали активно використовуватись комп'ютерні технології, тестові системи перевірки знань, у тому числі проведення екзаменів, введено 100-бальну систему оцінки знань студентів, впроваджуються елементи дистанційного навчання. Головна мета всіх нововведень — підвищити рівень підготовки студентів та об'єктивність його оцінювання. Але у нововведеннях є й певні недоліки. Головним з них є втрата особистого контакту викладача із студентами та студентів між собою. Вони не мають можливості навчитися працювати в команді та нести відповідальність за загальний кінцевий результат.

Отже, для підготовки фахівців нової генерації необхідна модернізація старої, перевіреної часом освітньої системи та ефективне її поєднання із світовими досягненнями.

А. О. Шевченко

КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТА КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ОСВІТИ

Сучасна інформатизація освіти вимагає впровадження у вищу освіту інноваційних за змістом методів, засобів та форм професійної підготовки майбутніх фахівців нового формату, створення потужної інформаційної бази у вищих навчальних закладах з розвиненим інформаційно-комп'ютерним навчальним середовищем, впровадженням інтернет-технологій, електронного навчання, комунікаційних мереж (глобальних, національних, локальних).

У сучасному розумінні інформаційна освітня технологія – це педагогічна технологія, яка використовує спеціальні засоби, програмні та технічні (кіно-, відео-, аудіозасоби, комп'ютери, телекомунікаційні мережі) для роботи з інформацією, що постійно оновлюється. Узагальнено основні інформаційні технології, що використовуються в процесі викладання, можна поділити на три категорії:

- інтерактивні (аудіовізуальні носії);
- комп'ютерне навчання (включаючи засоби мультимедіа);
- засоби телекомунікації (відеоконференції, форуми тощо).

Використання інформаційно-комунікаційних технологій не зводиться до простої заміни "паперових" носіїв інформації електронними. Інформаційно-комунікаційні технології дають можливість поєднувати процеси вивчення, закріплення і контролю засвоєння навчального матеріалу, які за традиційного навчання частіше всього є розірваними. Інформаційні технології дають можливість у більшій мірі індивідуалізувати процес навчання, зменшуючи фронтальні види робіт і збільшуючи частку індивідуально-групових форм і методів навчання. Також інформаційні технології сприяють підвищенню мотивації до навчання, розвитку креативного мислення, дозволяють економити навчальний час; інтерактивність і мультимедійна наочність сприяє кращому поданню, і, відповідно, кращому засвоєнню інформації.

Разом з тим, інформаційно-комунікаційні технології не витісняють традиційні методи і прийоми, вони дозволяють наблизити методику навчання до вимог сьогодення та роботодавця. З цією метою здійснюється розширення використання в освітній галузі нових інформаційних освітніх технологій, які базуються на сучасній комп'ютерній базі, нових інтерактивних методах: комп'ютерні навчальні програми, технічні засоби навчання на базі аудіо-відеотехніки, дистанційні засоби навчання, телеконференції тощо.

Актуальність інформаційних освітніх технологій зумовлена тим, що вони вдосконалюють систему освіти і роблять ефективнішим навчальний процес. Сьогодні найбільше розповсюдження отримали комп'ютерні навчальні програми, зокрема, комп'ютерні підручники, діагностично-тестові системи, лабораторні комплекси, експертні системи, бази даних, консультативно-інформаційні системи, прикладні програми, які забезпечують обробку інформації.

Між тим, провідні світові тенденції активізації аудиторної роботи студентів шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій на сьогодні зароджуються в лабораторіях та формуються у провідних університетах світу. Виходячи з цього, можна визначити дві групи тенденцій: сформовані сучасні та перспективні, тобто які на сьогодні лише формуються – тенденції майбутнього.

ВИКОРИСТАННЯ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПАКЕТА MATLAB

При підготовці фахівців залізничного транспорту важливе значення має отримання студентами теорії та практики з профільних дисциплін. Для досягнення цього в навчальному процесі застосовують не тільки лекційні заняття, а й практичні та лабораторні. Існуючі методи і підходи, які використовуються в навчальному процесі, не відповідають сучасним тенденціям вищої школи. Тому питання поліпшення, осучаснення навчального процесу постає актуальним. Розглянуто питання необхідності використання студентами програмного забезпечення Matlab при виконанні курсового проектування, а також для перевірки розрахункових даних при розв'язанні задач на практичних заняттях і проведенні лабораторного практикуму з малими фінансовими витратами.

При викладанні дисциплін, які вивчають роботу тягового електроприводу, динаміку руху, мікроелектроніку систем управління тягового рухомого складу (ТРС), нерідко виникає ситуація, коли матеріал деяких розділів важко сприймається студентами. Явища та процеси, які досліджуються, традиційно описуються законами фізики у вигляді диференціальних рівнянь, із зазначенням зв'язків та закономірностей функціонування ТРС, які більш притаманні системним дослідженням. Тому викладачі змушені шукати власні підходи щодо поліпшення рівня сприйняття такого матеріалу. Як відомо, одним з ефективних засобів дослідження ТРС є моделювання. Для більш широкого розуміння процесів роботи ТРС застосовують математичні моделі. На сучасному рівні розвитку обчислювальної техніки математичне моделювання дозволяє максимально наблизити процес, який протікає в моделі, до процесу, який відбувається в реальному об'єкті в ході натурального експерименту (імітації).

Отже, імітаційне моделювання – це метод дослідження процесів, які протікають при роботі ТРС на ЕОМ, а також ефективний методичний засіб вивчення його роботи.

В даний час на кафедрі «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка» при викладанні дисциплін впроваджується сучасна програма імітаційного моделювання Matlab, яка дозволяє:

досліджувати питання чисельного розв'язання диференціальних рівнянь;

розглядати завдання з початковими умовами і граничними умовами для звичайних диференціальних рівнянь;

розв'язувати диференціальні рівняння із запізнілим аргументом.

Також є можливість ілюстрації теоретичного матеріалу та подання фізичних (імітаційних) процесів в одному вікні.

В цілому застосування імітаційних моделей в Matlab дозволить студентам краще осмислити дійсність процесів, які протікають в ГРС, а це, безумовно, підвищить рівень зацікавленості дисципліною та позитивно вплине на ефективність засвоєння матеріалу.

О. А. Логвіненко, С. В. Бобрицький

ВИКОРИСТАННЯ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ ЗАГАЛЬНОІНЖЕНЕРНИХ ДИСЦИПЛІН

Інноваційна освіта – це та модель освіти, яка постійно оновлюється – знаннями, технологіями, засобами навчання, організаційними та управлінськими підходами, а також орієнтована переважно на максимальний розвиток творчих здібностей і створення сильної мотивації до саморозвитку індивіда на основі добровільно обраної «освітньої траєкторії». Однією з її особливостей є використання інформаційних технологій, які дозволяють реалізувати принципи диференційованого та індивідуального підходу до навчання. На занятті викладач дає змогу кожному студенту самостійно працювати з навчальною інформацією, щоб детально розібрати новий матеріал за своєю схемою. Інформаційні технології можна використовувати як для очного, так і дистанційного навчання, що уможливорює вихід у єдиний світовий інформаційний простір.

Застосування комп'ютерних технологій сприяє підвищенню рівня самоосвіти, мотивації навчальної діяльності і дає абсолютно нові можливості для творчості, отримання й закріплення різних професійних навичок. Використання системи мультимедіа дозволяє об'єднати можливості комп'ютера і знання викладача для створення електронних підручників із мобільним доступом до інформації. Мультимедійні технології відкривають можливості для викладачів відмовитися від властивих традиційному навчанню рутинних видів викладацької діяльності та значно активізувати пізнавальну діяльність студентів.

Послідовне впровадження інноваційної методики навчання має велике значення для постійної підтримки високої якості всіх складників навчального процесу, а також поєднання наукової та навчальної роботи. Широкого застосування в цьому руслі набули технології слайд-лекцій, комп'ютерного тестування, дистанційного навчання, електронні підручники і навчальні матеріали. Наприклад, інноваційний підхід до класичної традиційної університетської лекції, спрямований на удосконалення методів викладання, може містити проблемну інтерпретацію навчального матеріалу, коли викладач не повідомляє знання у готовому, завершеному вигляді, проте ставить перед студентами

проблемні задачі, спонукаючи студентів вести пошук шляхів та засобів їх вирішення. В цьому разі проблемний метод, покладений в основу певного лекційного курсу, передбачає такі етапи наукового пізнання: проблемна ситуація — проблемна задача – модель пошуку вирішення — вирішення.

При реалізації цих напрямків на кафедрі механіки і проектування машин в рамках викладання загальноінженерних дисциплін при підготовці фахівців нової генерації ведеться плідна робота в напрямку удосконалення методів викладання. А саме, удосконалюються матеріали до проведення лекцій з використанням комп'ютерних презентацій, поповнюється база електронних лекцій, наповнюється віртуальне навчальне середовище *Moodle* матеріалами для дистанційного навчання, розробляються відповідні мультимедійні лекційні демонстрації.

В. І. Мороз, О. В. Братченко

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНО-АКТИВІЗОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В КУРСОВОМУ ПРОЕКТУВАННІ З ЗАГАЛЬНОІНЖЕНЕРНИХ ДИСЦИПЛІН КАФЕДРИ МЕХАНІКИ І ПРОЕКТУВАННЯ МАШИН

У вирішенні актуальних завдань вищої освіти з підготовки фахівців нової генерації вагома роль відводиться удосконаленню навчального процесу на основі впровадження інноваційних технологій, у тому числі комп'ютерно-активізованих технологій курсового проектування.

У доповіді висвітлені особливості розробки та використання таких технологій на кафедрі механіки і проектування машин при проведенні курсового проектування з загальноінженерних дисциплін, які є основою фундаментальної підготовки фахівців для залізничного транспорту України. Подано науково та навчально-методичні розробки провідних викладачів кафедри, спрямовані на практичну реалізацію комп'ютерно-активізованих технологій в курсовому проектуванні з дисциплін «Теорія механізмів і машин», «Основи автоматизації проектування», «Прикладна механіка».

Як приклад розглянуто основні ознаки комп'ютерно-активізованої технології курсового проектування з дисципліни «Теорія механізмів і машин», яка використовується студентами механіко-енергетичного факультету (спеціальність «Залізничний транспорт», освітня програма – «Локомотиви та локомотивне господарство»).

**ВТІЛЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ
В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ
«ТЕОРЕТИЧНА МЕХАНІКА»**

Сучасними вимогами до підготовки висококваліфікованих спеціалістів є формування у випускників достатнього професійного рівня, який повинен забезпечувати їх конкурентоспроможність на сучасному ринку праці. Тому важливе значення приділяється не тільки наданню студентам необхідних теоретичних знань і вмінь втілювати їх на практиці, але й використанню сучасних інформаційних технологій. Одним із завдань сучасної освіти є навчити студентів самостійно оволодівати знаннями та вміти працювати в групах. Тому останніми роками велике значення приділяється дистанційній формі навчання, при якій студент вчиться не тільки засвоювати необхідний матеріал, але й віддалено працювати з викладачем та іншими студентами. Під час такої форми навчання необхідно, щоб студент добре засвоїв теоретичний матеріал та сумлінно застосував його при виконанні практичних завдань. Тому перед викладачами постає завдання забезпечення студентів цілим комплексом методичного забезпечення для дистанційної роботи, в який входить весь необхідний теоретичний матеріал, питання для самоконтролю знань, рекомендації до виконання практичних завдань, додаткова література. Крім того, в процесі дистанційного навчання викладач повинен систематично спілкуватися з студентами, відповідати на їх питання, перевіряти виконані завдання та проводити регулярний контроль знань студентів.

Важливим етапом є підготовка методичного забезпечення для дистанційного навчання, яке дозволяє студентам мати повний комплект літератури з теоретичного та практичного курсів, можливість проведення тестування та інтерактивного спілкування з викладачем.

Слід зауважити, що розробка науково-методичного забезпечення дистанційного навчання при викладанні дисципліни «Теоретична механіка» в Українському державному університеті залізничного транспорту орієнтована на використання віртуального середовища «Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment» (модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище).

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЗА РАХУНОК ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

При вирішенні важливих проблем підготовки фахівців нової генерації одна з головних ролей відводиться удосконаленню навчального процесу при вивченні загальноінженерних дисциплін. Це стосується і використання новітніх технологій проведення практичних та семінарських занять.

В доповіді представлені розробки кафедри механіки і проектування машин, спрямовані на вирішення означеного завдання. Мова йде про покращення технології проведення практичних занять з дисципліни «Прикладна механіка» для студентів механіко-енергетичного факультету на основі використання результатів новітніх науково-дослідних та дослідно-конструкторських розробок з удосконалення конструкції типових об'єктів за фахом студентів.

Розглянуто приклад проведення практичних занять при вивченні тематичного модуля «Структура багатоланкових механізмів». Замість традиційного розглядання чотири- та шестиланкових плоских механізмів в основу практичних занять закладено структурний аналіз багатоланкового просторового механізму струмозмінального пристрою типу ТЛ-13У електричного тягового рухомого складу. На першому етапі дослідження було запропоновано структурну та просторову кінематичні схеми. Проведений на другому етапі аналіз виявив наявність та негативний прояв надлишкових зв'язків. Третій етап – присвячено розробці конкретних пропозицій з удосконалення конструкції механічної системи струмозмінального пристрою.

В. Г. Равлюк

ПІДГОТОВКА ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ВИШУ

Проблема якості освіти в Україні останнім часом посідає все більш важливе соціальне, економічне, ідеологічне та технічне значення. Звертання уваги на цю проблему зумовлено об'єктивними чинниками: від якості інтелектуального капіталу залежить рівень розвитку країни та її економічної конкурентоспроможності; якість освіти набуває все більшого значення в забезпеченні конкурентоспроможності випускників вищої професійної школи на вітчизняному ринку праці.

В умовах реформування системи вищої освіти стає принципово важливим формування висококваліфікованих фахівців, які будуть здатні

реалізовувати стійке та динамічне підвищення конкурентоспроможності економіки країни при вмінні використовувати наукомісткі технології у вищому навчальному закладі. Випереджуюча підготовка елітних фахівців і команд професіоналів світового рівня на даному етапі розвитку української вищої технічної освіти повинна бути ефективним інструментом при розв'язанні цього складного завдання. Характер підготовки висококваліфікованих фахівців забезпечується вибором складу й структури інноваційних освітніх програм за сферами діяльності на основі компетентного підходу.

Проблему підготовки таких фахівців у вищому навчальному закладі може успішно вирішити тільки викладач нової генерації, який володіє високими професійними знаннями, відповідним рівнем психолого-педагогічної майстерності та знанням однієї або декількох іноземних мов. Сучасний викладач вищого навчального закладу зобов'язаний володіти високою професійною майстерністю в сфері викладання своєї дисципліни, вмінні творчо реалізовувати інноваційні педагогічні технології, мати моральні принципи і переконання, володіти навичками педагогічної комунікації зі студентами, дискусійною і мовною культурою, а також здатністю постійно вдосконалювати свій професійний науковий рівень, беручи участь у міжнародних конференціях та проходженні спеціальних програм стажування за кордоном.

Одним з принципів випереджаючої підготовки фахівців і команд професіоналів світового рівня у вищому навчальному закладі являться елітність освітніх програм, яка заснована на таких підходах:

- збереження традиційної фундаментальності й орієнтованості на світові досягнення науки й техніки;
- комплексний підхід для розробки блоків методичної програмно-технологічної допомоги;
- створення умов для розвитку професійних і соціально-особистих навичок як у викладачів, так і у студентів;
- формування освітніх програм із використанням логіки обізнаного підходу.

Інноваційні освітні програми передбачають інтенсивне використання інформаційно-комунікаційних технологій висвітлення навчальних матеріалів у навчальному процесі. Розвинене інформаційне освітнє середовище вищого навчального закладу дозволяє вибудовувати індивідуальні освітні траєкторії, що значною мірою враховують схильності студентів до науково-дослідної роботи, підвищення якості наукових знань за всіма формами навчання.

Для ефективної реалізації інноваційних програм необхідно здійснювати постійне оновлення системи інформаційної підтримки самостійної роботи студентів, що включає в себе використання як друкованих та електронних засобів інформації, так і презентаційних семінарів, що в свою чергу вимагає спеціальної підготовки викладачів.

Таким чином, завдання формування ключових кваліфікаційних навичок передбачає не стільки перегляд предметного змісту, оскільки заміну технологій висвітлення навчальних матеріалів освітнього процесу.

Д. І. Скуріхін

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ

В доповіді розглянуті основні шляхи підвищення мотивації студентів до навчання, проведений їх аналіз та підведені підсумки. З'ясовано, що мотивація – це спонукання, яке викликає активність особистості і визначає її напрям. Одними із найбільш дієвих способів підвищити мотивацію студентів є такі:

- зацікавити аудиторію своєю дисципліною. Влаштувати ділові ігри, зустрічі з представниками підприємств, на лекціях періодично розповідати історії із свого робочого процесу і пояснювати, як та чи інша формула застосовується в житті;

- використовувати метод заохочення та покарання (англ. «carrot and stick»), коли студентів за успіхи в навчанні заохочують «автоматом», а за відсутність на заняттях карають зайвими запитаннями на іспиті.

Метод «carrot and stick» можна використовувати набагато продуктивніше, якщо на самому початку семестру розписати конкретні і широкі можливості перед студентами. Тобто щоб студент відразу розумів, що відсутність його на лекції – це мінус 1 бал, а підготовка доповіді – плюс 2. У підсумку студент буде мотивувати конкретними бонусами і преференціями на іспиті і з більшою відповідальністю поставиться до навчального процесу.

Суть в тому, що студента необхідно не тільки зацікавити предметом, а і відкрити для нього можливості практичного використання знань. Все це відноситься лише до тих студентів, які усвідомлено вибрали професію і факультет. Зацікавити студента, який поступив до вишу виключно заради диплома (відстрочки), майже неможливо.

С. М. Тихонравов

ПОКАРАННЯ ТА ЗАОХОЧЕННЯ В МОТИВАЦІЇ ЗАЛУЧЕННЯ ДО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Майбутній професіоналізм випускника університету багато в чому залежить від мотивації його залучення в навчальний процес. У свою чергу мотивація в навчанні (або ступінь старанності студента) залежить від його внутрішнього інтересу до предмета, особистих амбіцій, прагнення до популярності в середовищі товаришів, а також тиском з боку батьків, викладачів і адміністрації вишу.

Методи цілеспрямованого формування мотивації можуть бути як позитивними (заохочення), так і негативними (покарання).

Покарання – це інструмент, що виробляє необхідний умовний рефлекс, а заохочення – це наслідки, які зміцнюють людину в заданій поведінці. Покарання покликане знижувати неправильні (з точки зору вихователя) наміри, що народжуються в голові у вигляді відповіді на виклики дійсності.

Психологічними дослідженнями встановлено, що на швидкість зміни поведінки учнів ефективніше впливають штрафні санкції (навіть незначні) в порівнянні з нагородами, які в матеріальному відношенні повинні бути набагато більш істотними. Образно кажучи, люди охочіше йдуть на співпрацю, коли побоюються потрапити до пекла, аніж мріючи про добробут в раю.

Дослідники зі Стенфорду пояснюють це тим, що на «доходи» та «витрати» мозок відгукується по-різному. Наша реакція на втрату (у вигляді бажання уникнути неприємної ситуації) в меншій мірі залежить від величини збитку, в той час як закріплення вибору моделі поведінки при отриманні вигоди (в тому числі і нематеріальної) потребує прогресивної шкали заохочення.

Таким чином, особистісні якості викладача, що створює жорстку та невідворотну систему штрафних санкцій за невиконання вимог навчального процесу, є необхідною умовою успішної короткострокової мотивації студентів, проте слід мати на увазі, що будь-яка негативна мотивація виявляється недовговічною, і її дія припиняється з усуненням організуючого тиску, наприклад, при переході до інших дисциплін.

В. С. Тіщенко, В. І. Громов

НОВІ ПІДХОДИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ЛАБОРАТОРНОГО ПРАКТИКУМУ З ЗАГАЛЬНОІНЖЕНЕРНИХ ДИСЦИПЛІН

Лабораторний практикум – один з основних елементів навчального процесу у вищому навчальному закладі, під час якого студент займається самостійною практичною діяльністю в конкретній галузі. Лабораторні заняття є середньою ланкою між поглибленою теоретичною роботою на лекціях і використанням набутих знань на практиці. Такі заняття вдало поєднують елементи теоретичного дослідження і практичної роботи. Тому в забезпеченні підготовки фахівців нової генерації для залізничного транспорту України великого значення поряд з викладанням теоретичних курсів набуває якісне проведення лабораторних практикумів з відповідних навчальних дисциплін.

На кафедрі «Механіка і проектування машин» розроблено нові підходи до проведення лабораторного практикуму з загальноінженерних дисциплін, практична реалізація яких передбачає комп'ютерну обробку

результатів досліджень, отриманих з використанням штатного лабораторного обладнання. Зокрема, відповідно до таких підходів підготовлені лабораторні роботи «Дослідження механізмів маніпуляторів», «Кінематичний аналіз кулачкових механізмів», «Урівноваження мас, що обертаються» (навчальна дисципліна «Теорія механізмів і машин»), «Визначення коефіцієнта корисної дії гвинтової пари» (дисципліна «Технічна механіка»), «Дослідження характеристик приводу робочої машини» (дисципліна «Деталі машин») та ін.

З урахуванням значних витрат часу на проведення певних лабораторних робіт перспективним напрямком удосконалення технології їх проведення слід вважати розробку і використання 3-D моделей відповідних пристроїв, які забезпечують отримання під час занять кінематичних і динамічних характеристик механізмів, що досліджуються.

СЕКЦІЯ ФАКУЛЬТЕТУ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ПЕРЕВЕЗЕНЬ

Є. С. Альошинський, Є. І. Балака, Д. С. Лючков

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ У ПИТАННЯХ МІЖНАРОДНОЇ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ТРАНСПОРТІ

Еволюція світової економіки призвела до глобалізації бізнесу. Компанії виходять на світовий ринок з прагненням до ринкового зростання, бажанням скористатися дешевими й/або високоякісними сировинними ресурсами, кваліфікованими та високоосвіченими трудовими та інтелектуальними кадрами тощо. Все це в повній мірі відноситься й до транспортних компаній, метою яких є посилення конкурентоспроможності на ринку перевезень шляхом оптимізації технології перевезень і комплексного обслуговування клієнтів, урізноманітнення та диверсифікації послуг. Так, фахівці французької залізниці (SNCF) вже чимало років надають транспортні та інші послуги далеко за межами Франції. При цьому послуги перевезень надаються як залізничним, так й іншими видами транспорту в залежності від того, який вид транспорту більш доступний, надійний та функціональний на кожному з етапів надання послуг перевезень. Варто зауважити, що при міжнародних перевезеннях, SNCF, як генеральний перевізник, приймає на себе також всі митні формальності та ризики. Виникає питання: чи спроможні фахівці Укрзалізниці надавати аналогічні послуги при організації міжнародних перевезень або хоча б конкурувати на європейському ринку логістичних послуг? Найбільш вузьким місцем розвитку міжнародної логістичної діяльності для вітчизняних та іноземних перевізників у межах України найчастіше стають митні процедури. Дотепер серед вчених і фахівців у галузі організації та управління транспортним обслуговуванням немає єдиної думки з питання правомірності віднесення технологічних операцій митного контролю до загальної технології транспортної діяльності. На думку одних, митний контроль вантажу, що знаходиться в транспортному засобі, є частиною загальної сукупності технологічних операцій в системі міжнародних перевезень. Опоненти цього твердження доводять своє заперечення тим, що цілі транспортного обслуговування та митного контролю різні, а завдання, які вирішуються під час цих операцій, виконуються незалежними між собою структурами, що мають різну відомчу підпорядкованість. Неоднозначність суджень вимагає більш глибокого розгляду цього питання і об'єктивного висновку про місце і значення митних процедур у системі логістичної діяльності при організації міжнародних перевезень. Проведені фахівцями кафедри «Транспортні системи та логістика» попередні дослідження в інституційному,

економічному, діалектичному та організаційному аспектах довели, що митний контроль являє собою лише зовнішнє оточення перевізного процесу, хоча дотепер в Україні (на відмінність від країн ЄС) митні процедури вважалися системою більш високого порядку, ніж транспортна система. У зв'язку з наведеними висновками, в найближчому майбутньому можна припустити доцільність перекладання відповідальності за митні процедури безпосередньо на перевізників. Розширення функцій і обов'язків перевізників у частині виконання ними митних процедур потребує в майбутньому організації підготовки фахівців відповідної кваліфікації. Такі фахівці повинні мати базову освіту в галузі конструкції транспортних засобів, правил і особливостей розміщення вантажу на них, технології його перевезення і, безумовно, ґрунтовні знання в питаннях митної діяльності. Підготовку таких фахівців на рівні бакалаврату доцільно здійснювати в державних транспортних вишах. У майбутньому такі фахівці повинні мати право вибору, а саме: отримати ступінь магістра в галузі митної діяльності у відповідних вищих навчальних закладах митного профілю або отримати ступінь магістра-транспортника, продовжуючи навчання в транспортних вишах. З цією метою в транспортних навчальних закладах у майбутньому доцільно відкрити кафедри організації митної діяльності на транспорті. Зрозуміло, що вищезначені вимоги до рівня підготовки фахівців у галузі організації митних процедур мають концептуальний характер і потребують уточнення та деталізації. Підготовка таких фахівців не повинна носити масовий характер. Потреби країни може задовольнити щорічний випуск до 25-50 магістрів відповідної спеціалізації. Досвід Українського державного університету залізничного транспорту щодо дослідження питань організації митного контролю на транспорті, а також багаторічний накопичений досвід викладання теоретичних курсів з вищезначених питань дозволяє УкрДУЗТ організувати фахову підготовку магістрів цього профілю в рамках спеціалізації "Транспортний сервіс та логістика", «Організація митного контролю», «Організація міжнародних перевезень» тощо.

*І. В. Берестов, М. Ю. Куценко,
Г. І. Шелехань, О. С. Пестременко-Скрипка*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ

З метою підготовки компетентних високоосвічених, конкурентоспроможних майбутніх фахівців у навчальному процесі необхідно активніше застосовувати різні види освітніх інновацій (інноваційні методики, технології, педагогічні прийоми, технічні засоби тощо). Інноваційні технології навчання дозволяють підвищити рівень

освіти, сприяють формуванню навичок та вмінь студентів та використовуються ними в подальшій професійній діяльності.

Сьогодні існують різні технології навчання, зокрема до інноваційних освітніх технологій належать програмоване навчання та мультимедійні технології. Враховуючи специфіку дисциплін кафедри залізничних станцій та вузлів, невід'ємною частиною яких є схеми роздільних пунктів, технічних пристроїв та залізничних вузлів, виникає необхідність застосування засобів комп'ютерних технологій з метою покращення засвоєння студентами навчального матеріалу, а впровадження мультимедійного супроводу занять викликає у студентів інтерес до дисциплін кафедри.

Таким чином, використання інноваційних технологій навчання у процесі професійної підготовки студентів дозволить оптимально використовувати індивідуальні можливості студентів, сприятиме поглибленню знань, вмінь, розвитку практичних навичок і зорієнтує на систематичну сомоосвіту.

С. Д. Бронза, В. В. Науменко, О. О. Гончарова

ЗАСТОСУВАННЯ ЕВРИСТИЧНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Останніми роками викладачі все частіше стикаються с проблемою відсутності у студентів зацікавленості до вивчення математичних дисциплін. Це зумовлено, з одного боку, не дуже високим рівнем знань шкільного курсу математики, а з іншого, розв'язання математичних задач нерідко уявляється студентам як робота рутинна, нецікава, з готовими формулами, алгоритмами. Вони вважають, що виконати таку роботу може і обчислювана машина, а наслідком такої ситуації є те, що студенти розв'язують індивідуальні завдання «за прикладом», не вміють використовувати для розв'язання відомі їм раніше факти, формули, не розвивають творчого мислення.

Між тим, ефективність праці інженера, науковця, управлінця визначається не тільки рівнем знань та досвіду, хоча це й необхідно, а й багатством уяви, розвиненістю фантазії, вмінням приймати рішення в нестандартних ситуаціях. Розвиток цих якостей у сучасних спеціалістів є важливим для подолання інертності мислення, прискорення пошуку розв'язків поставлених задач тощо.

Допомагає розвивати творчі здібності та нестандартне мислення застосування евристичних методів навчання. У навчальних програмах, посібниках, підручниках знання подані готовими поняттями, алгоритмами, які отримали спеціалісти, вчені, автори підручників. Евристичні ж методи передбачають, що викладач повинен направляти по правильному шляху, рекомендувати, але не надавати інформацію в готовому вигляді. Викладач,

визначивши обсяг, рівень складності навчального матеріалу, викладає його, поєднуючи часткове пояснення нового матеріалу з постановкою проблемних питань, пізнавальних завдань. При використанні таких методів перед студентами ставляться завдання, що не мають однозначного рішення, наприклад, задача, яка має не один, а декілька розв'язків, а вони повинні самостійно висунути можливі способи розв'язання. В даний час розроблено і ефективно використовується кілька десятків евристичних методів. Універсальних серед них немає, і в кожній конкретній ситуації рекомендують спробувати застосовувати ряд методів, оскільки основне їхнє призначення полягає в активізації творчої діяльності. Особливо поширена евристична бесіда, під час якої вдало поставлені питання наводять учня на ідею розв'язання, на самостійне встановлення математичних фактів, методів. Також евристичні методи є методами для залучення студентів до роботи в аудиторії.

При використанні евристичних методів у навчанні викладач може стикнутися з труднощами. Наприклад, зменшується кількість аудиторних годин на викладання математичних дисциплін, а для засвоєння навчального матеріалу за допомогою евристичної бесіди необхідно більше часу, ніж при використанні готових алгоритмів, формул. Також активність аудиторної роботи студентів залежить від міжособових стосунків у групі, від соціальної активності її членів, і, безперечно, від базового рівня знань.

В. Г. Брусенцов

ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТА – ЗАПОРУКА ПРОФЕСІЙНОЇ НАДІЙНОСТІ ФАХІВЦЯ

Одним з пріоритетних завдань при підготовці фахівців у сферах залізничного транспорту і транспортних технологій є формування у студентів таких компетентностей, як набуття навичок щодо здійснення безпечної діяльності, врахування фактора людини в транспортних технологіях.

Безпека сучасного транспортного процесу великою мірою визначається терміном «людський фактор», під яким розуміють рівень професійної надійності працівників, зокрема, представників операторських професій. Саме працівники локомотивних бригад і оперативного диспетчерського персоналу найбільшою мірою впливають на рівень безпеки на транспорті.

Одною з надважливих, але недооцінених підсистем у системній якості «професійна надійність» є рівень функціональної надійності. Рівень функціональної надійності – це «здатність функціональних систем організму забезпечувати динамічну стійкість у виконанні професійного завдання протягом певного часу і з заданою якістю». Найважливішою підсистемою рівня функціональної надійності є рівень здоров'я. Під

здоров'ям розуміють не тільки відсутність хвороби. Цей показник має кількісну оцінку в діапазоні від «безпечний рівень» (за Г. Л. Апанасенко) до «низький рівень», який вказує на наявну патологію. Рівень здоров'я визначає «запас міцності» працівника, його здатність зберігати працездатність в несприятливих станах стомлення і стресу, які є невід'ємними складовими трудового процесу.

Актуальність проблеми підвищує те, що рівень здоров'я населення в Україні в цілому істотно знижений, отже, це стосується і контингенту залізничних операторів. Обстеження, проведене серед студентів нашого університету виявило, що близько половини, а саме 44 % контингенту, мають рівень здоров'я в діапазоні від «нижче середнього» до «низький рівень». Отже, від початку навчання закладається підготовка фахівців з низьким рівнем професійної надійності. Ситуація явно неприйнятна і потребує суттєвої корекції.

Шляхи до розв'язання проблеми допомагає визначити твердження Всесвітньої Організації Охорони Здоров'я про те, що «рівень здоров'я» на 50 % визначається способом життя людини. На сьогодні з факторів, що входять в поняття «спосіб життя», найважливішу роль відіграє «гіподинамія» (недостатня фізична активність). Гіподинамія – одна з головних причин смертності в Україні, але її небезпека не до кінця оцінена в менталітеті населення. У розвинених країнах ведеться системна боротьба з гіподинамією і результатом стає збільшення тривалості життя, порівняно з Україною, на 10 – 20 років. Важливо врахувати, що з цілої низки причин фізична активність сучасних студентів істотно знижена відносно часів, коли студентами були їхні батьки, до чого додається ще й низка негативних для здоров'я факторів.

Одним з напрямів вирішення проблеми може стати масована пропаганда здорового способу життя, оскільки переважна більшість людей легко їй піддаються. Як приклад, наведемо проведення в УкрДУЗТ традиційних «Днів здоров'я». Тема активного способу життя і піклування про власне здоров'я повинна звучати не тільки при викладанні дисциплін кафедри охорони праці і навколишнього середовища. Доцільно створити умови, при яких студент міг би об'єктивно оцінити свій наявний рівень і забезпечити можливість занять у спортивних секціях.

*Т. В. Бутько, Т. Ю. Калашнікова,
О. А. Малахова*

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ УПП У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Підготовка майбутніх фахівців зі спеціальності «Організація перевезень та управління на залізничному транспорті» передбачає у

рамках навчального процесу поряд із аудиторним навантаженням набування практичних навичок на базах практики.

Програму практики студентів розроблено на весь період навчання згідно з навчальним планом, який передбачає чотири види практики: загальнозалізничну (1 курс), виробничу технологічну (4 курс, 5 курс для заочної форми навчання), управлінську (5 курс) та переддипломну.

Загальнозалізнична навчальна практика проводиться після завершення першого курсу на підприємствах та їх об'єктах в залізничному вузлі, де розташований вищий навчальний заклад. Тривалість практики - два тижні.

Виробнича технологічна практика на станціях передбачає закріплення та поглиблення студентами теоретичних знань, які здобуті при вивченні циклу гуманітарних, фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін; набуття навичок самостійної роботи.

Управлінська практика передбачає подальше закріплення та поглиблення теоретичних знань, які отримані в процесі навчання в університеті, вивчення технології процесу перевезень і структури управління, використання сучасного інформаційного забезпечення, складу автоматизованої системи робочих місць поїзних, локомотивних, диспетчерів-вагонорозпорядників (диспетчерів з місцевої роботи), чергових по районах керування (диспетчерів напрямків), інших диспетчерів центру управління. На практиці вивчається впровадження нової техніки та прогресивної технології.

Практика проводиться упродовж чотирьох тижнів відповідно до договору між університетом і дорожнім центром (службою перевезень чи регіональним підприємством).

На **переддипломній практиці** студент працює згідно із завданням до магістерської кваліфікаційної роботи, яке складає основний керівник від випускаючої кафедри університету.

Керування вказаними видами практики визначило ряд недоліків в її проведенні, а саме:

- неможливість стовідсоткового влаштування студентів на бази практики, що викликає необхідність закріплення студентів за кафедрою на час її проведення;
- навчальним планом-графіком передбачено проходження даних видів практики у літній період, що значно перешкоджає виходу викладачів у відпустку та скорочує термін перескладання заліку для студента.

Перший недолік передбачається вирішувати шляхом більш тісного контакту з виробництвом, а при необхідності закріплення студентів за кафедрами – розроблення питань для самостійного вивчення у медіатеці та бібліотеці університету.

Ліквідація другого недоліку можлива шляхом зміни навчального плану. Так, у сучасних умовах проведення загальнозалізничної практики пропонується перенести у перший семестр першого курсу з паралельним

вивченням дисципліни «Загальний курс транспорту». Реалізація даної пропозиції можлива за рахунок введення двох годин практики на тиждень у розклад занять, зокрема на філіях кафедри на підприємствах регіональної філії Південна залізниця ПАТ «УЗ», що забезпечить її якісне проходження у повному обсязі 30 годин.

Таким чином, зазначені пропозиції дозволять одночасно врахувати і покращити навчальний процес у сучасних умовах.

*О. В. Лаврухін, В. М. Запара, С. М. Продащук,
Я. В. Запара, О. О. Шапатіна, С. П. Кануннікова*

АДАПТАЦІЯ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДО ВИМОГ СЬОГОДЕННЯ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ

Підвищення конкурентоспроможності вищих навчальних закладів України як на європейському, так і на світовому ринку освітніх послуг є нагальною проблемою і повинно вирішуватися комплексно з урахуванням тенденцій розвитку освіти взагалі.

Одним з напрямків вирішення цієї проблеми є адаптація методичного забезпечення при вивченні конкретних дисциплін до сучасних вимог, тобто з урахуванням як попереднього позитивного досвіду, так і перспективних тенденцій рівня розвитку інформаційних технологій.

Цьому питанню надається відповідна увага як в цілому в УкрДУЗТ, так і на факультеті УПП, в т. ч. на кафедрі «Управління вантажною і комерційною роботою».

На кафедрі пропонують досить широкий спектр методичних розробок, які представлені в навчально-методичному комплексі дисциплін: журнали для виконання практичних і лабораторних робіт, методичні вказівки та завдання для виконання контрольних робіт, розрахунково-графічних робіт, курсових робіт та курсових проектів, конспекти лекцій, навчальні посібники та підручники. До того ж, методичні розробки подано як у паперовому, так і електронному вигляді. Більш перспективною в плані адаптації методичного забезпечення до сучасних вимог вбачається електронна база забезпечення дисциплін.

До того ж, розширюється сфера використання ПЕОМ при контролі якості освіти. Вже впроваджено контроль якості освіти у студентів-магістрантів у вигляді тестів на ПЕОМ, результати впровадження оцінюються позитивно.

Кафедра активно працює над удосконаленням методичного забезпечення дисциплін. За останній рік підготовлена достатня кількість методичних розробок, які охоплюють весь спектр дисциплін кафедри.

Зважаючи на тенденції розвитку інформаційних технологій безперечно перевага буде віддаватись електронним версіям розробок, проте на сьогодні при їх впровадженні існують певні труднощі. По-перше, потребують удосконалення системи доступу студентів до електронних розробок, в т. ч. завдань на контрольні роботи, курсові роботи та проекти (на теперішній час доступ вирішується окремо до конкретної дисципліни). Використання «гостьового» доступу на певний період часу не вирішує проблему в цілому через неможливість коректного обліку відвідувачів. Пропонується спростити доступ студента через формування коду у вигляді букв (абрєвіатури прізвища, ім'я та по батькові) та цифр (чотири останні цифри залікової книжки), який давав би можливість доступу до електронної бази літератури факультету.

По-друге, потребує удосконалення система електронного обліку звернень студентів до електронної бази, виконання завдань в електронному вигляді тощо. В теперішній час робота з обліку взаємодії зі студентами при роботі з електронною базою повністю покладена на викладачів. При збільшенні використання електронної бази необхідно знайти раціональне рішення завантаження викладацького складу, можливо, із введенням оператора, який би відповідав за облік роботи в електронній базі.

Оперативне вирішення питань удосконалення методичного забезпечення з урахуванням вимог сьогодення дозволить підвищити конкурентоспроможність навчального закладу освітніх послуг.

Ю. В. Куліш, О. А. Осмаєв, О. В. Рибачук

ПРО УДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

При викладанні вищої математики досить часто виникає необхідність демонстрації великої кількості формул, теорем та означень. Використання плакатів не дозволяє показувати ці формули, теореми та означення в достатній кількості. Але демонстрація такої інформації у достатньому обсязі стає можливою при застосуванні комп'ютерних технологій. Наприклад, за допомогою пакета прикладних програм "Power Point". Така демонстрація інформації може бути корисною також внаслідок таких чинників:

1) оскільки в середніх освітніх навчальних закладах вивчаються деякі елементи вищої математики (але в обсязі, меншому від потрібного за робочими програмами), то можна вважати доцільним демонстрацію за допомогою "Power Point" матеріалів, які вивчалися в школах, за досить короткий навчальний час, і передавати її на більш детальне самостійне вивчення;

2) при проведенні практичних занять в деяких випадках виникає потреба вирішення питань про вибір необхідних методів або теорем для розв'язання певних задач. Така потреба може виникнути при знаходженні інтегралів або знаходженні оригіналів та зображень у операційному численні. При цьому бажано, щоб студенти бачили перелік табличних інтегралів або таблиці відповідностей оригіналів і зображень. За допомогою "Power Point" якраз можливо показувати таку інформацію;

3) пакет програм "Power Point" можна також використовувати для підготовки студентів до тестування на комп'ютерах.

*Д. В. Ломотько, Ю. В. Шульдінер,
Г. О. Примаченко, О. М. Харламова*

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНОГО КОГНІТИВНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Сучасні інформаційні можливості дозволяють вищим навчальним закладам створювати та розвивати дистанційну систему навчання не лише для студентів даної системи, але й для денної та заочної форм навчання. В Українському державному університеті залізничного транспорту на сьогодні широко використовуються електронні версії навчально-методичних матеріалів безпосередньо для навчального процесу широкої аудиторії студентів, але цього недостатньо для отримання базової дистанційної освіти. Головною проблемою при розробці дистанційних курсів та впровадженні їх у навчальний процес є недосконалість методичного забезпечення такого навчання. При розробці курсів недостатньо простого перенесення існуючих у викладачів матеріалів в електронну форму. Для популяризації цієї системи слід приділити увагу і організації самого процесу дистанційного навчання. На сьогодні у багатьох напрямках діяльності використовується так званий інтерактивний когнітивний підхід. Під поняттям інтерактивності (від англ. interaction – «взаємодія») мається на увазі характер і ступінь взаємодії між суб'єктами, принцип організації системи, за якого мета досягається інформаційним обміном елементів цієї системи. Елементами інтерактивності є всі елементи взаємодіючої системи, за допомогою яких відбувається взаємодія з іншою системою/людиною (користувачем). На базі вищого навчального закладу суб'єктами такої системи виступають викладачі та студенти. А під поняттям когнітивності (лат. cognitio – пізнання) приймається процес вивчення так званого «контекстного знання» (тобто абстрактивізації і конкретизації), а також у тих напрямків, де розглядаються такі поняття, як знання, уміння або навчання. Когнітивна структура навчання – це когнітивна система переконань людини, що склалася в її свідомості у результаті її характеру, виховання, навчання, спостережень і роздумів про

навколишній світ. Враховуючи, що, згідно з дослідженням психологів, сьогодні молодь краще сприймає візуальну інформацію (пов'язано з розповсюдженням використання гаджетів), впровадження когнітивного підходу дозволить підвищити ефективність навчального процесу. Наявна навчальна література у паперовому вигляді і досі користується популярністю, але більшості студентів зручніше мати власну електронну копію методичних вказівок або підручників. Пошук цих матеріалів дуже часто займає багато часу, особливо якщо студент на даний момент не зовсім чітко розуміє, де можна знайти потрібні матеріали. Дуже зручним ресурсом, який базується саме на інтерактивному когнітивному підході до навчального процесу, є наочне подання методичних ресурсів на сайті вищого навчального закладу або на кафедрах університету. Наочна інформація швидко звертає на себе увагу студентів, при цьому не останню роль відіграє швидкість отримання та доступність інформації. Для спрощення отримання необхідної літератури розроблено алгоритм використання інтерактивного когнітивного підходу. При цьому може бути використано когнітивну графіку – це сукупність прийомів і методів образного уявлення умов завдання, які зв'язуються з когнітивними процесами, що протікають при вирішенні задач. Кожен студент отримує доступ щодо місцезнаходження електронної версії матеріалів у веб-ресурсах. З цієї метою є пропозиція використовувати QR-коди шляхів доступу до місця зберігання інформації. QR-код (від англ. quick response – швидкий відгук) являє собою матричний код (двовірний штрихкод), свого часу, а саме, у 1994 році, розроблений та представлений японською компанією Denso-Wave. Все, що необхідно студенту, це встановити на своєму гаджеті програмне забезпечення (додаток, що займає дуже мало пам'яті пристрою), відсканувати зображення QR-коду з паперового або електронного носія і одразу перейти за посиланням до місця збереження інформації. При наявності доступу (необхідно зареєструватися на Порталі електронних видань університету або мати код доступу для студентів дистанційного навчання) усі матеріали можна скачати і використовувати у будь-який зручний час. Використання такого інтерактивного когнітивного підходу сприяє підвищенню мотивації студентів до навчання і дозволяє навчатися використанню сучасних технологій та досягнень під час навчання. Зважаючи, що більшість студентства на сьогодні не зовсім чітко розуміє, як можна користуватися тими чи іншими програмами та додатками з навчальною метою, впровадження інтерактивного когнітивного підходу є своєчасним. Враховуючи переваги дистанційного навчання, а саме, можливість планувати свій час та навчатися зручним темпом, постає необхідність подальшого розвитку такої системи освіти на основі інтерактивного когнітивного підходу.

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРИКЛАДНОЇ МАТЕМАТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ У ГАЛУЗІ ТРАНСПОРТНИХ СИСТЕМ

Магістратура – це більш високий рівень вищої освіти, попит на який швидко зростає останніми роками. Навчаючись в магістратурі, студент отримує більш глибокі знання за обраною спеціальністю, можливість займатися науково-дослідною роботою. Для деяких – це можливість отримати нову професію, обравши магістерську програму за іншим, відмінним від бакалаврата, напрямом. Ступінь магістра наук, визнаний у всьому світі, надає більше можливостей для працевлаштування і підвищення рівня заробітної плати.

Майбутній фахівець повинен постійно поповнювати свої знання. Для цього необхідно навчити його працювати з навчальною, методичною і довідковою літературою, сучасними електронними комп'ютерними програмами. Таким чином, наявність комплексного методичного забезпечення навчальних дисциплін, передбачених магістерськими програмами, надасть можливість підготовки активних, цілеспрямованих фахівців, які зможуть постійно вдосконалювати свої знання і підвищувати професійну кваліфікацію.

Кафедрою вищої математики було розроблено методичні вказівки і завдання для самостійної роботи з дисципліни «Математичні методи в задачах управління транспортними системами», призначені для магістрантів як денної, так і заочної форми навчання, а також студентів ППК. За рекомендацією випускаючих кафедр університету методична розробка розглядає завдання на побудову і аналіз математичних моделей, які є основними для вивчення спеціальних дисциплін «Транспортна логістика», «Організація пасажирських перевезень», «Управління експлуатаційною роботою та якістю перевезень» та ін. Мова йде не тільки про поглиблення спеціалізації наукових знань, а і про розширення міждисциплінарних зв'язків. Дані методичні вказівки дозволяють магістранту вийти за межі дослідницького поля власної галузі наукових знань, використовуючи теоретичні надбання та методологію суміжних дисциплін.

Завдання для самостійної роботи навчають магістрантів приймати управлінські рішення в умовах певного зовнішнього оточення, враховуючи вплив різних чинників на процес господарювання.

ПРО РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Всі люди однаково успішно
можуть опанувати будь-які
галузі знань. Мова йде не про здібності,
а про організацію процесу навчання.
Сеймур Пейперт

У зв'язку з новими тенденціями щодо підготовки та рівня освіти студентів, коли зростають вимоги до професійної компетентності випускників, дуже важливо обумовити одну з найскладніших компонент освітнього процесу – самостійну роботу студентів.

Згідно з «Положенням про організацію освітнього процесу в Українському державному університеті залізничного транспорту», навчальний час, відведений для самостійної роботи студента, регламентується навчальним планом і може досягти 2/3 від загального обсягу навчального часу студента, відведеного для вивчення дисципліни. Отже, збільшується важливість правильної організації, контролю та оцінювання не тільки аудиторної, а й самостійної роботи. У дійсності ж, навпаки, за навчальними планами кількість індивідуальних робіт студентів та позааудиторних консультацій з кожним роком зменшуються.

Досвід роботи зі студентами показує, що для успішної підготовки до модульного контролю необхідне виконання індивідуальних завдань. При складанні індивідуальних завдань студентів треба акцентувати увагу на темах, які важливі при тестуванні. Це дозволяє детальніше опрацювати матеріал, з'ясувати незрозумілі питання.

Зміни в організації навчального процесу потребують нових підходів до навчання, насамперед з використанням комп'ютерних технологій. Наприклад, можна застосовувати комп'ютерний практикум для домашньої підготовки до модульного тестування, до якого включити завдання, аналогічні модульному контролю. Ці завдання зручно розбити не тільки за темами, але й за рівнем складності. Тема вважається зарахованою при наявності не менш ніж 60 % правильних відповідей. Для успішної підготовки до модульного тесту нескладений матеріал має бути розібраний, отже, незрозумілі питання для студентів викладачі можуть роз'яснювати на консультаціях. Години на консультування було б доречно виділяти у другій половині дня. Враховуючи зменшення аудиторних годин, а також відсутність аудиторних консультацій, пропонуємо компенсувати це дистанційними консультаціями через офіційний сайт університету. Для прозорого оцінювання також можна викладати проміжні накопичені поточні бали студентів на офіційному електронному ресурсі.

Проблема ефективної організації самостійної роботи набуває особливої актуальності в даний час, потрібно організувати навчально-виховний процес в чіткій і точній послідовності для формування навичок самоконтролю, що сприяє успішності навчання і професійному зростанню.

В. І. Храбустовський

ПРО ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ВИЩА МАТЕМАТИКА» НА ФАКУЛЬТЕТІ ІКСТ

В минулому 2016-2017 н. р. у зв'язку із оптимізацією навчальних планів на факультеті ІКСТ курс вищої математики з трьох семестрів було стиснуто до двох. А для спеціальності «Комп'ютерна інженерія» дисципліна «Дискретна математика» увійшла, як розділ до курсу вищої математики.

Незважаючи на ці зміни, кількість аудиторних годин для дисципліни «Вища математика» залишилась незмінною, а для спеціальності «Комп'ютерна інженерія» збільшилась.

Згідно з вищезазначеним робоча програма дисципліни «Вища математика» була кардинально перероблена.

Зміни дозволили встановити логічнішу послідовність вивчення різних тем. Наприклад, було здійснено об'єднання у єдині блоки всіх тем, які пов'язані із диференціальними рівняннями, а також з теорією функцій комплексної змінної.

При реалізації в навчальному процесі модернізованих програм виникли певні складнощі, що пов'язані із невисоким рівнем математичної підготовки студентів І курсу. Адже програма передбачає дуже високий темп вивчення дисципліни, а також серйозну самостійну роботу студента. Спираючись на досвід 2016-2017 н. р., в наступному навчальному році буде вжито заходів для подолання цих недоліків. Буде переглянуто зміст індивідуальних домашніх завдань, а також підсилено методичне забезпечення. Зокрема буде підготовлено конспект лекцій з операційного числення.

У доповіді будуть відображені й інші аспекти викладання математичних дисциплін на факультеті ІКСТ.

СЕКЦІЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

А. М. Буц

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ САМОСТІЙНИХ ЗАНЯТЬ З НАСТІЛЬНОГО ТЕНІСУ В УМОВАХ УкрДУЗТ

Фізичне удосконалення існує як соціальна необхідність, що продиктовано вимогами сучасного суспільства.

Навчальна діяльність в УкрДУЗТ відноситься, насамперед, до сфери складної інтелектуальної роботи, яка характеризується значними напруженнями аналізаторних систем, великим науково-емоційним навантаженням і напругою.

Настільний теніс розвиває координацію, спритність, гнучкість, швидкість, емоційну витривалість. Слід зазначити, що вправи для початківців повинні відповідати їх реальним здібностям і можливостям виконати завдання під час вивчення основ техніки і тактики гри, а вправи для добре підготовлених тенісистів повинні бути наближені до ігрової ситуації.

Під час гри у настільний теніс застосовується безліч ударів та їх різновидів. Засвоєння техніки настільного тенісу прийнято починати з розучування ударів без обертання м'яча, а потім відпрацьовуються удари з обертанням м'яча. Перш ніж починати засвоєння ударів необхідно визначити свою хватку ракетки і оволодіти основною стійкою.

Тримати ракетку необхідно легко та вільно. Але так, щоб ані кисть, ані ракетка не бовталися під час удару, щоб ребро ракетки знаходилося між великим і вказівним пальцями. Це дозволить чітко виконувати удари і справа і зліва.

Під час основної стійки обидві стопи та корпус гравця спрямовані у бік м'яча, тобто до тієї точки, з якої буде виконано удар. Ноги гравця в положенні основної стійки знаходяться набагато ширше, коліна злегка зігнуті. Верхня частина тулубу злегка нахилена, голова та шия спрямовані вперед. Спортсмен знаходиться на такій відстані від столу, коли він в змозі доторкнутися до кінцевої лінії столу кистю ігрової руки, яка тримає ракетку. Вільна рука так само, як і ігрова, зігнута у лікті під 90° і не має напруги, але при цьому має бути готовою миттєво відреагувати на ігрову ситуацію.

Правильна робота ніг дозволяє гравцеві своєчасно вийти на м'яч і зайняти оптимальну позицію для нанесення удару, а також вкласти в удар більше енергії і зробити його потужним. Схема роботи ніг, яку повинний обрати гравець залежить від конкретної ситуації і індивідуальних можливостей. Вона дозволяє «зачиняти» відносно невеликій простір навколо гравця і надає можливість швидко повертатися у вихідне положення.

Удари у настільному тенісі розрізняються за характером і ступенем обертання. Крім цього вони розрізняються за моментом зіткнення з м'ячем після відстрибування. Поштовх – це у вищій точці зльоту контр накати до верхньої точки, підрізування післяверхньої точки польоту м'яча.

Для самостійних занять і підвищення спортивної майстерності необхідно більш детально ознайомитися з технікою оволодіння подач, основними елементами гри, технікою, тактикою та зайнятися фізичною та психологічною підготовкою.

В. А. Горчанюк

МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ ТЕХНІКИ ПОДАЧІ М'ЯЧА У ВОЛЕЙБОЛІ

Гра у волейболі починається з подачі. Сильніші волейболісти використовують подачу і як засіб нападу.

Технічний прийом подачі виглядає так: гравець розташовується за лицьовою лінією у межах ширини майданчика, підкидує м'яч і ударом однієї руки спрямовує його у бік суперника. На виконання подачі гравцеві надається 8 с.

У подачі розрізняють:

- вихідне положення;
- підкидання м'яча і замах;
- удар по м'ячу;
- рух після удару по м'ячу.

Успіх у виконанні подачі залежить від уміння узгоджувати свої рухи по відношенню до м'яча, що летить, так, щоб удар по м'ячу був здійснений у потрібній точці, що забезпечує ефективність подачі, силу і точність). Удар по м'ячу під час подачі здійснюється долонею або кистю руки.

Підкидання м'яча звичайно здійснюється однією рукою. Якщо удар по м'ячу здійснюється правою рукою, то гравець підкидує м'яч лівою. Напрямок і висота підкидання м'яча залежать від способу виконання подачі.

Замах і амплітуда руху руки на удар різні. Найменший рух – під час націлених та плануючих подач, найбільший – під час верхньої бокової подачі на силу.

За своїм характером розрізняють такі подачі: силові, націлені, плануючі.

Подачі на силу мають за мету утруднити прийом м'яча гравцем суперником або викликати помилку під час прийому м'яча і принести команді очко.

Особливістю націлених подач є напрям м'яча у вразливі місця майданчика суперника.

Плануючі подачі небезпечні тим, що м'яч летить, не обертаючись, і змінює траєкторію польоту у найбільш несподіваних напрямках. Плануючі

подачі були «грізною зброєю» японських волейболістів на Чемпіонаті світу у 1962 р. У теперішній час плануючі подачі теж успішно використовуються.

А. Я. Єфремова

МЕТОДИКА ПОКРАЩЕННЯ ФІЗИЧНОЇ, ПСИХОФІЗИЧНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИШУ ЗАЛІЗНИЧНОГО ПРОФІЛЮ

Стрімкі зміни соціально-економічних стосунків, переоцінка соціальних цінностей, складність матеріального становища широких верств населення, а у ряді випадків невідповідність педагогічного процесу сучасним вимогам, призвели до негативної трансформації фізичної, психофізичної та професійно-прикладної підготовленості студентської молоді.

На сьогоднішній день система фізичного виховання переживає період пошуку стратегічних рішень свого розвитку, що спонукає до реформування системи фізичного виховання, розробки нових педагогічних технологій, які відрізняються сучасним поглядом на завдання, зміст і методи навчання, іншими підходами до студента, урахуванням його потреб та інтересів.

Програми з фізичного виховання вишу, які ґрунтуються на концептуальних засадах ряду законів України, наголошують на важливості виховання всебічно розвиненої гармонійної особистості, яка має не тільки достатній рівень здоров'я, але й високий рівень фізичної, психофізичної та професійно-прикладної підготовленості.

Важливим завданням фізичного виховання є цілеспрямоване керування процесом розвитку такої особистості за допомогою спеціальних програм, комплексів фізичних вправ вибіркової спрямованості – для різного контингенту з різноманітними функціональними станами.

Саме на заняттях з дисципліни «Фізичне виховання» маємо можливість залучити студентську молодь до активних занять фізичною культурою і спортом, допомогти оволодіти системою практичних знань і умінь, сформуванню потреби у регулярних заняттях фізичними вправами, надати знання науково-практичних і теоретичних основ фізичної культури і спорту, здорового способу життя та пояснити роль фізичної культури у підготовці до майбутньої діяльності, забезпечити загальну фізичну, психофізичну і професійно-прикладну підготовленість студентів.

Численні дослідження дозволяють стверджувати, що засоби фізичного виховання широко використовуються для формування професійно важливих якостей у фахівців самого різного профілю та позитивно впливають на розвиток рухових і морально-вольових якостей майбутніх фахівців в умовах вишу. Так у процесі занять фізичним

вихованням досягається подвійний ефект: поряд із специфічним тренувальним ефектом паралельно відбувається загальне зміцнення організму і здоров'я студентів, підвищується рівень їх всебічного фізичного розвитку. Повноцінне виховання фізичних здібностей, психофізичних якостей і систематичне збагачення фонду рухових вмінь і навичок гарантують загальні передумови продуктивності у подальшій професійній діяльності.

Методика покращення фізичної, психофізичної та професійно-прикладної підготовленості студентів передбачає використання певної інтенсивності тренувальних навантажень під час виконання вправ різної спрямованості та експрес-оцінку рівня розвитку фізичних, психофізичних і професійно-прикладних якостей і здібностей студентів УкрДУЗТ.

А. Я. Єфремова

ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ЗАЛІЗНИЧНИХ ВИШІВ З ТОЧКИ ЗОРУ СПЕЦИФІКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ ЗАЛІЗНИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Інтенсифікація і модернізація залізничного транспорту вимагає від фахівця не лише якісної професійної освіти, але й високого рівня його фізичної, психофізичної і психологічної готовності до трудової діяльності. Проте, роботи багатьох науковців свідчать, що більш ніж 60 % випускників вишів не у змозі повною мірою виконувати покладені на них виробничі обов'язки. Отже, розробка концепції професійного розвитку фахівця у сучасних умовах трансформації та інтенсифікації виробництва стає важливим науково-практичним завданням.

Формування і розвиток високого рівня рухової активності, фізичної і психофізичної готовності майбутніх фахівців-залізничників до продуктивної праці можливо лише при відповідній організації навчально-виховного процесу з фізичного виховання і впровадженні адекватних для цієї діяльності науково-інноваційних технологій навчання. Головною метою в організації такого процесу повинна бути якісна підготовка студентів з урахуванням специфіки їхньої професійної діяльності. Важливу роль у розвитку гармонійної особистості сучасного фахівця, його професійних здібностей відіграє фізичне виховання, а саме професійно-прикладна фізична підготовка (ППФП).

Основне призначення ППФП – це сприяння цілеспрямованому розвитку і підтримці на високому продуктивному рівні необхідних для конкретної професійної діяльності певних фізичних і психічних якостей людини, а також формування функціональної стійкості організму до специфічних умов обраної діяльності і вироблення необхідних прикладних

рухових умінь і навичок, переважно необхідних відповідно до особливих зовнішніх умов праці.

Будучи спеціалізованим видом підготовки, ППФП повинна адаптувати і готувати майбутнього фахівця не взагалі до праці, а до конкретного обраного виду трудової діяльності, забезпечувати фізичну і психофізичну готовність до виконання певних видів виробничих операцій, характерних для працівників окремих професійних спеціальностей і спеціалізацій. тому завдання, що стоять перед ППФП у виші, можна назвати специфічними і їх спрямованість повинна визначатися умовами та вимогами конкретної професії.

Численні дослідження дозволяють стверджувати, що засоби фізичного виховання широко використовуються для формування професійно важливих якостей у фахівців самого різного профілю та позитивно впливають на розвиток рухових і морально-вольових якостей майбутніх фахівців в умовах вишу.

С. С. Довженко

РІВЕНЬ ФІЗИЧНОЇ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ТА ВПЛИВ ОБ'ЄКТИВНИХ І СУБ'ЄКТИВНИХ ФАКТОРІВ НА ЇХ ОРГАНІЗМ

Для успішного використання засобів фізичної виховання в навчальному процесі, які забезпечують стан високої працездатності студентів в навчально-трудої діяльності, необхідно враховувати:

- тривале збереження працездатності під час навчання;
- прискорене впрацювання, здатність до швидкого відновлення;
- емоційну і вольову стійкість до негативних факторів;
- середню вразливість емоційного фону;
- зниження фізіологічної вартості навчальної праці на одиницю роботи, успішне виконання навчальних вимог і належну успішність, високу організованість і дисципліну під час навчання, в побуті, відпочинку;
- раціональне використання бюджету вільного часу для особистого і професійного розвитку.

Для забезпечення належного рівня працездатності студентів у процесі навчання потрібно враховувати вплив об'єктивних і суб'єктивних факторів навчання на їх організм, загальні закономірності та типи змін розумової працездатності в процесі навчання і, особливо, в екзаменаційний період; властивості особистості; особливості нервової системи; темперамент.

Основними засобами для підтримання і підвищення рівня працездатності є здоровий спосіб життя та заняття фізичною культурою і спортом.

Для нормального функціонування людського організму та високого рівня працездатності необхідні оптимальні та регулярні дози рухової активності, що відповідні способу життя конкретної людини і енерговитратам її організму, у поєднанні з відмовою від шкідливих звичок. Систематичні заняття фізичними вправами позитивно впливають на діяльність всіх органів і систем організму, покращують рівень фізичної працездатності і тим самим сприяють зміцненню здоров'я та профілактиці різноманітних захворювань.

М. І. Дорош

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ СПЕЦИФІЧНОГО ХАРАКТЕРУ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ТЕХНІКО-ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ГРУП СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ «ФУТБОЛ»

Існуючий навчально-тренувальний процес з жорсткою організацією і регламентацією практично не залишає простору для творчого підходу, який необхідний під час навчання техніці володіння м'ячем. Можливо, рішення цієї проблеми полягає у використанні ігрових вправ, які б моделювали специфіку змагальної діяльності.

Під час складання комплексів засобів за основу брався принцип створення складної сукупності елементів оперативної задачі, для втілення якої потребується реалізація інтелектуального і моторного потенціалу, а саме:

- створення емоційно насичених ситуацій;
- використання фактора невизначеності ігрової дії шляхом утворення багатого альтернативного вибору, що лімітує час на прийняття рішення;
- збільшення щільності гри;
- заохочення нестандартних рішень.

Як регулятори були обрані різні обмежувальні заходи: регламентація кількості торкань м'яча, виконання різноманітних техніко-тактичних дій (ТТД) у різних зонах та м'ячами різного кольору, скорочення часу і простору, введення декількох м'ячів та ігрових зон.

Особливу увагу слід звернути на пошук можливостей навчання техніці шляхом розроблених вправ.

Використання змагального та ігрового методів дозволяє створити обстановку, коли немає надмірної концентрації уваги безпосередньо на тактичний бік виконання.

У результаті педагогічних спостережень було визначено, що такі кількісні і якісні показники техніко-тактичних дій: передача м'яча (короткі, довгі, середні), єдиноборства (унизу, угорі), відбирання м'яча, обведення суперника, перехвати м'яча, удари по воротах та ін. значно покращилися.

Ефективність використання ігрових завдань, які спрямовані на удосконалення техніко-тактичної майстерності студентів груп спеціалізації «футбол» складає 50-60 %.

Аналізуючи особисті спостереження за змагальною діяльністю студентів груп спеціалізації «футбол» (Спартакіада I-х курсів, Міжфакультетська спартакіада), на заняттях в яких використовувалися засоби специфічного характеру для підвищення ТТД, можна констатувати їх перевагу як у кількісних, так і в якісних показниках змагальної діяльності. Тому можна стверджувати доцільність використання запропонованих засобів техніко-тактичного характеру у системі підготовки студентів груп спеціалізації «футбол».

О. Р. Лучко

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МУЗИЧНО-РУХОВОЇ ПІДГОТОВКИ І ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ У СТУДЕНТОК, ЯКІ ЗАЙМАЮТЬСЯ ХУДОЖНЬОЮ ГІМНАСТИКОЮ

Метою фізичного виховання у виші є формування фізичної культури особистості та здатності спрямованого використання засобів фізичної культури для збереження і зміцнення здоров'я, підготовки до майбутньої професії, а також формування загальнокультурних компетенцій майбутніх фахівців.

В УкрДУЗТ на заняттях з фізичного виховання з успіхом використовуються засоби художньої гімнастики, які дозволяють не тільки покращити фізичну підготовленість студенток, але і розвивати естетичні якості, підвищувати загальний культурний рівень дівчат.

Для успішного виконання рухових дій необхідна не тільки фізична підготовленість, але й почуття ритму і часу. Визначений взаємозв'язок між фізичною підготовленістю тих, хто займається, і почуттям ритму, умінням узгоджувати рухи з музичним супроводом підтвердив, що доцільно використовувати засоби, які сприяють удосконаленню міжм'язової координації під час керування рухами.

Була розроблена методика музично-рухової підготовки студенток, яка реалізовувалася протягом навчального року на академічних заняттях груп спеціалізації «художня гімнастика». До традиційної методики навчання, яка складається з вербальної корекції порушень, що пов'язані зі сполученням рухів і музичного супроводу, було впроваджено спеціальні завдання з узгодженості музичного супроводу і рухів, визначення музичного розміру, тактування, визначення музичної форми та динамічних відтінків.

Всі ці завдання розподілялися на два семестри у певному сполученні і дозуванні, що сприяє поступовому формуванню знань і умінь у студенток. Під час впровадження цієї методики враховувалися як

загальнопедагогічні принципи, так і загальні закономірності підбору музичного супроводу занять фізичними вправами, а саме естетична доцільність, єдність музики і рухів, відповідність спрямованості занять. Відомо, що оцінка рівня фізичної підготовленості студенток є одним з найважливіших критеріїв стану здоров'я тих, хто займається, і у свою чергу впливає на працездатність. Наприкінці навчального року була визначена позитивна динаміка у результатах тестів з гнучкості, сили черевного пресу, витривалості, а також ця методика суттєво підвищила інтерес до занять фізичною культурою і призвела до більш усвідомленого виконання дівчатами всіх вправ.

Використання методики музично-рухової підготовки позитивно впливає на рівень фізичної підготовленості і сприяє збільшенню рівня розвитку фізичних якостей. Вплив музично-рухової підготовки на фізичну підготовленість пов'язаний з кумулятивним ефектом використання різноманітних засобів з арсеналу художньої гімнастики протягом навчального року.

А. Є. Паршев

МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ ТЕХНІЧНОЇ І СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ ПАУЕРЛІФТЕРІВ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ «МЕРТВИХ ЗОН» У ЖИМІ ШТАНГИ ЛЕЖАЧИ

Долання «мертвої зони» в жимі штанги лежачи – це ключове завдання для атлета. Корегування техніки сприяє подоланню першої «мертвої зони», а корегування підготовки допомагає долати першу та виключити другу «мертву зону».

Для успішного долання першої «мертвої зони» рекомендовані такі вправи:

- «швидкісний» жим штанги лежачи. Мета вправи – активізувати швидкі м'язові волокна, які дозволяють розвинути велику силу, а також навчити синхронної роботи великий грудний м'яз, трицепс плеча, активність яких необхідна для потужного «зриву» штанги з грудей на початку фази підйому;

- жим штанги лежачи з паузою на грудях продовж 2-3 с за кожним повторенням. Мета вправи – збільшити у подальшому початкову швидкість відриву штанги від грудей;

- дожим штанги з бруска за діагоналлю у бік голови. Мета вправи – навчання правильної траєкторії руху штанги у другій половині фази підйому для подолання першої «мертвої зони»;

- «зрив» штанги з грудей вертикально угору з частковим розгинанням колінного суглоба та поштовхом штанги груддю. Мета вправи – навчання узгодженої активності м'язів ніг і рук атлета для створення механічного імпульсу, який передається від ніг штанзі;

- комплекс вправ для розвитку сили середньої частини дельтоподібного м'язу. Мета вправи – розвиток сили середньої частини дельтоподібного м'язу, активність якого необхідна для стабілізації плечового суглоба та кращої передачі сили від рук до штанги, а також можливості корегування траєкторії штанги у горизонтальній площині;

- жим штанги лежачи з бруса. Мета вправи – збільшення сили трицепса плеча у сполученні з технічно правильним виконанням жиму штанги лежачи;

- жим штанги лежачи з гумою, пружинами. Мета вправи – збільшення сили трицепса плеча у сполученні з технічно правильним виконанням жиму штанги лежачи для успішного подолання другої «мертвої зони»;

- комплекс вправ, що ізольовані, для розвитку сили трицепсу плеча. Мета даних вправ – збільшення сили трицепса плеча для подолання другої «мертвої зони».

Дані силові вправи, комплекси силових вправ та спеціальні методичні прийоми можуть допомогти спортсменам-пауерліфтерам як покращити техніку виконання жиму штанги лежачи, так і зменшити кількість незарахованих спроб жиму штанги лежачи на змаганнях.

I. O. Sapегіна

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ, ЯКІ СПРИЯЮТЬ ЗАПОБІГАННЮ ТРАВМ ЗАДНЬОЇ ПОВЕРХНІ СТЕГНА У ЛЕГКОАТЛЕТІВ СПРИНТЕРІВ

Найбільш уразлива ланка опорно-рухового апарату спортсменів, які спеціалізуються у легкоатлетичному спринті, – м'язи задньої поверхні стегна.

Основними причинами травматизму спринтерів вважаються такі методичні помилки у навчально-тренувальному процесі:

- неадекватний розвиток фізичної сили м'язів-антагоністів передньої та задньої поверхні стегна;

- порушення тонкої автоматичної координації роботи м'язів-антагоністів задньої і передньої поверхні стегна у період напруженої роботи.

Основні навантаження на нижні кінцівки людини, яка не займається спортом (біг, стрибки), припадають на м'язи передньої поверхні стегна, які при візуальному огляді більш об'ємні та рельєфні, ніж м'язи задньої поверхні стегна. Фізично добре підготовані спринтери та стрибунки використовують спеціальні вправи для розвитку м'язів задньої поверхні стегна.

Однією з найважливіших завдань силової підготовки спринтерів має бути зниження диспропорції між швидко-силовими характеристиками

м'язів-антагоністів. Безпосередньою причиною виникнення травми у спринтерів може бути порушення координації рухів (різке згинання, розгинання або скручування в суглобі).

Звернемося до робіт Н. А. Бернштейна з біомеханіки і фізіології рухів. Він стверджує, порушення функції м'язів – це результат системної розкоординації їх діяльності. Головною причиною автоматизму роботи м'язів-антагоністів стегна (під час виконання спринтерської роботи) може бути незбалансованість генетичної або набутої у процесі розвитку організму нейром'язової координації або стомлення.

Звичайно, таке твердження правильно за умови виконання інших факторів, що виключають травмування м'язів задньої поверхні стегна: раціональної розминки, збалансованого розвитку м'язів-антагоністів стегна, оптимальної екіпіровки, раціональної техніки виконання фізичних вправ, дотримання правил змагань. Інакше кажучи, м'язи задньої поверхні стегна починають роботу зі згинання гомілки і розгинання стегна в той момент, коли м'язи передньої поверхні стегна знаходяться у зайвій напрузі. В результаті один з м'язів – двоголовий, напівсухожильний або напівперетинчатий – перенапружується і травмується. Щоб зробити легкоатлетичні заняття максимально безпечними, потрібно мати адекватну м'язову силу і енергетичний баланс, потужність, витривалість, нейром'язову координацію, рухливість суглобів, розвинену серцево-судинну систему.

Запропонована методика використання фізичних вправ, які сприяють збалансованому розвитку м'язів-антагоністів стегна, поліпшенню тонкої автоматичної координації роботи м'язів-антагоністів стегна під час виконання роботи високої інтенсивності.

Т. В. Шепеленко

КОМПЛЕКСНЕ ВИКОРИСТАННЯ ФІТНЕС-ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ ЗІ СТУДЕНТАМИ З ПОРУШЕННЯМ СУГЛОБОВО-ЗВ'ЯЗКОВОГО АПАРАТУ

Як показує аналіз практики фізичного виховання студентів, що віднесені за станом здоров'я до спеціальних медичних груп (СМГ), сучасна ситуація характеризується суперечностями між явним погіршенням стану здоров'я студентської молоді, постійним зростанням чисельності студентів з послабленим здоров'ям (значну частину яких складають особи з порушенням опорно-рухового апарату) та соціальним «замовленням» на фізично розвинуте і активне покоління; потребою студентів СМГ бути здоровими і залученими до занять сучасними «модними» видами рухової активності (оздоровча аеробіка, черлідінг та ін.) і практичною відсутністю цих видів спорту у програмах з дисципліни «Фізичне виховання» у багатьох вишах; можливістю і перспективністю

використання фітнес-технологій у системі адаптивного фізичного виховання студентської молоді та недостатнім вивченням впливу занять фітнесом на психомоторний стан студентів, що мають порушення суглобово-зв'язкового апарату.

У результаті проведеного аналізу наукової і методичної літератури, а також узагальнених результатів особистих спостережень були визначені спрямованість і зміст занять з контингентом студентів, які мають порушення опорно-рухового апарату (сколіоз, остеохондроз хребта, артроз, плоскостопість).

Заняття передбачають використання засобів оздоровчої фізкультури і фітнесу: оздоровча ходьба, елементи класичної і танцювальної аеробіки, вправи на рухомість суглобів (стретчинг), елементи степ-аеробіки, вправи на нестабільних поверхнях (фітбол), елементи пілатесу, каланетики, комплекси вправ лікувальної фізичної культури, що відповідають нозології тих, хто займається. Кожне заняття має блочну структуру: підготовча частина – розминка з інтенсивністю навантаження 4—55 % від ЧСС_{макс.}; основна частина, яка складається з трьох блоків – функціонального (виконання вправ з арсеналу оздоровчої аеробіки, інтенсивність 60-70 % від ЧСС_{макс.}), розвиваючого, що спрямований на підвищення рівня фізичної підготовленості (вправи фітбол-аеробіки, пілатесу, каланетики і т. п., інтенсивність 50-70 % від ЧСС_{макс.}), профілактичного (комплекси вправ лікувальної фізичної культури, інтенсивність 50-55 % від ЧСС_{макс.}); заключна частина – релаксація, яка складається з вправ на розслаблення, стретчингу і т. п., інтенсивність 35-45 % від ЧСС_{макс.}.

У результаті використання такої програми занять у студенток з порушенням суглобово-зв'язкового апарату значно покращуються та відповідають віковій нормі результати киснево-транспортних можливостей організму, покращуються показники ЖЄЛ, рівня діастолічного артеріального тиску, відбуваються позитивні зміни у гнучкості, рівень самопочуття, активності і настрою підвищується.

С. С. Черніна

МЕТОДИ ВПЛИВУ ФІЗИЧНИХ НАВАНТАЖЕНЬ НА РЕГУЛЯТОРНІ СИСТЕМИ ОРГАНІЗМУ

До регуляторних систем організму відносять дихальну, нервову і ендокринну системи.

Дихальна система найбільш чутлива до фізичних, психологічних та екологічних навантажень на організм. Її резерви невеликі і тому необхідно за допомогою фізичних навантажень підтримувати власні можливості.

Така підтримка може здійснюватися за двома напрямами:

1) збільшення максимального об'єму повітря, яке вдихається, (характерний показник – рівень максимального споживання кисню);

2) покращення якості дихання (треба правильно та економно дихати і при цьому використовувати різні типи дихання під час фізичних і психічних навантажень).

При використанні фізичних вправ відбуваються якісні зміни у нервовій системі, а саме:

- нормалізація проходження нервових імпульсів;
- покращення загального стану організму;
- вихід з психічної напруги.

Також покращуються і кількісні показники під час фізичних навантажень: тривалість темпу і інтенсивності інтелектуальної діяльності (пам'ять, характеристики уваги); психічна працездатність.

Фізичні навантаження нормалізують багато хімічних реакцій в організмі. Наприклад, миттєва зміна стану серцево-судинної системи (через регуляцію адреналіну та норадреналіну) залежить від витривалості і сили.

Серед життєвих процесів, які регулюються через ендокринну систему, особливо виділяють стрес, який є загальною захисною реакцією організму. Надмірний або довготривалий стрес обов'язково повинний «зніматися». Найбільш ефективні для цього фізичні навантаження. Стрес і фізичні навантаження генетично взаємопов'язані. Спосіб життя студентів також негативно впливає на стан здоров'я. Вихід є і полягає у підвищенні особистої культури, переведенні необхідності використання фізичних навантажень у рівень найважливіших життєвих потреб.

СЕКЦІЯ КРАСНОЛИМАНСЬКОЇ ФІЛІЇ

В. І. Павлов

ОБГРУНТУВАННЯ НОВОЇ СВІТОГЛЯДНОЇ ПАРАДИГМИ «ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА» У КОНТЕКСТІ ПОСТНЕКЛАСИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ

Сьогодні в Україні відбувається радикальне реформування всіх рівнів суспільного життя, що спричиняє болісні соціальні зміни. Радикальний відхід від загальноновизнаних раніше соціалістичних цінностей, «гібридна» війна на Сході України, європейське «сексуальне звільнення» часто-густо призводять до відчуття катастрофізму, що межує з кінцем світу, підвищеної уваги до теми смерті, відкидання будь-якої раціональності та її заміни езотерикою, містицизмом, тотальною недовірою до сучасних політичних еліт тощо. Відчуття непотрібності, приреченості, занедбаності, невпевненості у дні завтрашньому посилюється умовами існування в інформаційному суспільстві, яке «нав'язує» свої специфічні «неписані» закони, підносить інформацію і технократизм над духовною сутністю людини. Виходячи зі сказаного, першочерговим для будь-якого філософа сьогодні знову стає пошук відповіді на одвічне питання: «А як же нам жити далі і яке наше місце в цьому новому світі, якщо воно взагалі нам визначено?».

Дати відповідь на це питання не просто, оскільки філософ, як і будь-який науковець, у своїх міркуваннях повинен дотримуватися вже визнаної більшістю його соратників методологічної парадигми. Але що ж робити, якщо в рамках загальноприйнятої методології знайти відповідь неможливо? Як бути, якщо ми живемо в історичній ситуації, яку можна назвати, користуючись вдалим виразом К. Ясперса, черговим «осьовим часом»?

З цього приводу звернемося до зіставлення постнекласичного підходу філософських досліджень з класичним і некласичним підходами.

Класична філософська методологія (XI – XIX ст.) ґрунтується на приматі об'єкта над суб'єктом, дистанціюванні суб'єкта від об'єкта, коли істина розуміється як відповідність знання про об'єкт самому об'єкту, з якої суб'єкт повністю елімінований. Роль суб'єкта в цьому процесі прозора і повністю визначена: він виступає «дзеркалом природи» (Р. Рорті).

Некласична методологія (кінець XIX – перша половина XX ст.) виводить на перше, головне місце, суб'єкта як активну, творчу силу, від якої залежить результат дослідження, і в класичній «суб'єкт-об'єктній» зв'язці природа відповідає на питання дослідника, проте ці відповіді залежать від суб'єктивного способу постановки питань (В. Гайзенберг). Тут, одночасно з природним прагненням *Homo sapiens* раціонально обґрунтувати і охарактеризувати об'єкт в залежності від визначених ним

(суб'єктом) завдань конкретної ситуації, можуть бути задіяні його інші ірраціональні сутнісні сили (почуття, емоції, афекти тощо), які досить часто починають панувати над розумом і інтелектом. Інтелектуальні властивості суб'єкта тут, звичайно ж, не заперечуються, проте вони вже не відіграють основоположної та всеосяжної ролі в пізнанні.

Нарешті, постнекласична методологія (друга половина ХХ ст. – наш час) ґрунтується на «злитті» суб'єкта та об'єкта, коли суб'єкт сприймається частиною об'єкта і еволюціонує, змінюється разом з ним, внаслідок чого, впливаючи на об'єкт, суб'єкт стає об'єктом власної активності (В. Кізіма). Інакше кажучи, некласична філософія розглядає взаємодію і єдність суб'єкта та об'єкта у вигляді не заданого заздалегідь збігу обставин, а навпаки, як гру, дискурс, сюжет твору в контексті тієї чи іншої життєвої ситуації.

Саме з цієї причини для сучасних гуманітарних досліджень стає характерною розробка нової світоглядно-методологічної парадигми, яка дозволила б більш адекватно осмислити сьогоденну реальність, яку часто називають «Мультиверсумом», тобто всесвітом з ознаками множинності. На відміну від попередньої реальності, яка розумілася нібито як упорядкований, раціоналізований світ створених речей, мультиверсум, як новий тип реальності, почали ототожнювати з невизначеністю або «квасіреальністю», «гіперреальністю», тобто із всесвітом з ознаками множинності. У цьому новому тлумаченні реальності її субстратна сутність знаходиться в одній площині з символічними заміниками, яких необмежена кількість. І саме в цьому полягає основна особливість інформаційного суспільства. Причому мова (в найширшому сенсі цього терміну), за допомогою якої описується (позначається) субстратна сутність Мультиверсуму, її знаки з концептами і денотатами починають жити своїм власним життям одночасно з предметами субстанціальної реальності, але без чітко вираженого референта.

Ця новітня світоглядно-методологічна парадигма часто-густо призводить до думки про те, що платонівська традиція філософствування (яка базується на конструктах розуму, істини, доброти, краси тощо) вже зжила себе, а весь попередній розвиток філософії дає хибну установку на неможливість охопити за допомогою єдиного методологічного принципу різноманітні сфери реальності.

С. Г. Головка

ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ: ФЕНОМЕНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Особливістю педагогічної реальності сьогодення є співіснування різних педагогічних парадигм і підходів. Набули розповсюдження такі поняття, як «феноменологія педагогіки», «феноменологія виховання»,

«феноменологічний метод», «феноменологічний підхід», «педагогічний феномен» (Б. Бім-Бад, М. Берулава, Л. Висоцька, В. Конке, С. Кульневич, Р. Куренкова, Є. Плеханов, Є. Рогачова, Н. Смирнова, О. Федотова, Т. Філановська та ін.). Філософським базисом дослідження їхньої сутності є ідеї класичної феноменології (Г. Гегель, Е. Гуссерль, М. Гартман, Т. Лукман, М. Шелер, Г. Шпет, А. Шюц). Феноменологічний підхід збагачує пошуки новітніх технологій освіти та виховання молоді, дозволяє зосередитися на глибинному сенсі життя, світосприймання, освіти, існування у соціумі, професії тощо, а освітні цінності набувають нового звучання.

Якщо розглядати феноменологію як вчення про феномени, звернемо увагу на тлумачення основного терміну. Феномен розглядають у двох значеннях: як надзвичайно рідке явище або людина, яка наділена унікальними здібностями; у філософії як явище, досягнути яке можливо через органи чуття на протигагу ноумену, який пізнається за допомогою розуму (І. Кант). Причому сприйняття феноменів не обмежується лише почуттєвим актом пізнання. Тут є вкрай важливий для педагогіки момент, коли у пізнанні феномену «зустрічаються» чуттєвий, мислительний та моральний аспекти, і саме моральність є властивою смисловій побудові феноменів, об'єднує ці аспекти та надає їм цілісності й нерозривності. У науковій літературі зустрічаємо й такі визначення: феномен – явище (на відміну від його сутності), реальний факт, відомий з досвіду; дані, що представлені в індивідуальній свідомості, психічні стани та процеси; надбання суб'єктивного світу особистості; об'єкти чуттєвого споглядання; міркування мислителів з приводу баченого й завбачуваного (обсяг та зміст може бути досить широким). Тобто феноменологічне поле – відкрите, насичене та динамічне явище. Наприклад, у його просторі можемо споглядати такі феномени, як людина, мова, творчість; людські стани – любов, страждання, біль, страх, милосердя, добро, краса тощо. А як провідну ідею використовувати вислів А. Шюца «Світ, що сяє смислом». Джерелами для встановлення певних феноменів можуть бути спостереження, літературно-художній матеріал, автобіографічний нарратив, реальні події, зміст індивідуальної свідомості, сліди пережитого, зміст мисленнєвих бесід. М. Гартман, наприклад, запропонував виявлення та опис феноменів (цілісної єдності внутрішнього та зовнішнього) з позиції дослідження їх значень, смислів, сутностей.

Технологічний контекст нашого досвіду викладання становить використання методів феноменологічного аналізу до пізнання історико-культурних феноменів. Звертання до феноменології у процесі викладання дисциплін дозволяє актуалізувати її ресурси у напряму реальної роботи з опанування молоддю історичними, культурними, смисловими образами, що насичують і поширюють свідомість (в умовах розвитку у сучасній молоді «кліпового мислення», ізольованого від справжнього життя, це є вкрай необхідним). Наприклад, історико-культурний матеріал дозволяє

демонструвати цілісні зразки життєдіяльності і фрагменти життя успішних і талановитих діячів культури, історичних діячів, пошуки ними смислів життєдіяльності, ціннісне ставлення до культури, людей, творчості. В історії містяться великі можливості для проживання та переживання минулого, для того, щоб здійснити перехід від історії ідей до історії смислів, повернути в історію описовість та подієвість. Феноменологічний підхід ставить викладача перед питанням: наскільки він здатний «згасити» своє суб'єктивне сприйняття минулого, об'єктивуючи його, чи треба це робити? У лекціях діалог та розуміння витісняють монолог та пояснення. Приклад діалогу: мислителі колишньої епохи відзначили кілька «больових точок», перш за все і таку, що «у свідомості XIX-XX століть майже зник ідеал людини. З тих пір, як людину визнали продуктом суспільства, породженням соціального середовища, ідеал людини було замінено на ідеал суспільства» (М. Бердяєв). Чи не переживаємо і ми у XXI столітті такий же «больовий» синдром? І як повернути людину у лоно пріоритетних цінностей буття? Метод феноменологічної редукції («очищення свідомості») від ідеологічних, соціальних нашарувань дозволяє вийти на шлях осягнення внутрішньої людської природи, «людськості», індивідуальності (життєтворчість видатних людей), не розчинитися у натовпі, у масовій свідомості. Тим більше, що сьогодні затребуваним зразком масової поведінки стають тваринні, а не людські інстинкти.

І. Б. Абрамська

ЩОДО ПРОБЛЕМ ДУХОВНОГО ОНОВЛЕННЯ СУСПІЛЬСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ

Відомо, що вся історія розвитку людини – складний процес суперечливого взаємовпливу форм практичної реалізації людських сутнісних сил і способів її духовного становлення. Які є можливості та способи оновлення суперечливого зв'язку практичного і духовного в умовах сучасного розвитку українського суспільства?

Світ людини і сама людина, яка реалізує в ньому своє «об'єктивоване» буття, пов'язані практично й ідеально. Ці два типи зв'язку не суперечать, а взаємно доповнюють один одного, утворюючи сукупність єдиних форм розвитку ідеального історичного світу і світовідношення, причому ідеальне і духовне не тотожні. Вони по-різному організують розвиток історичної природи людської свідомості. Будучи найважливішою стороною, способом зміни практики, ідеальне «представляє» свідомість світу, робить його системоутворюючим процесом історичного самообґрунтування світовідношення.

Ідеальне існує як сукупність форм вирішення внутрішніх протиріч розвитку практики, як властивість, атрибут і системна якість

світовідношення, яка практично розвивається. Нарешті, ідеальне характеризує свідомість з точки зору не тільки її «буттєвості», а й розвитку діалектичної єдності. Духовне ж являє собою систему практичних форм історичного самообґрунтування свідомості. Це засіб представленості світу в людській свідомості. Тому в результаті розвитку духовного постає конкретна відмінність світу і світовідношення. Світ «занурюється» в таїнства кожного унікального світовідношення через розвиток і дозвіл практичного й духовного. Тільки в ставленні до людини світ стає світом. Протиріччя матеріального й ідеального виникає та існує тільки в практиці. Духовне ж, як універсальна форма історичної рефлексії ідеального, розвивається відносно незалежно від практики. У цій самостійності духовного міститься можливість історичного самовизначення світовідношення людини.

Справді, в «душі поривах» людиною створюється багатий світ образу, в якому за допомогою єдності істини (тотожності буття і мислення), добра (тотожності людини і людини) і краси (тотожності людини з самою собою і світом) ім'я людське стає сенсом буття, а сама людина підноситься до сутності історичного світу. Тому духовне перетворюється на системоутворюючий фактор історичного самовизначення світовідношення не через подолання бездуховності, а шляхом затвердження практичної діяльності людей як дійсної основи людського буття.

Відтак, саме духовне являє собою умову історичної стійкості практики: практичні форми як змістовно-цілісні утворення знімаються в духовній якості способів самоствердження людини, форм об'єктивування людського «Я». Ці форми-«матриці» практично-духовного засвоєння світу повертаються в практику у вигляді низки духовно-практичних констант – цілей, ідеалів, смислів, норм – з тим, щоб забезпечити відповідність практичного інтересам людини, з одного боку, і практично «схопити» суть історичного світу, з іншого.

Здається, що не відбудеться дійсного оновлення суспільного розвитку в тому випадку, якщо предметом духовного освоєння стане (і вже бувало в історії нашої країни) діяльнісний бік практики як такий. У цьому випадку в залежності від того, який вид діяльності – матеріальна або ідеологічна – висувається на перший план духовного впливу, світ духовності відповідним чином технологізується або набуває рис неприкритої апологетичності.

На наш погляд, можна виділити три точки руйнації духовності як самодостатності при розвитку протиріччя «практичне-духовне». Якщо в рамках впливу духовності на практику існує небезпека абсолютизації предмета – мети цього впливу, то зворотний рух загрожує абсолютизацією засобів самообґрунтування практичного відношення. Такими засобами, як правило, виступають складові сутнісної єдності світу духовності людини, а саме: пізнавальна діяльність, духовна праця і духовне виробництво.

Сьогодні предметом і підставою духовної діяльності стає ідеалізований світ людини, спекулятивно прикрашене буття, тобто реальність, яка нібито існує за законами розвитку духовності. Так, наприклад, в науці протягом тривалого часу панувала тенденція сцієнтизації знання та вважалося, що виробництво не потребує психологічних «ефемерностей», а розвитком суспільних відносин можна управляти без соціології.

Отже, не знаходячи підстав для власного розвитку в історичній самодіяльності людини – практиці – пізнавальна діяльність, духовна праця, духовне виробництво в умовах кризового розвитку стають «точками» руйнування світу духовності. Об'єднати їх у сутнісну духовну єдність може тільки логіка взаємодії двох процесів: духовно-практичного і практично-духовного розвитку людини.

Становлення справжньої духовності людини як найбільш повного вираження її творчої суб'єктивності у відношенні до історії, духовне оновлення всього українського суспільства є не просто завоюванням реформ, а й надійною гарантією їх незворотності.

А. М. Зубов

МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ВИЩОЮ ОСВІТОЮ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Останніми роками система вищої освіти в Україні перебуває в стані, який перестала задовольняти вимоги, які постають перед нею в умовах глобалізації. Сформувалась невідповідність сучасного попиту суспільства на фахівців з вищою освітою, виникли протиріччя між пропозиціями ринку праці фахівців з вищою освітою і викликами господарюючих суб'єктів. Гальмуючим чинником став і економічний стан забезпечення системи державного сектора вищої освіти.

У складі основних проблем організації і управління вищою освітою сьогодні спостерігається:

- поява невідповідності практичної підготовки фахівців для швидкого включення їх у процеси життєдіяльності;
- зниження уваги влади і відповідальності суспільства за працевлаштування молодих фахівців за їх спеціалізацією, реалізацію їх фахових знань;
- відсутність соціальної відповідальності бізнесу і соціальної підтримки державою випускників вищих навчальних закладів.

Разом із означеними проблемами слід підкреслити, що влада в Україні вже перейшла до етапу модернізації освіти, головною метою якої стало відпрацювання механізмів управління підвищенням та забезпеченням якісної підготовки фахівців відповідно до Болонської системи. Більшість вживаних заходів можна вважати інноваційними. Для їх реалізації є

достатньо високий рівень розвитку української науки та освіти, розвиток науково-дослідних робіт і конструкторських розробок, які мають створювати сприятливе середовище для реформування освітньої галузі.

Інноваційність вищої освіти розглядається як її спроможність створювати інтелектуальний ресурс суспільства шляхом інтеграції наукових знань, створення підґрунтя для інноваційного мислення і уявлення про майбутній розвиток суспільства, якісного оновлення змісту і організації процесів навчання. Вища школа України дедалі більше схиляється у бік генерації нових знань, застосування нових технологій і підготовки фахівців нової формації.

Поставлені перед вищою освітою проблемні питання щодо реформування організації і управління процесами освіти вимагають перегляду існуючого понятійного апарату і термінології, яка використовується в процесах управління. В першу чергу це стосується поняття «інноваційність». В освіті воно характеризує процес творення, запровадження та поширення в практиці підготовки фахівців нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких можуть бути суттєво підвищені показники та рівні досягнень у всіх структурних компонентах освітянських процесів, що стане рушійним чинником переходу системи освіти до якісно нового стану.

Участь вищої освіти в розвитку і примноженні людського капіталу потребує реалізації широкомасштабної довгострокової стратегії, здійснення її модернізації, наближення всієї системи освіти до стандартів ЄС. Як уявляється, модернізація системи вищої освіти в Україні повинна здійснюватись на базовій системі освіти і зберегти ті наукові напрацювання і досягнення, що склалися у вітчизняній вищій школі протягом більш півстоліття, але й поповнитися новими ідеями, які пов'язані із входженням України у європейський та світовий освітній простір. Для імплементації системи університетської освіти у світовий освітній простір слід використати і відомі інноваційні тенденції, в тому числі орієнтацію на європейські та світові освітні стандарти; розвиток багаторівневої освітньої системи; потужне збагачення вишів сучасними інформаційними технологіями; широке включення в систему Internet; суцільне і наскрізне запровадження інноваційних технологій навчання; інтеграція середніх і відносно малих вишів в університетські комплекси; цілеспрямованість і розширення напрямів дослідно-експериментальних робіт з постановки і апробації навчальних планів, модулів з поглибленою практичною підготовкою; створення авторських курсів, модулів, підручників, посібників, навчальних технологій, професійних тренінгів та майстер-класів відповідно до вимог ринку праці; забезпечення можливостей швидкої адаптації освітніх європейських і світових стандартів до використання в освітянських технологіях та ін.

Важливим фактором процесу інноваційної перебудови освіти є формування конкурентних умов в процесі навчання. Участь студентів у

конкурсах, олімпіадах, академічних обмінах, безумовно, є не тільки свідченням інноваційності освіти, але й додатковою можливістю формування їх конкурентних переваг серед випускників вищих навчальних закладів на ринку праці. Її необхідними атрибутами повинні стати практичні навички і вміння працювати у складі команди з фахівцями різних галузей знань, здатність до системного мислення, аналізу складних проблем, стратегічного бачення наслідків проблемних ситуацій, вміння користування інформаційними комп'ютерними технологіями і моделями, оволодіння новими методами.

Н. В. Васильченко

ВПЛИВ ДУХОВНОГО ОНОВЛЕННЯ СУСПІЛЬСТВА НА РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ

Сьогодні в суспільстві необхідно усунути протиріччя, яке виникло між рівнем підготовки фахівців і сучасними вимогами до розвитку суспільства, підвищенням рівня професіоналізації в поєднанні з гуманізацією професій.

Як один із варіантів, вихід у цій ситуації бачиться на шляху інтеграції наукового знання. Якщо прийняти науку в цілому за систему, то перший зріз (зовнішній) являє собою три підсистеми, які складають певні цикли в навчальному інженерному знанні: громадські, природничі й технічні науки.

Другий зріз (внутрішній) – в області самих підсистем. Як зазначалося вище, в цьому випадку являє інтерес інтеграція суспільних наук в умовах підготовки фахівців у технічних вишах.

Тому обидва зрізи мають три рівні: світоглядний, методологічний, психолого-педагогічний. Найімовірніше, на наш погляд, інтеграція суспільних природничих і технічних наук, так само як і внутрішній зріз інтеграції, здійсненні в суспільних науках на світоглядному рівні. Очевидно, якщо «йти від людини» як «самоцінності» – то це визначає в результаті соціальну спрямованість всіх зазначених циклів. Методологічний рівень здійснює інтеграцію на основі матеріалістичної діалектики з виходом на застосування загальнонаукових методів пізнання, а саме: моделювання, математизація, системно-структурні підходи в дослідженнях і навчанні.

Психолого-педагогічний рівень передбачає цілеспрямовану побудову навчального процесу з виділенням двох контурів управління пізнавальною діяльністю, де студент виступає як об'єкт навчання і як суб'єкт, що пізнає.

Постановка цілей мовою предметних завдань дозволяє досягти головного: підготовку спеціаліста з високими професійними вміннями. Весь цикл суспільних наук в інтегративному осмисленні дозволяє виховати в студенті людину з гуманістичними устремліннями, людину як

самоцінність. Таким повинен бути головний підсумок всього процесу вищої освіти.

Здається, можна було б сказати, що всі загальноцивілізовані проблеми повинні скласти стратегічну лінію всієї системи освіти суспільства на сучасному етапі. Це, безперечно, вимагає вироблення не тільки окремих спеціальних методик, а й створення однієї загальнонаукової методології. Така вимога зумовлюється не специфічними функціями системи освіти країни, а економічним і соціальним імперативом, або, інакше кажучи, природою і сутністю самої людини.

У цьому випадку питання зводиться не до простих роздумів про природу і сутність людини, а про можливість суспільства впливати на людину певним чином, змінювати її духовний світ, про науку більш ефективно впливати на неї через систему освіти, вибудовувати в ній іншу систему орієнтирів. Дуже важливо, щоб ідеологія вищої освіти піднялася до рівня наукового світогляду.

На наш погляд, фахівець повинен формуватися як особистість на високих зразках порядності, великодушності, добра, честі, душевної краси. Історія науки повинна стати історією творінь і творців науки, а не хронологією відкриттів, і в цій якості виступати одним із системоутворюючих чинників професійної культури фахівця. Цілком зрозуміло, що для перетворення сучасного українського суспільства потрібні люди, здатні «сіяти розумне, добре, вічне». Вища школа повинна готувати фахівців, здатних транслювати в життя гуманістичні ідеї, загальнолюдські цінності і культурні зразки.

Р. О. Яровий

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Сучасне суспільство характеризується сильним впливом на нього комп'ютерних технологій, які встигли проникнути практично в усі сфери людської діяльності. Невід'ємною частиною того, що відбувається, є комп'ютеризація освіти. На сьогоднішній день відбувається активне становлення нової системи освіти, яка орієнтована на входження у світовий інформаційно – освітній простір. Сучасні дослідження показали, що існує значна відмінність у знаннях людей, які навчаються за наявності комп'ютера, і людей, процес навчання яких проходив без комп'ютера. Інформаційні технології повинні стати доповненням у навчанні, невід'ємною частиною всього навчального процесу, що значно підвищує ефективність.

Комп'ютеризація освіти відноситься до числа великих інновацій, які прийшли в освітні установи в останні кілька десятиліть. Можливості комп'ютера формують бажання навчатися, допомагають виявити здібності учня. Подання прикладів для перевірки навчальних дій (через навчальні

завдання або комп'ютерні програми), надання аналізу причин помилок дозволяють поступово навчати учнів самоконтролю і самокорекції, що має бути на кожному занятті. Впровадження інформаційних технологій у сферу освіти дозволяє педагогам якісно змінити зміст, методи і форми навчання. Метою цих технологій в освіті є: підвищення якості навчання, підвищення активності учнів до пізнавальної діяльності, оптимізація пошуку необхідної інформації, розвиток мислення, освоєння навичок роботи з інформацією і різними програмними продуктами. Найбільш широким поняттям, застосовним до всіх навчальних програм, підручників та інших комп'ютерних продуктів, є програмний засіб навчального призначення. Програмні засоби навчального призначення мають кілька цілей: здійснення контролю і діагностики помилок, полегшення навчального процесу, подання навчальної інформації в зручному і цікавому вигляді для учня. Розглянемо більш докладно програмні засоби навчального призначення, які найбільш широко використовуються в сфері освіти.

Навчальні програми – це навчальний посібник, який призначений для самостійної роботи. Навчальні програми дозволяють керувати своєю навчальною діяльністю, а також здатні підвищити активність учня. Найбільш часто такі програми використовують для візуалізації навчального процесу, самостійної роботи, використання як довідників і засобів, що допомагають розширити кругозір учнів. Найбільш популярними навчальними програмами є різні курси іноземних мов і різні мультимедійні енциклопедії.

Електронний підручник – це навчальна система, що містить у собі дидактичні і методичні матеріали з навчальної дисципліни. Електронний підручник підходить як для самостійного, так і для традиційного навчання. Він сповнений за своїм змістом, досить інформативний і має зручне подання з інтерфейсом, здатним привернути увагу студента. Даний вид підручника може стати відмінним помічником для самопідготовки студентів, а також для викладачів при організації занять. Одною з найбільш явних переваг електронного підручника є подання інформації у вигляді гіпертексту, тобто навчальний матеріал має посилання на інші частини матеріалу. Мультимедіа – ще один з плюсів електронного підручника. Використання звукових файлів, відео, графічних зображень, анімації та інших видів інформації в значній мірі допомагають підвищити якість навчання, зосередити увагу студента. Ще одним плюсом такого підручника є система перевірки вивченого матеріалу. Студент здатний оцінити власні знання з вивченого матеріалу з допомогою різних тестів або контрольних робіт і провести аналіз зроблених помилок. На відміну від друкарських підручників електронні мають чітку структуру викладеної інформації та зручне її подання у вигляді різних списків та розділів з короткими і місткими заголовками.

Інтернет - всесвітня система об'єднаних комп'ютерних мереж для зберігання і передачі інформації. Створення мережі Інтернет показало людям абсолютно новий спосіб спілкування і передачі інформації в будь-яку точку планети. Перевагою Інтернету є використання унікальних ресурсів. Однак, незважаючи на численні позитивні сторони Інтернету, існує і зворотний бік медалі. На сьогоднішній день знайти необхідну доповідь або який-небудь інший навчальний матеріал з допомогою Інтернету не становить особливої праці.

Дистанційна освіта – взаємодія вчителя та учнів між собою на відстані, яка відображає всі компоненти, властиві звичайному процесу навчання. Дистанційна освіта забезпечує рівні можливості отримання освіти для всіх людей. Плюсом дистанційної освіти є свобода вибору місця, часу та швидкості освітнього процесу.

Проникнення в освіту інформаційних технологій змушує дивитися на процес навчання як інформаційний процес, в якому відбувається отримання інформації студентам, її переробка і використання. Тому інформатизацію освіти необхідно розглядати не просто як використання комп'ютера та інших електронних засобів навчання, а як новий підхід до організації навчального процесу. Завдяки сучасним інформаційним технологіям, таким як електронна пошта, Skype, спілкування між викладачем і студентом може бути розподілене в просторі і в часі. Головним напрямом інформатизації освіти має стати перехід від освоєння навичок роботи з комп'ютерами і програмними продуктами до навчання правильного змістовного формування, відбору та коректного використання освітніх електронних підручників, навчальних програм, енциклопедій та ресурсів. Сучасний викладач повинен не тільки володіти знаннями в галузі інформаційних технологій, але й бути компетентним фахівцем із застосування нових технологій у своїй професійній діяльності в освітньому закладі.

Таким чином, інформатизація освіти веде до зміни суттєвих сторін процесу навчання. Змінюється діяльність викладача і учня. Учень може оперувати великою кількістю різноманітної інформації, обробляти її, має можливість моделювати процеси. Викладач також звільняється від рутинних дій і отримує можливість аналізувати процес навчання, відстежувати розвиток студента. Використання інформаційних технологій сприяє покращенню освітньої діяльності, розширенню меж процесу навчання, підвищенню ефективності індивідуальної діяльності студента. Також впровадження інформаційних технологій в освітній процес допомагає підготувати кваліфікованих фахівців з розробки та застосування технологій та засобів інформатизації освіти. Крім основної освітньої функції, комп'ютерні технології допомагають розвинути і творчі навички студента, а також значно розширити його кругозір. Саме завдяки сучасним інформаційним технологіям в повній мірі реалізується ідея безперервної освіти. Також інформаційні технології значною мірою підвищують

мотивацію людей до навчання, проведення різноманітних науково-дослідних робіт, експериментів, створення інноваційних проектів і статей.

В. В. Гладиков

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ» ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ПРОФІЛЮ

Для економіки України енергозбереження є сьогодні серед пріоритетних напрямків розвитку.

Залізничний транспорт – основний перевізник, що здійснює близько 60 % від усього вантажного обліку транспортної системи країни. Тому при вивченні дисципліни «Енергозбереження» значна увага повинна приділятися вивченню сучасних підходів до організації експлуатаційної роботи станцій, застосування різноманітних методів і форм навчання, що сприяють навчанню студентів у розробці та використанні енергоефективних технологій організації перевізного процесу.

Вирішення проблеми формування професійної компетентності в галузі енергозбереження у майбутніх інженерів залізничного транспорту найбільш результативно шляхом застосування здобутків педагогічної науки, зокрема, системно діяльного, компетентного і технологічного підходів у навчанні; всебічного дидактичного забезпечення як змістового, так і процесуального аспектів навчального процесу; активізації пізнавальної діяльності, яка здійснюється на основі планомірного управління; створення організаційно-педагогічних умов, які стимулюють зростання ефективності запровадження в залізничних вишах сучасних інформаційних засобів та інформаційних технологій

Викладач на лекціях повинен застосовувати математичне обґрунтування застосування тієї чи іншої технології, спрямованої на оптимізацію технологічних процесів, які забезпечують економію ресурсів (енергетичних, матеріальних, фінансових тощо). Рекомендується обговорення наукових і виробничих проблем широкого впровадження енергозберігаючих технологій на залізничному транспорті, підвищення енергетичної незалежності галузі від зарубіжних постачальників енергоносіїв, перспективи створення національної мережі відновлюваних джерел для транспортної енергетики, створення нової конкурентоспроможної та енергоефективної техніки, розвиток інфраструктури транспортного комплексу і т. д.

На практичних заняттях необхідно опиратись на широкий спектр прикладних математичних методів дослідження та оптимізації складних систем, таких як лінійне та нелінійне програмування, теорію ймовірностей та математичну статистику, сітьове планування і обслуговування, теорію графів та ін.

Такий підхід до організації навчального процесу дозволяє сформувати фахівця залізничного профілю з широким та сучасним світоглядом, який здатний вирішувати практичні завдання на виробництві з врахуванням новітніх світових тенденцій щодо енергоефективності та ресурсозбереження.

Л. В. Сменова

СЕМАНТИЧНІ ЗМІНИ В ДІЄСЛІВНІЙ ЛЕКСИЦІ (КІНЕЦЬ ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТ.)

Будь-яка мова постійно змінюється. Процеси неологізації та архаїзації постійно відбуваються і в українській мові. Поряд із появою нових слів відбувається і лексико-семантична деривація.

У мовознавстві останнім часом дедалі більше приділяється уваги дослідженню змін у лексичному складі мови, що дає можливість створити повну картину змін у мові на різних її системних рівнях.

Л. І. Мацько проаналізувала політичні причини змін у мовній сфері, що відбулися в кінці ХХ ст., серед яких основною вважає проголошення незалежної Української держави в 1991 р. та правове утвердження статусу державності української мови (Закон про мови 1989 р. і Конституція 1996 р., ст. 10), виділила десять груп лексичних новацій в українській мові досліджуваного періоду.

Лексичку означуваного періоду на матеріалі засобів масової інформації досліджував О. А. Стишов, який вважає, що саме „Мова мас-медіа є своєрідним дзеркалом сучасної літературної мови, у якому відбивається багатофункціональність національної мови, ступінь її інтелектуалізації”. Автор проаналізував процеси актуалізації та пасивізації окремих груп лексики, зміни в семантиці слів, словотворчі процеси.

Н. В. Стратулат вважає, що кінець ХХ- початок ХХІ ст. є для розвитку української мови періодом, для якого „... характерна особлива активність лінгвальних модифікацій, що виявляється в різних інноваційних процесах”.

Слушною є думка С. О. Соколової, що „дієслову властива найбільша багатозначність серед самостійних частин мови. Кількість значень окремих дієслів досягає 10 і більше”. Тому не дивно, що паралельно з такими шляхами поповнення словника, як творення нових слів із наявних у мові елементів, спостерігаємо і лексико-семантичну деривацію, тобто коли вже існуючі слова набувають нових значень. О. А. Стишов зараховує до неологізмів і лексико-семантичні одиниці, які позначені стилістичним „відбитком свіжості”. Автор розрізняє чотири типи неолексем: а) власне неологізми, б) новоутворення, в) трансформації, г) семантичні неологізми.

Яким же чином входять зазначені різні типи неологізмів до мови? На думку О. А. Стишова, слова першої групи входять разом із поняттям і

відразу ж засвоюються. А освоєння неолексем другої групи має різні етапи: а) моментальні входження, б) поступові, в) несподівані (випадкові).

Розбіжність у вимові й написанні новоутворень можна пояснити тим, що в колективній свідомості неоднаково відбуваються й фіксуються значення інновацій, їхня фонетико-орфографічна форма.

Лексичне значення не становить якоїсь застиглої величини, в ньому можна виділити основне, поняттєве значення і ряд побічних. Тому інколи стається так, що коли якась лексема потрапляє в певний контекст, то в її семантичній структурі відбуваються певні зрушення, згодом це може привести до появи й закріплення в мові певного значення.

Цей процес досить поширений у дієсловах. І найсприятливіші умови для цього спостерігаються в публіцистиці, яка моментально реагує на громадсько-політичне життя суспільства.

Зафіксований нами матеріал свідчить про те, що значна частина похідних значень дієслів утворилася шляхом метафоризації первинних.

Візьмемо для зіставлення 11-томний тлумачний „Словник української мови” та „Великий тлумачний словник сучасної української мови” за редакцією В. Т. Бусела (2005 р.). В обох словниках наводяться такі значення дієслова „*косити*”: 1. „Зрізувати, стинати траву, збіжжя й т. ін. косою, косаркою тощо.” 2. „Позбавляти життя; нищити, вбивати.” 3. „Дивитися збоку, скося; скошувати (очі).” 4. „Бути косооким, бути косим.” 5. „Дивитися неприязно, вороже”. Але в останньому джерелі автором фіксується нове значення цього слова: „Удавати хворого чи неосудного, переважно з метою уникнути призову до армії чи карної відповідальності за скоєний злочин. *Косити під божевільного*”.

Ще один приклад. Обидва словники фіксують таке значення слова „*слезити*”: „Повільно текти, витікати краплями або тоненькою цівкою (про рідину)”. В. Т. Бусел у виданні 2005 р. подає з позначкою *зах.* таке значення: „Плакати”. На нашу думку, слово в останньому значенні функціонувало в мові жителів західних областей України й раніше, а до словника потрапило завдяки автору тільки зараз. Тому вважати чи ні зазначене слово в цьому значенні неологізмом – питання спірне.

Інколи з'являється не одне, а кілька значень уже функціонуючого дієслова. Так у вже згаданому 11-томному тлумачному словнику української мови зафіксовано лише одне значення дієслова „*заземлити*”: „Робити електричне з'єднання машин, апаратів, приладів і т. ін. із землею”. У „Великому тлумачному словнику сучасної української мови” за редакцією В. Т. Бусела видання 2005 р. зафіксовано іще два: 1. „Наблизити до реальної дійсності, привести у відповідність із нею.” 2. „Позбавити натхненності, одухотвореності; принизити, огрубити”.

Розмовна лексика здавна поступово ставала надбанням літературної мови. Слово „авралити” не фіксує СУМ. У найновіший словник воно увійшло одразу з ремаркою *розм.*: „У терміновому порядку виконувати спішну роботу”. Наступне слово, що привернуло нашу увагу, -

„врубатися”. Порівнювані словники фіксують такі значення: 1. „Рубаючи, заглиблюватися у щось. 2. Вриватись у ворожі лави з холодною зброєю”. Видання 2008 року подає таке переносне значення цього дієслова: „Розуміти щось”. Слово „зависати” досить поширене останнім часом серед молоді, але не в значенні, яке подає СУМ: „Повисати, зачепившись за щось або тримаючись за щось; висіти в повітрі над землею”. Під цифрою 3 НУТС подає з ремарками *розм., мол.* таке значення цієї лексеми: „Залишатись у певному місці протягом певного часу”. Хоча з розвитком науки й техніки розвинулося значення з ремаркою *комп.:* „Припиняти працювати (про обчислювальні системи), не реагувати на запити, давати збої”. „Кантуватися” знову-таки СУМ не фіксує. А НУТС подає значення слова з ремаркою *розм.:* „Перебувати тимчасово (здебільшого без роботи) на чиемусь утриманні; гаяти час у неробстві”.

Досліджуваний період має досить сприятливі умови для творення неологізмів дієслів.

*В. И. Павлов,
В. В. Агулов (Слов'янського коледж
транспортної інфраструктури)*

ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ В ТЕХНІЧНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Сьогодні, коли Україна знаходиться на складному і багатогранному шляху реформування освіти, як ніколи раніше постає питання формування соціокультурного середовища і умов, що сприяють розвитку комунікативних і лідерських компетенцій студентів.

Як на наш погляд, поряд з методологічним, дидактичним, соціально-економічним, технологічним, соціокультурним аспектами становлення інноваційної освіти надзвичайно важливим залишається її ціннісний і соціально-психологічний зміст, оскільки які б нові методи і технології ми не використали – всі суб'єкти освітнього процесу є особами, включеними в коло різноманітних соціальних взаємодій, про що завжди треба пам'ятати.

Ми вважаємо, що інноваційні процеси в системі освіти повинні бути спрямовані на розвиток мотиваційного і пізнавального потенціалу студентів і викладачів, орієнтацію їх на самостійне навчання і безперервну освіту, формування у них відповідальності за якість і результати їх спільної діяльності. Виходячи з даного контексту стає зрозумілим, що саме особистісні якості студента є сьогодні основним об'єктом педагогічної уваги.

Зрозуміло, що для того, щоб стати лідером, необхідно розвинути в собі певну низку якостей і визначальних рис характеру, необхідні лідерські якості особистості – упевненість і компетентність, знання і розуміння себе, власних відчуттів і емоцій, готовність до ризику, рішучість, надійність і

послідовність, ініціативність і самомотивацію, енергійність, бачення перспектив, витримку в екстрених випадках, а також безпосередньо загальносоціальні лідерські якості – комунікабельність, справедливість, вміння представити свій колектив і відстояти його інтереси, самоосвіту тощо. При цьому справжній лідер керує не тільки колективом, але й власним життям; він сам собі ставить мету і йде до її реалізації. У цьому також проявляються лідерські якості особистості. Лідерами ставали особистості з сильним яскравим характером. У студентські роки, а далі в житті людина з сильним характером може добитися великих результатів. Отож, характер – це головний критерій, який визначає лідерські якості особистості.

Людина з сильним характером вміє впливати на інших людей. З нею люди самі досягають кращих результатів, розвиваються і прагнуть реалізуватися до поставленої мети. Більш того, використовуючи свої особистісні якості, лідер і в людях з оточення знаходить і розвиває різні корисні здібності. Але крім впливу на людей лідер повинен вміти працювати з ними. Мотивація, аргументація, постановка завдання – це найголовніше, що формує лідерські якості особистості.

Вважаємо, що на розвиток лідерських здібностей великий вплив здійснює:

- залучення студентів до громадської діяльності, до роботи органів студентського самоврядування, що спрямоване на підготовку цілісної особистості, сучасних фахівців, конкурентоспроможних на ринку праці;
- ефективно працююча система позанавчальної виховної діяльності у виші, що реалізує єдність організаційних і педагогічних умов;
- нормативно-правове, фінансове, кадрове, інформаційне забезпечення позанавчальної виховної діяльності в цілому і роботи громадських організацій студентів зокрема;
- взаємодія навчального і позанавчального процесу, науково-методичне забезпечення позанавчальної виховної діяльності для всіх учасників процесу;
- моніторинг ціннісно-сміслових орієнтацій студентів, взаємодія з роботодавцями, а також теорії, комплексні і цільові програми підвищення їх кваліфікації;
- вплив соціокультурного середовища у виші, яке дозволяє студентам розкрити свої творчі та лідерські здібності.

В сучасних навчальних закладах моделюються різні підходи до соціалізації студентів, виховання майбутніх лідерів в різних сферах життя. Розробляється і активно впроваджується інноваційний підхід до сфери соціалізації, інституційними механізмами реалізації якого є нова форма організації і діяльності студентського співтовариства, що, безсумнівно, збільшує можливості кожного студента стати лідером в тій чи іншій сфері. А це означає підвищити його людський капітал.

Всі прояви студентського самоврядування у навчальному закладі повинні керуватися низкою принципів:

- ініціативністю (студентське співтовариство самостійно виступає з пропозиціями щодо організації та функціонування студентських об'єднань, проектів і заходів, самостійно вибирає їх керівників);

- добровільністю (студенти беруть участь в заходах із соціалізації (спортивних, творчих, інтелектуальних та інших) на добровільних громадських засадах, при паралельній науково-методичній та адміністративній підтримці);

- доступністю (організація і відвідування заходів щодо соціалізації доступні для всіх студентів незалежно від напрямку навчання);

- системністю (студентське товариство функціонує системно, на постійній основі, відповідно до своїх планів роботи, а також за розкладом і планами заходів навчального закладу);

- партнерством між керівництвом вишу, викладацьким складом та студентською спільнотою (навчальний заклад надає студентам потрібні ресурси для організації та успішної діяльності; у свою чергу студенти несуть відповідальність за цільове та дбайливе використання даних ресурсів).

Таким чином, управління соціалізацією студентства дозволяє отримати суттєві результати. Безумовно, найважливіший з них – зростання ініціативності та лідерських компетенцій студентів, що відбивається на різноплановості і кількості студентських проектів.

СЕКЦІЯ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КАДРІВ

*А. О. Каграманян, С. В. Кошевий,
Г. Ф. Арбузов*

ЗАСТОСУВАННЯ КЕЙС-МЕТОДУ НА ЗАНЯТТЯХ ЗІ СЛУХАЧАМИ ЦЕНТРУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

У доповіді передбачається обґрунтувати такі положення:

1 Ефективність підвищення кваліфікації слухачів багато в чому залежить від вибору таких методів навчання, які відповідають фаховим, віковим, психологічним особливостям дорослих людей, враховують їхню потребу висловити власну думку, позицію чи ставлення, поділитися досвідом, а також дозволяють викладачу корегувати професійні установки слухачів шляхом створення умов для критичної самооцінки ними усталених способів діяльності. Такі завдання дозволяє вирішувати кейс-метод, застосування якого у викладанні тематичних модулів «Сучасний галузевий менеджмент», «Ділове спілкування», «Менеджмент персоналу», тематичних лекцій із забезпечення безпеки руху поїздів та дії оперативного й обслуговуючого персоналу у нештатних ситуаціях та інших є достатньо результативним.

2 Суть кейс-технології полягає в описі та аналізі конкретних ситуацій або випадків (від «*case*» – випадок). Ситуації, що пропонуються для аналізу, повинні бути безпосередньо пов'язані з професійною діяльністю слухачів, відображати реальну виробничу чи життєву ситуацію, вміщувати проблему або низку прямих або непрямих труднощів, суперечностей, прихованих завдань для вирішення слухачами, а також актуалізувати потребу в теоретичних знаннях, які б створювали основу для вирішення конкретної проблеми або кількох проблем. У підсумку слухачі формулюють власні висновки, пропонують рішення проблемної ситуації, часом у вигляді неоднозначних множинних рішень.

3 Метод вивчення конкретної ситуації має значні пізнавальні можливості, бо його застосування:

- стимулює слухачів до різнобічного аналізу проблеми, примушує думати і знаходити різноманітні варіанти її вирішення, обирати найаргументованіші з них, коригувати власні дії;
- вчить відстежувати розвиток ситуації і не приймати рішення зопалу;
- сприяє професійному зростанню слухачів, активізує розвиток їх творчих можливостей, комунікативних вмінь.

4 За типом дослідницької стратегії, призначенням, діючими суб'єктами, наявністю сюжету, часовою послідовністю матеріалу, обсягом, структурним наповненням, способами подання матеріалу кейси можуть бути досить різноманітними. Кейс як єдиний інформаційний комплекс складається, як правило, з трьох частин: допоміжна інформація, що необхідна для аналізу кейса; опис конкретної ситуації; завдання до кейсу.

5 Зазвичай робота з кейсом проходить п'ять етапів: (1) ознайомлення з ситуацією, її особливостями; (2) виділення основної проблеми (чи проблем), виділення факторів і персоналій, які можуть реально впливати на її розвиток; (3) пропонування концепцій або тем для «мозкового штурму»; (4) аналіз наслідків прийняття того чи іншого рішення; (5) пропонування одного або декількох варіантів (послідовності дій), вказівка на можливе виникнення проблем, механізмів їхнього запобігання та вирішення.

Слухачам слід запропонувати певний алгоритм виконання вправи:

- з'ясування фактів, що стосуються конкретного завдання, приведення їх до системи;
- визначення проблеми з точним формулюванням суперечності, яку слід подолати;
- фіксація рішення щодо своїх дій;
- обґрунтування рішення;
- визначення меж рішення або варіантів альтернативних рішень;
- формулювання висновків.

6 Використання кейс-методу дозволяє змінювати ставлення слухачів до навчання і професійної діяльності, формувати нові навички, підвищити рівень їхньої компетентності. Застосування цієї технології вимагає від викладача чіткого уявлення про особливості фахової діяльності слухачів, вміння поєднувати міні-лекції, ролеві ігри, керовані обговорення, демонстрацію вправ, модерування проектної роботи міні-груп та інші синтезовані активні методи роботи зі слухачами.

А. О. Каграманян, О. В. Кравченко

ПІДГОТОВКА УНІВЕРСИТЕТУ ДО УЧАСТІ У ПРОГРАМАХ ЕРАЗМУС+

Важливою складовою інтернаціоналізації сучасної університетської освіти є участь у міжнародних проектах Європейського Союзу. Цей процес вимагає покрокової підготовки всіх учасників академічної мобільності. Насамперед, це пошук закордонних партнерів. Це можуть бути університети, з якими підписано договори про співробітництво, партнери з попередніх проектів (наприклад, Темпус), контакти під час конференцій, літніх шкіл, стажувань, практик тощо.

Законодавчими документами, які регулюють на національному рівні участь у програмах Еразмус+, є Міжурядова Рамкова Угода України та ЄС http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_763, Угода про Асоціацію Україна – ЄС, розділ V, глава 23 http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page11, Закон України «Про вищу освіту», розділ XIII «Міжнародне співробітництво», ст. 74, 75,76 <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>, Постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.2015 № 579 «Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність» <http://zakon.kadrovik01.com.ua/regulations/8451/472537/>, Постанова Кабінету Міністрів України від 2 лютого 2011 р. № 98 «Про суми та склад витрат на відрядження державних службовців, а також інших осіб, що направляються у відрядження підприємствами, установами та організаціями, які повністю або частково утримуються (фінансуються) за рахунок бюджетних коштів» <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/98-2011-%D0%BF>.

На інституційному рівні важливими нормативними документами є Стратегія розвитку університету, яка включає плани дій в освіті, науці та міжнародній співпраці, Стратегія інтернаціоналізації університету, Політика розвитку персоналу університету, Положення про міжнародну співпрацю, Положення про академічну мобільність університету <http://kart.edu.ua/images/stories/akademiya/documentu-vnz/Mobil.PDF>, яке регулює цілі, завдання, види, форми та напрями мобільності студентів, викладачів та співробітників. Для реалізації міжнародних проектів важливим документом є Положення про визнання результатів академічної мобільності (про порядок перезарахування результатів навчання у партнерському виші), Положення про конкурсну комісію, сертифікати, свідоцтва про навчання, стажування, підвищення кваліфікації тощо; накази щодо відряджень / підвищення кваліфікації / навчання / практики; листи підтримки на отримання візи.

Важливим компонентом підготовки до участі у проектах є модернізація та адаптація навчального процесу на основі Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС) для автоматичного зарахування кредитів після повернення на основі досягнутих результатів навчання під час мобільності. Крім того, необхідно налагодити тісну горизонтальну співпрацю між керівництвом, викладачами, деканатами, відділом міжнародних зв'язків, бухгалтерією тощо. Це дозволить підвищити якісний рівень заявок, які подаються університетом до партнерських вишів, а потім розглядаються Національними агентствами країн ЄС.

Участь у програмах Еразмус+ потребує знання англійської мови як універсальної для Європейського Союзу на рівні B2 або мов країн-партнерів (для викладання B2 чи навчання B1). Параметрами оцінки і відбору номінантів можуть виступати: мотивація, академічна успішність,

рівень володіння іноземними мовами, досягнення у науковій на громадській діяльності університету.

УкрДУЗТ отримав досвід участі у програмі Еразмус+ КА1: Кредитна мобільність викладачів і студентів. Нашим партнером є Технологіко-гуманітарний університет імені Казимира Пуласького в Радомі (Республіка Польща). УкрДУЗТ зареєстровано в Європейській комісії, присвоєно і підтверджено РІС 914648309.

Отже, підготовка університету до участі у програмах Еразмус+ вимагає вирішення юридичних, організаційних, методичних, технічних завдань, використання досвіду інших навчальних закладів. Корисну інформацію щодо усіх напрямів програм ЄС у галузі вищої освіти можна знайти на сайті Еразмус+ офіс України <http://erasmusplus.org.ua>.

Підготовка фахівців нової генерації – завдання
вищої освіти

ТЕЗИ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
КАФЕДР УНІВЕРСИТЕТУ

(29 – 30 листопада 2017 року)

Відповідальний за випуск Руденко Г. І.

Редактор Решетилова В В.

Підписано до друку 9.11.2017 р.
Формат паперу 60x84 1/16. Папір писальний.
Умовн.-друк.арк. 10,5. Тираж 120. Замовлення №

Видавець та виготовлювач Українська державна академія залізничного транспорту,
61050, Харків-50, майдан Фейербаха, 7.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2874 від 12.06.2007 р.

